

Hrvatska slikovnica kao vrsta dječje književnosti i kao nakladnički proizvod u prošlosti i danas

Križanović, Marijana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:380222>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-08**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
Akademska godina 2019./2020.

Marijana Križanović

**Hrvatska slikovnica kao vrsta dječje književnosti i kao
nakladnički proizvod u prošlosti i danas**

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Daniela Živković

Zagreb, rujan 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Marijana Križanović

(potpis)

Zahvala

Od srca zahvaljujem svojoj obitelji i prijateljima na nesebičnoj podršci i razumijevanju. Osobitu zahvalnost dugujem suprugu Robertu te djeci Kjari i Jakovu na strpljenju, nadahnuću, ljubavi i osloncu tijekom cijelog studijskog pothvata.

Također se zahvaljujem mentorici prof. dr. sc. Danieli Živković, koja me je svojim profesionalnim pristupom i prijateljskim savjetima neprestano inspirirala, poticala te usmjeravala, kako bih prije svega uživala u cijelom procesu pisanja diplomskog rada.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. SLIKOVNICA U PROŠLOSTI.....	3
2.1. Povijest slikovnice u svijetu.....	3
2.2. Povijest slikovnice u Hrvatskoj.....	7
3. O SLIKOVNICI.....	12
3.1. Pojam i definicija slikovnice.....	13
3.2. Funkcije slikovnice.....	15
3.2.1. Informacijsko-odgojna funkcija.....	15
3.2.2. Spoznajna funkcija.....	16
3.2.3. Iskustvena funkcija.....	16
3.2.4. Estetska funkcija.....	16
3.2.5. Zabavna funkcija.....	16
3.2.6. Govorno-jezična funkcija.....	16
3.3. Kriteriji u odabiru kvalitetne slikovnice.....	17
4. PODJELA I VRSTE SLIKOVNICA.....	20
4.1. Spoznajno-pojmovne slikovnice.....	24
4.2. Multimedijske slikovnice.....	25
4.3. Problemske slikovnice.....	25
4.4. Terapeutske slikovnice.....	26
4.4.1. Terapeutske slikovnice izdavačke kuće Evenio.....	27
4.5. Digitalna slikovnica.....	34
4.5.1. Digitalna slikovnica u Hrvatskoj.....	36
4.5.2. Oskar - Prva digitalna slikovnica u Hrvatskoj.....	38
4.5.3. Digitalne slikovnice <i>Mitska bića – digitalna priča</i>	39

4.5.4. Digitalna slikovnica <i>Kako sam pobijedio sebe</i>	42
4.6. Kamišibaj kazalište i slikovnica u Hrvatskoj.....	42
4.6.1. Slikovnica <i>Četiri godišnja doba</i> u formi japanskog kamišibaj teatra u Gradskom kazalištu lutaka Rijeka.....	43
4.6.2. <i>Kvakač</i> – Prva hrvatska kamišibaj slikovnica.....	44
5. OSVRTI, PRIKAZI I PREPORUKE SLIKOVNICA KAO SMJEROKAZ RODITELJIMA I PEDAGOZIMA.....	47
5.1. Blog Mali čitači.....	47
6. NAGRADE ZA NAJBOLJU HRVATSKU SLIKOVNICU.....	49
6.1. Nagrada <i>Piširiši</i> za najbolju neobjavljenu slikovnicu.....	49
6.2. Nagrada <i>Ovca u kutiji</i>	50
6.3. Nagrada <i>Grigor Vitez</i>	51
7. SLIKOVNICA KAO NAKLADNIČKI PROIZVOD.....	53
7.1. Nakladništvo hrvatske slikovnice u prošlosti i danas.....	53
7.2. Nastanak slikovnice: od ideje/teksta do nakladničkog proizvoda.....	58
7.3. Grupacija nakladnika hrvatske dječje knjige.....	59
7.4. Izazovi nakladništva dječje knjige danas.....	64
7.5. Knjiguljica - jedina specijalizirana dječja knjižara.....	67
8. UTJECAJ I ULOGA SLIKOVNICE NA RAZVOJ DJETETA.....	70
9. ČITANJE SLIKOVNICA.....	71
9.1. Čitanje slikovnica naglas.....	71
9.2. Čitanje u obitelji.....	72
9.3. Trajanje čitanja slikovnica.....	72
9.4. Kako čitati slikovnicu djetetu?.....	72
9.5. Ritual čitanja slikovnica djeci prije spavanja.....	73
9.6. Osobni stavovi književnika i ilustratora o važnosti čitanja slikovnica.....	73

10. ANKETNO ISTRAŽIVANJE - Čitalačke navike, učestalost i aktivnosti čitanja slikovnica djeci – Koliko je slikovnica važna u razvoju djeteta?.....	75
10.1. Svrha i cilj istraživanja.....	75
10.2. Hipoteze istraživanja.....	75
10.3. Metodologija istraživanja.....	75
10.4. Rezultati istraživanja i interpretacija dobivenih rezultata.....	77
10.5. Rasprava.....	83
11. ZAKLJUČAK.....	85
12. LITERATURA.....	87
Popis slika.....	94
Popis grafikona.....	97
Popis tablica.....	97
Popis slika i grafikona (rezultati anketnog istraživanja).....	97
SAŽETAK.....	99
SUMMARY.....	100

1. UVOD

Slikovnice djecu ohrabruju i tješe i trebale bi biti sastavni dio njihovog djetinjstva.

Obzirom da sam i sama autorica 8 edukativnih i problemskih slikovnica, a slikovnice i dječje knjige su moja velika ljubav još iz djetinjstva, na poticaj mentorice, oduševio me izbor teme diplomskog rada: *Hrvatska slikovnica kao vrsta dječje književnosti i kao nakladnički proizvod u prošlosti i danas.*

Rad je koncipiran u tri dijela koja vode u osebujan svijet slikovnice.

Prvi dio odnosi se na povijest slikovnice u svijetu i Hrvatskoj, definira slikovnicu i navodi sve njezine funkcije, a saznaju se i važni kriteriji za odabir kvalitetne slikovnice. U radu se prikazuju različite podjele i vrste slikovnica kao što je digitalna slikovnica, koja poput tradicionalne, omogućuje djetetu učenje kroz igru, ali uz pomoć zvukova i animacija, te potiče razvoj informatičke pismenosti i tehnologije. Značajne su također i problemske slikovnice koje ne prihvaćaju nazočnost tabu-tema te terapijske slikovnice, koje se pozivaju na dječje emocije, ali istovremeno im nude mogućnost da na svoj problem gledaju s određene udaljenosti i prožive negativnu situaciju i osjećaj kroz neki životinjski lik iz priče, te na taj način dobiju istinsku utjehu te potpuno novo viđenje u kojem mogu prepoznati svoje emocije. (Evenio, 2017, url).

Iznimno je zanimljiva i kamišibaj slikovnica, koja je prvi put izvedena kao predstava u hrvatskom kazalištu. Posebno poglavlje posvećeno je knjižnom blogu Mali čitači koji piše osvrte i preporuke slikovnica kao smjerokaz roditeljima i odgajateljima pri odabiru kvalitetnih slikovnica. Prvi dio rada završava poglavljem o nagradama za najbolju hrvatsku slikovnicu kao poticaj i veliko priznanje sudionicima dječjeg stvaralaštva.

Drugi dio rada sagledava stanje nakladništva hrvatske slikovnice u prošlosti, ali i danas, te obuhvaća fenomen slikovnice kao nakladničkog proizvoda prikazujući cijeli put nastanka slikovnice: od ideje/teksta do njezine realizacije kao nakladničkog proizvoda spremnog za marketinške aktivnosti i tržište. Nadalje se fokus stavlja na izazove nakladništva, Grupaciju nakladnika dječje knjige te jedinu specijaliziranu dječju knjižaru u Hrvatskoj.

Treći dio rada govori o ulozi slikovnice i njezinom utjecaju na razvoj djeteta. Ukratko se navode i sve dobrobiti čitanja slikovnica, a u skladu s time u radu je prikazano provedeno anketno istraživanje među roditeljima djece od 0-7 godina o čitalačkim navikama, učestalosti i aktivnostima čitanja slikovnica. Od ispitanika/roditelja dobila su se saznanja o tome čitaju li djeci slikovnice u obiteljskom okruženju, kakve su im čitalačke navike te koliko često i kako

provode takvu aktivnost. Istraživanjem su se također utvrdile preferencije prema klasičnoj, a ne digitalnoj slikovnici te preferencije prema slikovnicama stranih autora, a ne hrvatskih. Na kraju istraživanja roditelji su naveli svoje osobne razloge čitanja slikovnica djeci kako bi se procijenio utjecaj koji slikovnica ima u razvoju djeteta.

Prikazom velikog broja slika nastojalo se na osebujan način pridonijeti raznolikosti i kvaliteti diplomskog rada te potvrditi tezu da je slikovnica umjetničko djelo koje predstavlja sklad književnog i likovnog izraza, tj. sklad između teksta i ilustracije.

2. SLIKOVNICA U PROŠLOSTI

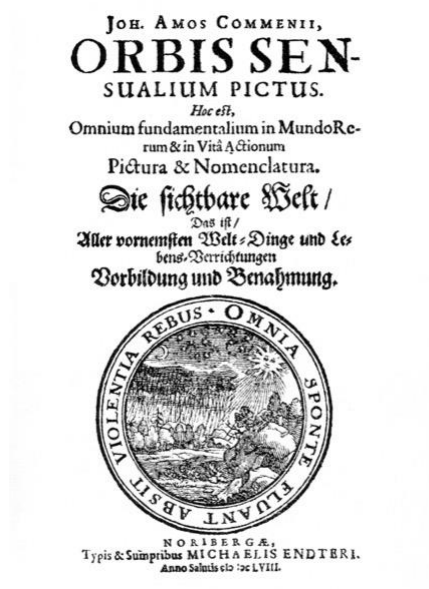
Slikovnica predstavlja značajan medij u razvoju i odrastanju djeteta, a njezina povijest vrlo je opsežna. Pojam slikovnice u samome početku rabio se za svaku knjigu koja je bila opremljena slikama. Od druge polovice 19. stoljeća taj pojam označava knjige u kojima prevladava ilustracija namijenjena maloj djeci. Ilustrirane biblije, početnice te ilustrirana izdanja basni djeci su na neki način pokušala prikazati svijet u slikama (Batinić i Majhut, 2001: 20).

Slikovnica se pojavila još u sedamnaestom stoljeću, ali je tek dvadeseto stoljeće postalo pravim stoljećem dječje slikovnice.

2.1. Povijest slikovnice u svijetu

Orbis sensualium pictus (*Oslikani osjetilni svijet*) naslov je djela pedagoškog reformatora, filozofa, teologa i pisca Jana Amosa Komenskog, koji je tvrdio da poučavanje mora polaziti od osjetilnih zapažanja. Orbis se smatra prvom “edukativnom slikovnicom” u povijesti namijenjenoj djeci koja je poslužila kao uzor kasnijim bogato ilustriranim knjigama (Čičko, 2000: 17).

Djelo je objavljeno u Nürnbergu 1658. g. na latinskom i njemačkom jeziku, a kasnije i na mnogim drugim europskim jezicima. Knjiga se ubrzo proširila Europom i dobila na značaju kao vodeća dječja slikovnica.

Slika 1. Prva ilustrirana knjiga za djecu *Orbis sensualium pictus*, autora Jana Amosa Komenskog iz 1658. godine

Upravo tim djelom započeo je i razvoj dječje književnosti, ali i shvaćanje djeteta kao konzumenta, kojemu se mora pristupiti sasvim drugačije nego odraslom čitatelju. *Orbis sensualium pictus* je nešto između slikovnog rječnika i slikovnice i kao takav smatra se pretečom slikovnice, iako neki istraživači smatraju da su već srednjovjekovna izdanja *Biblije za siromašne (Biblia Pauperum)* bila na tom tragu (Kalinić Lebinec, 2018, url).

„Komenski je sliku uvidio kao univerzalni jezik i uz njenu pomoć opismenjivao djecu i odrasle držeći se načela da slikovnica mora biti psihološki, lingvistički i pedagoški ispravna. Iako su prošla više od tri i pol stoljeća od objavljivanja ovog djela, sa zadanim bi se načelima složile i suvremena pedagogija, psihologija, književnost, ali i likovna umjetnost.“ (Kalinić Lebinec, 2018, url)

U 17. i 18. st. knjižice za djecu i širu publiku obično su se ukrašavale drvorezima i bakrorezima (npr. prva izdanja Perraultovih bajki). Početkom 19. st. nastale su i prve prave slikovnice u kojima priču prati slijed ilustracija.

Posebno je zanimljiv razvoj dječje književnosti na njemačkom govornom području. Pojam slikovnice (njem. Bilderbuch) u početku se koristio za svaku knjigu koja je imala slike (Batinić i Majhut, 2001: 20).

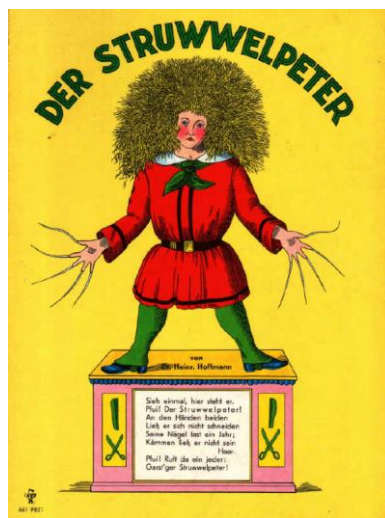
F. J. J. Bertuch (1792. – 1830.) objavio je oslikanu enciklopediju za djecu, *Bilderbuch für Kinder*, u dvanaest tomova. Prvim ocem slikovnice Europljani zapravo smatraju weimarskog nakladnika J. Bertucha, koji je 1792. godine realizirao izvrstan nakladnički pothvat objavivši pivot-izdanje *Slikovnice za djecu*, sa 6.000 bakroreza. Bertuch je slikovnicu prodavao i u kompletu i pojedinačno, kako bi postala dostupna i djeci i roditeljima slabijeg imovinskog stanja. Smatrao je kako dječja slikovnica treba biti obvezan dio inventara dječje sobe poput krevetića, lutke ili drvenog stolića, a zalagao se da najranije poučavanje djeteta treba započeti preko slika (Čičko, 2000: 17).

Tek u drugoj polovici 19. stoljeća pojam slikovnice sužava se na knjige u kojima dominira ilustracija namijenjena maloj djeci (Batinić i Majhut, 2001: 20).

Oko 1830. godine pojavljuju se slikovnice poetskog tipa (narodne lirske pjesme, dječje rime, narativne pjesme, bajke), koje su imale ilustraciju kasno-romantičnoga stila. Razdoblje bidermajera podjednako njeguje i slikovnice s motivima genre-slikarstva. U realističnom crtežu prikazuju se nježni, sentimentalni i didaktički prizori iz svakodnevnoga građanskog i dječjeg života (Batinić i Majhut, 2001: 21).

„Na mogući drugačiji pristup ukazuje pojava najpoznatije i najosporavanije slikovnice 19. stoljeća, *Struwwelpeter (Janko Raščupanko)* frankfurtskog liječnika Heinricha Hoffmanna. *Struwwelpeter (Janko Raščupanko)*, prva prava slikovnica, kako neki smatraju, objavljena je 1845. godine, ali pod spomenutim imenom izlazi tek od petoga izdanja 1847. godine. Ona nastoji prenijeti osnovne norme i vrijednosti građanskog staleža 19. stoljeća, ali to radi na posve drugačiji način, kako u tekstualnom tako i u slikovnom pogledu.“ (Batinić i Majhut, 2001: 21-22)

Postoje brojne parodije na ovu slikovnicu.

Slika 2. Naslovnica slikovnice *Struwwelpeter*

Vrlo sličnim načinom služio se i začetnik moderne karikature, Wilhelm Buch, u svojoj najpoznatijoj knjizi za djecu *Max i Moritz* (iz 1865. godine) koja je preteča suvremenog stripa. Ta popularna slikovna priča za djecu svrstala ga je zajedno s Hoffmannom u klasike dječje književnosti.

Lothar Meggendorfer bio je njemački ilustrator, koji je izradio prve žive pop up i trodimenzionalne knjige u osamdesetim godinama 19. stoljeća (Batinić i Majhut, 2000: 24).

U Velikoj Britaniji rani razvoj slikovnice vrlo je sličan onom u Njemačkoj. Prvom pravom ilustriranom slikovnicom Englezi smatraju prijevod *Orbisa sensualium pictura* Charlesa Hoolea iz 1659. godine (Batinić i Majhut, 2000: 24).

Britanski izdavač John Newbery, također nazvan „ocem dječje književnosti“ 1744. godine izdao je dječju knjigu pod nazivom *A Little Pretty Pocket-Book*, što u prijevodu znači *Mala*

zgodna džepna knjižnica. Ovo djelo smatra se prvom dječjom knjigom, a sastoji se od jednostavnih pjesmica koje su napisane za svako slovo abecede. To je prva knjiga kojoj je naglasak bio na zabavnom sadržaju. Knjiga je bila vrlo omiljena u Engleskoj, a smatra se jednom od najvažnijih i najutjecajnijih knjiga u povijesti dječje književnosti (Batinić i Majhut, 2000: 24).

Svojim slikovnicama *Majka Hubbard* (1805.) i *Bal leptira*, John Harris je početkom 19. stoljeća započeo pravu modu slikovnica u kojima je boja imala vrlo važnu ulogu za djecu (Batinić i Majhut, 2000).

Važan korak u razvoju engleske slikovnice u periodu od 1800. do 1830. godine bile su slikovnice nakladnika Dean&Co, koji su izdavali djela s temama tradicionalnih brojalica, ABC i bajki u živim bojama, ali po vrlo pristupačnim cijenama. Dean je također uveo posebnu vrstu slikovnica, koje su se zvale knjige-igračke (toybooks), a bile su kvadratnog velikog formata i imale su vrlo niske cijene u verziji na tvrdom kartonu, te nepoderive slikovnice, koje su bile otisnute na kartonu ili linoleumu. Takve slikovnice zahtijevale su velike naklade kako bi uspjele zadržati nisku cijenu (Batinić i Majhut, 2001: 19).

1846. godine izlazi *Book of Nonsense* Edwarda Leara, koju zbog uloge njegovih ilustracija treba smatrati slikovnicom.

Do četrdesetih godina 19. st. tiskanje slikovnica u boji postalo je uobičajeno i gotovo je potpuno istisnulo drvoreze koji su bojeni rukom. Te su ilustracije bile grube sve do pojave engleskog tiskara i gravera Edmunda Evansa, čiji cilj je bio proizvesti slikovnicu u bojama veće kvalitete nego što se dotada radilo. Evans je usavršio tehniku i tiskanja i ilustriranja u boji. Okupio je vodeće ilustratore svojega vremena te se otisnuo u pothvat objavljivanja knjiga i slikovnica u kojima se naglašavala važnost kvalitetnih i bogatih slika (Narančić Kovač, 2011: 22; Batinić i Majhut, 2001: 19).

Njegovo graversko umijeće omogućilo je da radovi troje značajnih engleskih ilustratora 19. st. Kate Greenaway, Walter Crane i Randolph Caldecott dostignu svoj vrhunac i englesku slikovnicu uzdignu do vrha. Po ilustratoru Caldecottu zove se i najprestižnija godišnja nagrada za najbolju američku slikovnicu, koja se dodjeljuje od 1938. godine (Batinić i Majhut, 2001: 19).

2.2. Povijest slikovnice u Hrvatskoj

Hrvatska slikovnica pojavljuje se znatno kasnije nego u ostalim europskim državama poput Njemačke i Velike Britanije. Relativno kasna pojava slikovnica na hrvatskom tržištu u domaćoj nakladi objašnjava se tadašnjim postojećim društvenim kontekstom, koji je uvjetovao nakladničke poslovne postupke. Slikovnica se često smatrala više kao anonimni proizvod poput dječjih igračaka, umjesto kao autorsko djelo. Slikovnice su se u to vrijeme često izdavale bez navođenja godine izdanja, imena autora teksta i slika ili čak i bez imena nakladnika. Takav pristup nam govori da slikovnica nije našla mjesto kao ravnopravna vrsta dječje literature (Batinić, Majhut, 2001: 39).

„*Slikovnice se u Hrvatskoj pojavljuju u doba zamaha pedagoške dječje književnosti.*“ (Batinić i Majhut, 2001: 33)

U samim počecima nastanka slikovnice nije postojao hrvatski termin koji je označavao oslikane knjige namijenjene djeci. Tek se 1869. godine pojavljuje riječ slikovnjak koja u Filipovićevu Hrvatsko-njemačkom rječniku stoji zajedno uz njemačku natuknicu Bilderbuch (Batinić i Majhut, 2000: 25; Martinović i Stričević, 2011: 42).

Prema popisu knjiga nakladnika Mučnjaka i Sentflebena iz 1880. godine među najnovijim knjigama nalazi se i niz ilustriranih knjiga za djecu. Među njima je *Nova slikovnica za malu djecu* Ljudevita Varjačića. Ta slikovnica nažalost nije sačuvana, kao ni 7 ostalih slikovnica s toga popisa (Batinić i Majhut, 2001: 33).

Najstarija sačuvana slikovnica je slikovnica naslova *Domaće životinje*, za koju je tekst napisao učitelj Josip Milaković, prema slikama H. Leutemanna. Slikovnica je izašla 1885. godine (Batinić i Majhut, 2001: 33).

Nakladnici slikovnice bili su Albrecht i Fiedler, a slike su litografirane u Stuttgartu.

Slika 3. Naslovna stranica najstarije sačuvane slikovnice u Hrvatskoj *Domaće životinje* iz 1885. godine

Prva hrvatska slikovnica za koju pouzdano znamo da je objavljena 1863. godine su *Domaće životinje i njihova korist*, nakladnika Lavoslava Hartmana u Zagrebu. Ova slikovnica, nažalost nije sačuvana (Majhut, 2013: 20; Martinović i Stričević, 2011: 42).

Slikovnice su u prošlosti rijetko bile izvorne. Najčešće su se koristile u komercijalne svrhe pa su gubile na svojem pravom značaju. Veliki problem u praćenju izdavanja slikovnica bio je taj što nakladnici često nisu otisnuli godinu izdanja djela. Određeni broj prvih slikovnica nije sačuvan i samo na temelju reklamnih popisa nakladnika došlo se do podataka o njihovom postojanju. U Hrvatskoj je do početka 20. stoljeća objavljeno oko dvadesetak slikovnica. Ilustracije su uglavnom radili njemački i engleski slikari (Batinić i Majhut, 2001: 36).

Za slikovnicu *Dječja čitanka o zdravlju* nepotpisan tekst je napisala Ivana Brlić-Mažuranić, a ilustracije napravio Vladimir Kirin. Ta slikovnica smatra se prvom kompletno hrvatskom slikovnicom. Slikovnicu je 1927. godine objavio Higijenski zavod (Batinić i Majhut, 2001: 37).

U ovoj hrvatskoj slikovnici kvaliteta je nastala u suodnosu stvaranja slike i teksta u odnosu na prijašnje slikovnice u kojima su tekstopisci morali opisivati već postojeću ilustraciju (Batinić i Majhut, 2001: 43).

Slika 4. Prva slikovnica hrvatskih autora *Dječja čitanka o zdravlju* iz 1927. godine

Slikovnica koja se također može smatrati djelom hrvatskih autora, na temelju slike i teksta je *Sveti Nikola u Jugoslaviji* iz 1922. godine. Slikovnica nije kompletna jer autorima ne znamo imena. Djelo preuzima formu dječje slikovnice, a autor koristi parodiju kako bi progovorila o ekonomskoj i političkoj situaciji u Jugoslaviji u to vrijeme (Martinović i Stričević, 2013: 22).

Slika 5. Sami početci hrvatske slikovnice. Slikovnica *Sveti Nikola u Jugoslaviji* iz 1922. godine

Ljudevit Varjačić je za najranije hrvatske slikovnice pisao tekst, a nakladnici su bili Mučnjak i Senftleben. Sve slikovnice su nažalost izgubljene (Batinić i Majhut, 2001: 41).

Kada govorimo o obliku i namjeni slikovnica, možemo reći da one u prošlosti nisu odstupale od klasičnih uzoraka. Prve leporello slikovnice pojavile su se tek početkom 20. stoljeća, oko 1910. godine (Batinić i Majhut, 2001: 39).

Pri izradi slikovnica često su se kupovale litografije u boji na samo jednoj strani lista, a na naličju su se doctavali crteži, koji su što više trebali ličiti na likove i sadržaj litografije. Na takav način mogli su raditi domaći ilustratori, tako da im uopće nije bilo stalo isticati svoje ime na slikovnici (Batinić i Majhut, 2001: 55).

30-ih godina prošlog stoljeća, mnogobrojni autori su se specijalizirali za književne tekstove slikovnica. Novinar Dinko Chudoba smatra se najplodnijim autorom tekstova za slikovnice. Napisao je tekstove (samo stihove) za najmanje 55 slikovnica (Batinić i Majhut, 2001:43).

Sve veća tehnička postignuća nažalost nisu donijela pomak u kakvoći slikovnice. Slikovnica dobiva manji format, male korice i postaje potrošna slikovnica koja ne traje puno dulje od kratkog interesa koji pobuđuje (Batinić i Majhut, 2001: 54).

Za ilustracije u slikovnici može se reći da su bile rijetko izvorno hrvatske. Postojalo je nekoliko različitih opcija. Jedna opcija je bila da su se kupovale od inozemnih ilustratora ili su ih slikali hrvatski autori, a onda su se tiskale u inozemstvu. Druga opcija je bila da se slikaju u inozemstvu i tiskaju u Hrvatskoj. Razlog tome jest kasna pojava ilustratora slikovnica 30-ih godina 20. stoljeća, ali i dobro uhodano tadašnje poslovanje na opisani način. Nakladnici u većini slučajeva nisu navodili imena i prezimena autora i ilustratora, pa je većina slikovnica u prošlosti bila anonimna (Martinović i Stričević, 2011: 43).

Tematika slikovnica bila je vrlo raznolika. Prevladavale su teme vezane uz dječji svijet, životinje, prijevozna sredstva, fantastika, abeceda, sport te prerade različitih bajki. S pedagoškog aspekta slikovnica zaključuje se da one u prošlosti su prepune stereotipa o rodnim ulogama, odgojnim stereotipima i predrasudama, te sadrže reklame proizvoda. Može se reći da često uključuju i neprimjerene sadržaje za djecu te da su vjerne političkim ideologijama. (Martinović i Stričević, 2011: 44 prema Batinić i Majhut, 2001).

Posezanje za inozemnim ilustracijama u povijesti je bilo jako često i ostalo je tako i do danas. Sva moguća literatura koja se bavi slikovnicama je starijeg datuma, a u današnje vrijeme slikovnica je vrlo rijetko predmet istraživanja. Više informacija ima o slikovnicama koje su nastale kroz povijest nego o današnjim slikovnicama. Obzirom da se slikovnice objavljuju

svakodnevno, nameću nam se sljedeća pitanja: koja je razina kvalitete slikovnica, postoje li promjene u današnjim spoznajama slikovnice u odnosu na spoznaje iz prošlosti te kakvi su današnji stavovi i razmišljanja o slikovnici kao čitateljskom materijalu „u području književnosti, nakladništva, umjetnosti, knjižničarstva, psihologije i pedagogije.“ (Martinović i Stričević, 2011: 41)

3. O SLIKOVNICI

Vilko Selan Gliha

„Slikovnica nije igračka, već knjiga u punom smislu riječi.“ (Paliska, 1997: 88)

Diana Zalar

„Slikovnica je prva knjiga u djetetovu životu.“ (Zalar, 2009: 5)

Vera Kos-Paliska

*„Slikovnica je prvo likovno-literarno djelo koje dijete susreće i doživljava svim osjetilima.“
(Paliska, 1997: 88)*

Biserka Petrović-Sočo

„Slikovnica je vizualni medij koji uspostavlja i razvija komunikaciju između odrasle osobe i djeteta i uvelike može utjecati na razvoj govora djeteta.“ (Petrović-Sočo, 1997: 12)

Biserka Petrović-Sočo

“Slikovnica je serija slika prilagođenih mogućnosti djece predškolske dobi.” (Petrović-Sočo, 1997: 9)

Ivana Martinović i Ivanka Stričević

„Slikovnica je prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djeci.“ (Martinović i Stričević, 2011: 40)

Danica Nola

„Slikovnica je medij koji u sebi nosi jedinstvo slike i teksta.“ (Nola, 1972: 4)

Branka Hlevnjak

„Slikovnica je zbir malenih slika.“ (Hlevnjak, 2000: 7)

Milan Crnković

„Slikovnica je prva knjiga koje dijete dobiva u ruku.“ (Crnković, 1986: 8)

3.1. Pojam/definicija slikovnice

Definiciju pojma slikovnice pronalazimo u Anićevoj Školskom rječniku hrvatskoga jezika u kojem stoji da je slikovnica knjiga za djecu koja pretežno sadrži slike ili se sastoji samo od slika ili crteža (Anić, 2015: 536).

Pojam definicije slikovnice također možemo pronaći i u Rječniku hrvatskoga jezika leksikografskog zavoda Miroslava Krležu u kojem je napisano kako je slikovnica knjiga slika ili crteža, bez teksta ili s najnužnijim tekstom, za dječju poduku i zabavu. Obje definicije slikovnice naglašavaju kako je slikovnica namijenjena prvenstveno djeci, ali da se s vremenom razvio i određeni broj slikovnica namijenjen odraslim osobama.

Vrlo često dolazi do krivog shvaćanja u kojem se slikovnica poistovjećuje s ilustriranom knjigom. Iako se radi o dva slična pojma, oni se u temelju razlikuju. U ilustriranoj knjizi se uz tekst mogu pronaći i ilustracije, koje dodatno obogaćuju i vizualno opisuju tekst, a značajno je da sadržaj bude napisan jasno i razumljivo (Batinić i Majhut, 2001: 11-18).

Najvažnije obilježje ilustrirane knjige, koje ju i razlikuje od slikovnice, jest da je u njoj moguće razdvojiti tekst od ilustracija, kako bi ostao potpuno cjelovit da ga se može objaviti ili ilustrirati. U slikovnici ilustracije imaju jednaku važnost kao i tekst, dakle ravnopravni su (Narančić Kovač, 2011: 19-20).

Slikovnica se tipski razlikuje od ilustrirane knjige. U ilustraciji se naglasak stavlja na sliku kojom se izražava glavni i najvažniji dio misli. Slikom se animiraju čitatelji knjige (Čačko, 2000: 15).

Dovoljno je pročitati tekst i utvrditi je li nešto slikovnica. Ukoliko je smisao teksta drukčiji od onoga u kojem se u obzir uzimaju i slike, može se utvrditi da je riječ o slikovnici (Batinić i Majhut, 2000: 15).

„Slikovnica je zbir malenih slika koje zovemo minijaturama ili ilustracijama.“ (Hlevnjak, 2000: 7)

Ilustracija određuje slikovnicu, ali joj i daje karakter. Slikovnice vrednujemo kroz njihovu temeljnu odliku, kroz sliku. Vrednovanje slikovnice jest vrednovanje ilustracije, a to je isto što i vrednovanje svake druge likovne vrste. Ali, važno mjerilo u ocjeni i slikovnice i ilustracije jest njezin tematski poticaj, a to je napisana riječ. U odnosu prema riječi, ilustraciji postavljamo mjeru otvorenosti čitanja i tumačenja, moći proširivanja teme simbolima, asocijacijama, sugestijama, metaforama te društvenim i osobnim iskustvima (Hlevnjak, 2000: 7-11).

„Slikovnica je istinska dječja privilegija.“ (Hlevnjak, 2000: 11)

Slikovnica „predstavlja prijelaz iz situacijskog konteksta“ u kojemu se dijete nalazi u carstvo simbola crteža i slova koji su međusobno povezani. Slikovnica sadrži jedinstveni rječnik, a tekst i slika zajedno čine povezanu cjelinu, tj. priču (Zalar, 2009: 5-6).

Suvremena slikovnica je određena dvostrukim vizualno-verbalnim diskursom, trodimenzionalnošću, interaktivnošću, relativno malim brojem stranica te posebnim čitateljima. (Narančić-Kovač, 2015: 7)

„Slikovnica nije čista književna vrsta, nego kombinacija likovnog i književnog izraza.“ (Crnković i Težak, 2002: 15)

Definicija slikovnice može se proširiti prema mišljenju autorice Barbare Bader.

“Slikovnica je i tekst, ilustracije i cjelokupni dizajn, ona je proizvodni i komercijalni predmet, socijalni, kulturalni i povijesni dokument, i naposljetku, djetetovo iskustvo. Kao umjetnički oblik ona podrazumijeva međuovisnost slika i riječi, na istovremenoj pozornici dvostranice, kao i dramu okretanja stranica.“ (Hameršak i Zima, 2015: 164 prema Bader, 1976)

Slikovnica je prvi susret djeteta s književnošću i općenito s pisanom riječju, a ostvaruje se u djetinjstvu. Potrebno je voditi brigu o kvaliteti slikovnice s ciljem iskorištavanja potencijala kojeg slikovnica posjeduje, a sve zbog dobrobiti djeteta (Batarelo Kokić, 2015: 379 prema Martinović i Stričević, 2012).

Slikovnice predstavljaju format koji je oblikovan za djecu, ali postoji i mogućnost za korištenje starijih korisnika (Batarelo Kokić, 2015: 378 prema Matulka, 2008).

Slikovnice su prvenstveno namijenjene maloj djeci. One prenose informaciju ili pričaju priču kroz niz slika. Kombiniraju se s malo teksta ili nemaju teksta uopće. I slike i tekst u slikovnicama prenose informaciju drugačije nego da ih se koristi u nekim drugim uvjetima (Batarelo Kokić, 2015: 378 prema Nodelman, 1989).

Prilikom bavljenja dječjim slikovnicama primjećuje se interdisciplinarnost i njihova povezanost s dječjim igrama te drugom dječjom literaturom (Batarelo Kokić, 2015: 379 prema Hameršak, 2014).

Slikovnica predstavlja knjigu za djecu koja je pretežno sačinjena od slika slika ili samo od crteža ili slika, tj. ilustracija (Martinović i Stričević, 2011: 39). Ovdje se može govoriti o najopćenitijem tumačenju slikovnice.

Slikovnica je knjiga, i onda kada je uz to i igračka, npr. slikovnica leporello (Švarc-Kalafatić, 1972: 19-20), ili kada je njezin izgled neobičan i nepredvidiv.

Slikovnica je medij „*koji u sebi nosi jedinstvo slike i teksta, što predstavlja pedagoški vrijednu osnovu za metodološki prihvatljiv put vođenja djeteta k samom tekstu.*“ (Nola, Danica, 1972: 4)

„*Slikovnica je vizualni medij koji uspostavlja i razvija komunikaciju između odrasle osobe i djeteta i uvelike može utjecati na razvoj govora djeteta.*“ (Petrović-Sočo, 1997: 12).

Slikovnicu treba pažljivo odabrati prema dobi djeteta. Potrebno je paziti na edukativnu vrijednost slikovnice, ali i estetski izgled. Važno je da stihovi ili tekst budu slikoviti, kratki, jasni i po mogućnosti s rimom, zbog bržeg i lakšeg zapamćivanja.

Ilustracija je nužan sastavni dio slikovnica. Ona razvija maštu i pojmovni svijet, senzibilizira osobu koja nema dovoljno razvijenu maštu i sposobnost vizualizacije. Likovni tekst treba biti izuzetno jasan i zanimljiv, a osobito treba voditi brigu o boji i dinamici crteža (Kos-Paliska, 1997: 88).

Sa slikovnicama se djeca igraju, pomoću njih uče, stječu iskustva i nove spoznaje, odrastaju i razvijaju maštu. Slikovnice pridonose stvaranju lijepih uspomena koje će djeca pamtiti cijeli život.

3.2. Funkcije slikovnice

Slikovnica kao odgojno sredstvo pomaže u razvijanju govora djeteta te obogaćuje njegov emocionalni doživljaj i izražavanje. Slikovnica ima funkcije koje često određuju i vrstu kojoj slikovnica pripada.

Postoj pet osnovnih funkcija slikovnice: informacijsko-odgojna, spoznajna, iskustvena, estetska i zabavna funkcija (Čačko, 2000: 15-16).

Navedenim funkcijama pridodana je još jedna, a to je govorno-jezična funkcija (Martinović i Stričević, 2011: 53).

3.2.1. Informacijsko-odgojna funkcija

Dijete uz pomoć slikovnice dobiva odgovor na puno pitanja ili dobiva rješenja za svoje probleme. Dijete pomoću slikovnice uči razmišljati, analizira, uspoređuje i zaključuje. Dijete shvaća da je knjiga izvor znanja. Sadržaj slikovnice informira i odgaja dijete, uči ga lijepom

ponašanju, higijeni i zdravlju, odnosima u obitelji te izražavanju osjećaja. Dijete na taj način upoznaje svijet koji ga okružuje (Čačko, 2000: 15).

3.2.2. Spoznajna funkcija

Dijete svakodnevno uči o svijetu oko sebe, a slikovnica mu omogućuje da provjeri svoja znanja te pruža informaciju o njihovoj točnosti. Dijete putem slikovnice provjerava svoje znanje i spoznaje o stvarima, odnosima i pojavama, te na taj način dobiva sigurnost da su njegove spoznaje primjerene. (Čačko, 2000: 15).

3.2.3. Iskustvena funkcija

Ova funkcija odnosi se na socijalizaciju djeteta i na njegovo oblikovanje kao punopravnog člana ljudske zajednice. Kroz slikovnicu dijete upoznaje okruženje u kojem ne raste, stječe i razmjenjuje znanja i iskustva, a uspostavlja se veza između dviju generacija: roditelja i djece. Pomoću slikovnice dijete može spoznati sve ono što ne može neposredno doživjeti. Slikovnica može naučiti dijete o postojanju drugih kultura koje su drugačije ili o traumama nasilja i rata. (Martinović i Stričević, 2011: 53 prema Nikolajeva, 2003).

Dijete iz grada upoznaje se sa domaćim životinjama putem slikovnice, načinom na koji se obrađuje zemlja, zanatima, a seoska djeca spoznaju kakav je to život u gradu. Slikovnica povezuje generacije. Djeci čitaju odrasli pa im mogu prenijeti svoje spoznaje, znanja i iskustva (Čačko, 2000: 15-16; Martinović i Stričević, 2011: 53.)

3.2.4. Estetska funkcija

Ova funkcija razvija u djetetu osjećaj za lijepo i za umjetnost. U djetetu se bude emocije koje mu pomažu izgraditi pozitivan odnos prema svijetu. Ljepota likovnih i grafičkih komponenti u djetetu potiču interes za knjigu, ali i utječu na njegov ukus. Što je slikovnica zabavnija, dijete će biti u većoj interakciji s njom i naučit će zasigurno puno više. Dijete se voli susresti s lijepom slikovnicom (Čačko, 2000: 16).

3.2.5. Zabavna funkcija

Dijete se s knjigom treba zabavljati i u njoj uživati kroz igru, a pritom upijati znanje. U društvu s knjigom djetetu ne smije biti dosadno već zabavno, stoga je ova funkcija važna kao i sve ostale. (Čačko, 2000: 17)

3.2.6. Govorno-jezična funkcija

Slikovnica potiče razvoj predčitalačkih vještina te postavlja veliki temelj kasnijem samostalnom čitanju. Slikovnica razvija i obogaćuje rječnik, pomoću nje se upoznaju ključne

karakteristike teksta, ali i načini njegovog funkcioniranja. Uz slikovnicu se uče glasovi i slova (Martinović i Stričević, 2011: 53).

Navedene funkcije u slikovnicama međusobno su jako povezane. Slikovnica ima vrlo značajnu ulogu pomoću koje djeca spoznaju svijet oko sebe.

3.3. Kriteriji u odabiru kvalitetne slikovnice

Kvalitetna slikovnica ima jasno istaknuta imena autora. Pri odabiru slikovnice treba voditi računa kakav je odnos teksta i ilustracija vezan uz dob djeteta. Najvažnije je da su slika i tekst u sinergiji. Djeci najmlađe dobi treba ponuditi slikovnice bez teksta, a ilustracije trebaju biti jednostavne i jasne. Djeci između druge i četvrte godine primjerene su slikovnice s vrlo malo teksta sa stihovima u rimi i brojalicama. Jako je važno da u slikovnici ne bude isforsirana rima jer tada riječi nemaju poetsku vrijednost. Slikovnica za djecu od četvrte do šeste godine mora imati nešto više teksta, ali ilustracije još uvijek prevladavaju. Ilustracije u ovoj dobi imaju izrazito estetsku funkciju koja obogaćuje doživljaj. Djeca predškolskog i mlađeg školskog uzrasta uživaju u slikovnicama sa složenom radnjom i ilustracijama koje nisu potpuno dorečene te na temelju kojih sami stvaraju predodžbe. U ovoj dobi važna je veličina i jasnoća fonta slova u slikovnici jer tada djeca postaju čitači. Kvalitetna slikovnica koju kupimo obogaćuje kućnu biblioteku djeteta te stvara budućeg kritičkog čitatelja (Kalinić Lebinec, 2018, url).

Trebamo biti jako pažljivi u odabiru slikovnice u knjižnici. Dijete treba upisati u knjižnicu što je moguće ranije, već oko druge godine. Tamo će dijete naučiti pravila ponašanja u knjižnici i sve mogućnosti koje knjižnica nudi, a knjižničar je kompetentna osoba koja može pomoći pri odabiru kvalitetne slikovnice za dijete (Kalinić Lebinec, 2018, url).

Kvalitetna slikovnica treba biti sklad dviju umjetnosti: književnosti i slikarstva i treba ih kupovati u knjižarama. Za biranje slikovnica potrebno je izdvojiti vrijeme, a preporuča se u knjižaru voditi i dijete. Važno je poslušati preporuku stručnjaka, knjižničara, učitelja ili roditelja s iskustvom, a u zadnje vrijeme i nekoliko blogova nudi recenzije i preporuke kvalitetnih slikovnica roditeljima.

Slikovnice su danas vrlo dostupne i ima ih svuda: na kioscima, benzinskim crpkama, u trgovinama, poštama, knjižarama, na štandovima. Razlikuju se i u cijeni i u kakvoći. Postoje kvalitetne i one manje kvalitetne slikovnice koje nemaju pravu estetsku vrijednost i nisu maštovite. Najčešće im je autor nepoznat, a autor teksta i ilustracija nije naveden (Čudina-Obradović, 1995).

„Ako je sjaj slikovnice u tome što može biti dvostruko lijepa od ljepote dvaju izraza, likovnog i literarnog, njena bijeda je u tome što može doživjeti dvostruku degradaciju: likovni kič i literarni šund.“ (Crnković 1980: 9)

U kvalitetnim slikovnicama tekst je napisao pisac za djecu, a slike je ilustrirao slikar. Maštoviti i bogati likovni sadržaj koje slikovnice imaju upoznaje dijete s novim svijetom, a jezik donosi jednostavnu i kratku poruku. Ukoliko je slikovnica umjetnički oblikovana i kvalitetna djelovat će pozitivno na estetski, govorni i misaoni razvoj djeteta (Bulj, 2017: 6 prema Čudina-Obradović, 1995).

Kvaliteta slikovnice očituje se na razini autorske odgovornosti. Imena autora koji su odgovorni za nastajanje slikovnice moraju biti jasno istaknuta jer predstavljaju jamstvo kvalitete. (Martinović i Stričević, 2011: 55-58).

Preporuča se da od rođenja do druge godine života za djecu treba odabrati slikovnice s jasnim i šarenim ilustracijama, malo teksta te ponavljanjem riječi. Materijali slikovnica su meki i trajni, pogodni za savijanje. Djeca u trećoj i četvrtoj godini pokazuju interes za priče o ljudima, životinjama te svakodnevnim događajima i aktivnostima. Djeca uživaju u priči s jednostavnim zapletom i komičnim elementima kako bi mogla predvidjeti što će se dogoditi i završiti priču. Djeci u petoj i šestoj godini pažnja je puno veća pa se mogu fokusirati na različite književne žanrove, ali su ilustracije i dalje ostaju značajne kako bi djeca što uspješnije mogla pratiti kompleksnije zaplete i situacije (Bulj, 2017: 6-7 prema Čudina-Obradović, 1995).

Umjetničke suradnje književnika i likovnih umjetnika u novije vrijeme postoje i u Hrvatskoj. U literaturi se navode jako dobri primjeri slikovnica poput serija slikovnica za najmlađe o medvjediću Hrkalu i njegovim prijateljima ilustratorice Jelene Brezovec i književnice Jelene Pervan; Priče o Smotancima – serija slikovnica i romana za predškolce i školarce ilustratorice Gordane Ivković i književnice Ivane Francišković; suradnja na više slikovnica (npr. Mjesečeva splav) književnice Sanje Lovrenčić i ilustratorice Pike Vončine (Verdonik, 2015: 18).

„Put do dobre i prave prve knjige za djecu i od knjige do djeteta ima više izvora i staza, od kojih je prvi timski rad pisac-ilustrator-pedagog-likovno-tehnički urednik te dobronamjerni, informirani, da ne kažemo i upućeni i obrazovani posrednici: roditelji, odgajatelji, knjižničari, knjižari. Samo smišljenim povezivanjem svih ovih karika može se postići cilj da se i putem knjige djeci nude prave ljudske vrijednosti i sadržaji.“ (Posilović, 1986: 43)

Značajke koje slikovnica treba imati, njezinu svrhu, ciljeve, funkcije, dob čitatelja kojima je namijenjena, pred autore i ilustratore slikovnice postavljaju visoke kriterije, kako bi se što

kvalitetnije ostvarile sve mogućnosti i dobrobiti koje slikovnica nudi (Martinović i Stričević, 2011: 55).

Kada se procjenjuje kvaliteta slikovnice u obzir se uzimaju sljedeći kriteriji: kriteriji koji se primjenjuju u proučavanju dječje književnosti, kriteriji za procjenu likovne umjetnosti, jezika i književnosti, kriteriji za procjenu likovno-tehničke opremljenosti i usklađenosti slikovnice (veličina, oblik, je li uvez primjeren u odnosu na sadržaj i dob djece kojima je slikovnica namijenjena), ali i obrada teme koja se tiče problemskih slikovnica. U analizama slikovnica sudjeluju: književnici, likovni umjetnici, književni kritičari, pedagozi profesori hrvatskog jezika i književnosti (Martinović i Stričević, 2011: 55).

Roditeljima je često jako teško prepoznati primjerenu slikovnicu za njihovo dijete. Na hrvatskoj slikovnici bi trebalo biti jasno istaknuto za koju dob djece je namijenjena. Tada bi odabir slikovnica bio puno lakši i uspješniji. Nakladnici bi to trebali raditi, obzirom da su odgovorni za nastanak slikovnice i odlučuju o njezinoj proizvodnji i načinu. Važno je znati kome je slikovnica namijenjena te dobro poznavati čitatelje i slikovnicu kao književnu vrstu, sve njezine značajke i funkcije. Slikovnica treba biti primjerena dobi djeteta kojemu je namijenjena i treba pratiti djetetov razvoj na svim razinama. Dijete je temeljna svrha postojanja slikovnice i potrebna mu je slikovnica koja će biti u skladu s njegovim potrebama, interesom i razvojem (Martinović i Stričević, 2011: 55-58).

Kvalitetna slikovnica ima širinu, ne moralizira, zadovoljava i roditelje i djecu i povezana je s dječjim iskustvom. Ona je *„umjetnički vrijedan proizvod vizualno i tekstualno usklađenih elemenata, i ozbiljno pomagalo u odgoju i obrazovanju te emocionalnom sazrijevanju djece koja promišljaju kritički. I zato je važno da autori i čitatelji, a posebno kritičari posvete slikovnicama veću pozornost: jer uloga je kritike da educira i senzibilizira sve sudionike književne komunikacije.“* (Bukvić, 2017, url).

4. PODJELA I VRSTE SLIKOVNICA

Slikovnice danas postoje u najraznovrsnijim oblicima: slikovnice-igračke, reljefne slikovnice, harmonika slikovnice, strip slikovnice, platnene i spužvaste slikovnice za krevet, plastične slikovnice za kadu, ozvučene slikovnice, multimedijske slikovnice, digitalizirane slikovnice, pop-up slikovnice te mnoge druge.

Jedinstvena podjela slikovnica ne postoji jer se donosi na temelju različitih kriterija, oko kojih stručnjaci ne mogu usuglasiti svoja mišljenja zbog razlika u osobnim kriterijima.

Grafenauer dijeli slikovnice prema tipologiji na: tradicionalnu literarnu slikovnicu, timsku (u kojoj tekst i ilustracija nastaju od istog autora), strip slikovnice, slikovnice bez riječi, popularno znanstvenu te realnu slikovnicu (Grafenauer, 1978: 7-14).

Autori Diklić, Težak i Zalar primarno dijele slikovnice obzirom na funkciju i donose vrlo jednostavnu podjelu na slikovnice spoznajnog tipa i slikovnice poetskog tipa (Diklić i sur., 1996).

Nikolajeva slikovnice dijeli prema količini slike i teksta, pa tako postoje tri vrste slikovnica: slikovnice u kojima je odnos slike i teksta simetričan, slikovnice u kojima se slika i tekst međusobno dopunjuju te slikovnice u kojima je odnos slike i teksta stupnjevit (Santoro, 2009: 63-74 prema Nikolajeva, 2001).

Matulka predlaže podjelu slikovnica prema vrsti (Batarelo Kokić, 2015: 379 prema Matulka, 2008):

1. slikovnice za početne čitače;
2. slikovnice koje se vezuju uz određeni koncept;
3. slikovnice u digitalnom formatu;
4. slikovnice igračke;
5. slikovnice u stihovima.

Slikovnice za početne čitače djeca mogu čitati sama vrlo lako ili uz manju pomoć odraslih. Digitalne slikovnice zbog svojih prednosti koje pružaju za učenje čitanja svrstavaju se u skupinu slikovnica za početne čitače (Batarelo Kokić, 2015: 380 prema Cahill i McGill-Franzen, 2013: 30-39).

Slikovnice koje se vezuju uz određeni koncept djeca mogu koristiti za upoznavanje sa slovima, brojevima, veličinama, oblicima, bojama, a postoje i slikovnice koje kombiniraju koncepte

(Matulka, 2008). Navedene slikovnice mogu doprinijeti učenju, ali nisu zamjena za primarno iskustvo.

Digitalne slikovnice utječu na proces kreiranja i publiciranja.

Slikovnice igračke postaju sve zastupljenija kategorija slikovnica. Slikovnice igračke zahtijevaju interakciju i kao takve predstavljaju uvod u dječju književnost i čitanje. Postoji podvrsta slikovnica igračkaka kod kojih se izdvajaju tiskane slikovnice koje u sebi sadrže sastavnice za pomicanje. Njih je moguće prikazati u četiri skupine (Batarello Kokić, 2015: 380 prema Matulka, 2008).

Prvu skupinu čine kartonske slikovnice (board books) s čvrstim, zaobljenim rubovima. One su izrađene od kartona. U drugoj skupini nalaze se trodimenzionalne slikovnice (pop-up books). Takve slikovnice imaju trodimenzionalne ilustracije koje se podižu u trenutku kada se otvara stranica. Trećoj skupini pripadaju preklopnice ili flap books, čiji preklopi skrivaju određene dijelove slike. Četvrtoj skupini pripadaju slikovnice s izrezima ili cut-out books u čijoj osnovi su izrezani dijelovi. Tako se poboljšava priča na način da se neki dijelovi skrivaju, pa se kasnije otkrivaju (Batarello Kokić, 2015: 380 prema Matulka, 2008).

Popova kroz primjere različitih vrsta tiskanih slikovnica daje iscrpan opis pojedinih slikovnica i različitih interaktivnih sastavnica, poput igara s polugama (pul-tab games) i matričnog rezanja (die-cutting) (Batarello Kokić, 2015: 380 prema Popova, 2015).

„Slikovnice u stihovima uključuju poeziju, uspavanke, brojalice, i druge tekstove s rimom.“ (Batarello Kokić, 2015: 380 prema Matulka, 2008).

Slikovnice s predvidljivim stihovima, ritmom i igrama riječima pozivaju djecu da završe stihove, izmisle nove riječi te druge vrste fonoloških aktivnosti (Batarello Kokić, 2015: 380 prema Strasser i Seplocha, 2007).

Martinović i Stričević navode podjelu slikovnica na problemske, spoznajno-pojmovne te za najmlađe umjetničke slikovnice (Martinović i Stričević, 2011.)

Autori Majhut i Zalar uzeli su u obzir puno faktora pa je njihova podjela slikovnica vrlo široka. Oni donose podjelu slikovnica prema: obliku, strukturi izlaganja, sadržaju, likovnoj tehnici i sudjelovanju recipijenata (Martinović i Stričević, 2011: 51 prema Majhut i Zalar, 2008).

Slikovnice prema obliku

Autori Majhut i Zalar navode šest oblika slikovnice: leporello, pop-up, nepoderive, slikovnica igračka, multimedijaska slikovnica i elektronička slikovnica. (Martinović i Stričević, 2011: 51 prema Majhut i Zalar, 2008).

Leporello slikovnice imaju svega šest do sedam stranica, koje su sukcesivno spojene i složene kao harmonika. Nisu uvezane, a najzanimljivije su najmlađoj djeci.

Pop-up slikovnice su trodimenzionalne. Kod njih se slika podiže prilikom otvaranja stranice.

Slika 6. Interaktivna pop-up slikovnica i bojanka *Gladijatori – igranj se i uči!*

Obzirom na izradu i primjenu novih tehnologija predmet posebnog istraživanja je elektronička slikovnica. Takve slikovnice su sve više prisutne, a osim likovnog i tekstualnog sadržaja uključuju i primjenu moderne tehnologije (Majhut i Zalar, 2012).

Slikovnice prema strukturi izlaganja

U ovu grupu spadaju narativne i tematske slikovnice. Narativne slikovnice imaju pripovjedača koji je ujedno i narator priče, a tematske slikovnice obrađuju svakodnevne teme iz života poput higijene, zdravlja, prometa, obitelji i ponašanja (Majhut i Zalar, 2012).

Slikovnice prema sadržaju

Neki od najpopularnijih sadržaja koji se obrađuju u ovoj skupini su: životinje, abeceda, svakodnevnica, različite igre i fantastika. (Majhut i Zalar, 2012).

Slikovnice obzirom na tehniku

Tehnike koje se rabe prilikom likovnog oblikovanja slikovnice mogu biti različite pa se tako stvaraju: lutkarske slikovnice, fotografske, slikovnice stvarnih dječjih crteža i ilustracije umjetnika, strip-slikovnice i interaktivne slikovnice. Oblikovanjem lutaka iz različitih materijala nastaju lutkarske slikovnice. Fotografske slikovnice nastaju korištenjem različitih fotografija, uređenih u programu kako bi stvorile zanimljivu priču. Strip-slikovnice spoj su stripa i slikovnice (Majhut i Zalar, 2008).

Interaktivne slikovnice su zanimljive i primjerene djeci predškolske dobi jer oni mogu pratiti priču slikovnice i donijeti odluke na osnovu prije stečenih znanja. Svrha takvih slikovnica jest učenje kroz zvuk, boju, oblike, a sve kako bi djeca mogla prepoznati sličnosti i različitosti. Kod interaktivnih slikovnica slika i tekst nadovezuju se jedno na drugo. Unutar takvih slikovnica često se susreću slike koje se mogu pritisnuti pa dijete čuje određeni zvuk, koji nadopunjuje sliku ili magnete koje dijete samostalno postavlja na određeno mjesto, kako bi ono samo upotpunilo ilustraciju koja prati priču (Majhut i Zalar, 2012).

Slikovnice u odnosu na sudjelovanje recipijenata

U ovoj skupini postoje slikovnice kojima se dijete može samostalno služiti ili slikovnice za koje je potrebno aktivno posredno sudjelovanje odraslih u njihovom čitanju. Pripovjedač je potreban kako bi posredovao između slikovnice i djeteta te stvorio vezu između književnog teksta i ilustracije (Majhut i Zalar, 2008; Majhut i Zalar, 2012).

Slikovnice prema doživljaju i namjeni

Autori Crnković i Težak klasificirali su slikovnice prema doživljaju i namjeni na poučne ili informativne te umjetničke (Martinović i Stričević, 2011: 52 prema Crnković i Težak, 2002).

Poučne slikovnice poučavaju djecu određenim temama poput biljnog i životinjskog svijeta, različitih ljudskih djelatnosti, zdravlja i higijene, prometa, matematike, kemije, vjeronauka i drugih sličnih predmeta.

Umjetničke slikovnice potiču stvaranje unutarnjeg odnosa između čitatelja i gledatelja te pomažu razvijanju ljubavi prema čitanju iz užitka. One ne pružaju djeci konkretna znanja već djeluju na njihovu maštu, ukus i etiku. Umjetnička slikovnica uspostavlja unutarnji odnos između čitatelja i svijeta. Dječje pjesmice, narodne i umjetničke bajke i priče, basne, realističke crtice i pripovijetke mogu se svrstati u ovu skupinu. One u sebi uvijek nose neko iskustvo i poruku (Diklić i sur., 1996; Crnković i Težak, 2002.)

Podjela slikovnica prema količini teksta

Slikovnice prema količini teksta imaju tri podjele. To su čiste slikovnice bez teksta, slikovnice praćene tekstem i slikovnice na prijelazu u knjigu (Martinović i Stričević, 2011).

Čiste slikovnice nemaju niti tekst niti suviše detalje. Vrlo su jednostavne i likovno jasne. U njima se nalaze fotografije u boji. Drugu skupinu čine slikovnice koju su praćene tekstem. One imaju vrlo jasan i razumljiv tekst. U njima vlada harmonija ilustracije i teksta. U treću skupinu svrstavamo slikovnice na prijelazu u knjigu, koje imaju bogato ilustrirani sadržaj namijenjen predškolskoj djeci (Martinović i Stričević, 2011).

Podjela slikovnica prema vrsti teksta

Slikovnice se prema vrsti teksta ili sadržaja dijele na slikovnice poetskog tipa, slikovnice spoznajnog tipa, problemske slikovnice te na multimedijske ili multimedijalne slikovnice (Martinović i Stričević, 2011).

Slikovnice poetskog tipa ne daju djeci pouzdana i precizna znanja, već djeluju na njihovu maštu, ukus i estetiku. Njezin cilj je probuditi proces u djeci koji uspostavlja aktivan odnos djeteta prema svijetu koji ga okružuje. Hrvatska slikovnica je s dječjom poezijom od pojave Grigora Viteza doživjela svoj preporod te na taj način potvrdila pjesničku svijest o dječjem senzibilitetu, životnim potrebama mladoga naraštaja te igri kao središtu djetetova bića (Lazarich, 2011: 62).

4.1. Spoznajno-pojmovne slikovnice

Ova vrsta slikovnica omogućuje djetetu temeljne saznanja i spoznaje o svijetu koji ga okružuje, omogućuje mu razvijati mišljenje te služi kao pomoć u razumijevanju uzročno-posljedične veze među stvarima i pojavama. Pomoću ovih slikovnica dijete dolazi do informacija koje su mu potrebne, a istovremeno mu donose povratnu informaciju o ispravnosti njegovih spoznaja i saznanja o stvarima, odnosima i pojavama. Na taj način se podupire razvoj govora kod djeteta (Čitaj mi, url).

Pomoću ovih slikovnica dijete upija životna znanja, upoznaje prirodu i društvo koji ga okružuju. One često uvode djecu u pojedine predmete kao što su kemija, matematika, pomažu u usvajanju predčitalačkih vještina i pisane riječi te na zanimljiv i duhovit način govore o svakodnevnim stvarima, pojavama i vrijednostima kao što su riječi, boje, brojevi, životinje, biljke, vrijeme, ljubav, prijateljstvo, pristojnost, zdravlje i slično. U samom sadržaju se očituje i njihova edukativno-odgojna uloga u životu djeteta (Diklić i sur., 1996., Crnković i Težak, 2002).

Zato ih pojedini autori nazivaju još i edukativnim slikovnicama. Prema tome, one nemaju umjetničku vrijednost nego donose nove informacije (Martinović i Stričević, 2011).

4.2. Multimedijske slikovnice

S razvojem i napretkom tehnologije u posljednje vrijeme sve se više pojavljuju multimedijske ili multimedijalne slikovnice. Njezini osnovni elementi su tekst, slika, zvuk, animacija i interaktivnost. U stvaranju multimedijske slikovnice sudjeluju timovi, različiti stvaratelji i umjetnici: autori teksta, ilustratori, animatori, programeri i drugi. Zato je multimedijska slikovnica plod timskoga rada. Multimedijske slikovnice su često i interaktivne jer se zvučni efekti aktiviraju kada se pritisnu određeni dijelovi slikovnice (Martinović i Stričević, 2011).

Interaktivne slikovnice djeci su jako zanimljive. Djeca aktivno sudjeluju i otkrivaju detalje u priči, potežu dijelove, otvaraju prozorčice, postavljaju magnetiće, lijepe naljepnice i docrtavaju dijelove slika (Majhut i Zalar, 2012).

Interaktivne i multimedijske (multimedijalne) slikovnice predstavljaju poveznicu ili most između klasičnih i digitalnih slikovnica.

4.3. Problemske slikovnice

Autorice Martinović i Stričević (2011) već gore navedenim slikovnicama pridodaju još i problemske slikovnice, a autorica Čičko također piše o novom žanru slikovnica koji se pojavio u Zapadnoj Europi, a to su problemske slikovnice (Čičko, 2000: 17).

Moderna se slikovnica „nastoji približiti svakodnevnom, stvarnom životu, ne priznajući pritom postojanje tabu-tema. Ni jedna životna situacija nije toliko neugodna ili neobična da se o njoj ne bi moglo progovoriti i riječju i slikom.“ (Čičko, 2000: 18)

Problemske slikovnice pomažu djeci suočiti se s problemima tijekom odrastanja, ali i pokušavaju pronaći rješenja za te probleme. Takva vrsta slikovnice zajedničko je djelo stručnjaka iz različitih polja: pisac, ilustrator, psiholog, pedagog, odgajatelj, pedijatar i drugi (Martinović i Stričević, 2011).

Teoretičari se do danas nisu složili što je zaista problemska slikovnica. Jedni misle da problemska slikovnica iznosi situaciju u kojoj se možemo naći. Tada imamo izbor poslužiti se autorovim rješenjem ili se može pronaći svoje vlastito. Drugi tvrde da se govori o slikovnici u kojoj je iznesen problem, ali rješenje nije ponuđeno. Treći nisu toliko fokusirani na rješenje problema, već na način koji je predstavljen čitatelju (Zalar, 2009: 6).

Slika 7. *Problemska slikovnica Kod zubara*

U problemskim slikovnicama dijete je u središtu zbivanja. Djeca koja nisu dovoljno samouvjereni ili otvorena razgovarati s nekim o svojem problemu, uz pomoć ovih slikovnica sama mogu riješiti neke probleme ili strahove koji su im neugodni. O temama kao što su rastava roditelja, smrti u obitelji, različitim strahovima poput odlaska zubaru razgovara se otvoreno na jasan i djeci potpuno razumljiv način.

4.4. Terapeutske slikovnice

Problemska slikovnica može se koristiti i u svrhu biblioterapije. (Skočić Mihić i Klarić, 2014: 30-31).

Biblioterapija je postupak kojeg, u radu s djecom i odraslima, koriste profesionalci kao pomoć u savladavanju svakodnevnih situacija u odgojno obrazovnom okruženju u kojemu se nalaze. Svaka priča koja se nalazi u slikovnicama ima terapeutski ili ozdravljajući potencijal. Problemske slikovnice izravno prenose poruku o određenoj životnoj situaciji i prikazuju da i netko drugi prolazi kroz takva životna iskustva. Pomoću njih, možemo ih zvati i terapeutskim pričama, puno lakše i izravnije dolazimo do problema s kojima se djeca suočavaju (Skočić Mihić i Klarić, 2014: 30-31).

Pričanje o emocijama ima terapeutski učinak. Mala djeca vrlo intenzivno proživljavaju i najmanja iskustva. Zato im treba pomoći kako bi uopće identificirali svoju emociju. Terapeutske priče pozivaju se na dječje emocije. Iza svakog dječjeg problema u ponašanju nalazi se neka negativna emocija: tuga, strah, ljutnja, frustracija, sram, razočarenje, koje imaju točno određeni uzrok. Dijete vjerojatno neće znati objasniti svoju emociju, što ga je rastužilo i oko čega se brine, zašto se ljuti, čega se boji. Ako je dijete odgovorilo potvrdno da je tužno jer je mama otišla na poslovno putovanje, ne znači da je svladalo osjećaj tuge. Dijete osjeća strah

zbog razdvojenosti od roditelja i boji se da se mama neće vratiti. Lijepo je tada djetetu pročitati ili ispričati neku priču na tu temu sa sretnim završetkom i onda će dijete pronaći utjehu te se poistovjetiti s likovima u priči. Osjetit će sreću što priča ima sretan kraj i dobiti željeni osjećaj sigurnosti povezan s maminim ili tatinim odlaskom na putovanje.

Terapeutske slikovnice imaju jednostavan sadržaj pisan jezikom koji je djeci razumljiv baš kao i svaka druga slikovnica za djecu. Ono po čemu se razlikuju od drugih slikovnica i priča je vrlo promišljeno pisana fabula, čiji cilj je pomoći djetetu da prepozna sebe u sličnoj situaciji te da shvati što osjeća. Važno je da dijete dobije primjer na koji način najbolje može pomoći sebi. Te priče djeci daju rješenja, što mogu napraviti kada se nađu u nekoj teškoj situaciji, nude mogućnosti kako riješiti neki problem, ali ih poučavaju na koji način mogu reagirati u određenim situacijama (Evenio, 2017, url).

Terapeutske slikovnice također djeci nude mogućnost da na vlastiti problem gledaju s određene udaljenosti te prožive određenu negativnu situaciju i osjećaj kroz životinjski lik iz priče. To im daje utjehu i potpuno novi pogled u kojoj mogu prepoznati vlastite emocije. Terapeutska slikovnica mora prepoznati djetetov osjećaj. Ako se dijete boji jer mama ili tata odlazi na poslovno putovanje, terapeutska priča se treba baviti strahom od odvajanja od roditelja. Ukoliko dijete neprestano mora pobjeđivati u igri, tada je riječ o strahu od neuspjeha, potrebi da pridobije pažnju ili priznanje roditelja što u djetetu stvara tjeskobu i strah od neuspjeha. Ako dijete želi razgovarati o priči, roditelji trebaju sudjelovati jer se tada može dobiti uvid u dječje emocije i situacije kroz koje trenutno prolazi (Evenio, 2017, url).

4.4.1. Terapeutske slikovnice izdavačke kuće Evenio

Slikovnice koje govore o načinima na koji djeca izražavaju sreću, tugu, ljutnju, strah spadaju u takozvane terapeutske slikovnice. Slikovnice izdavačke kuće Evenio govore o ova četiri osjećaja: sreći, tuzi, ljutnji i strahu i za svaki navedeni osjećaj napisane su četiri terapeutske slikovnice koje su prilagođene djeci od dvije godine na dalje (Čarobni svijet bajki, 2018, url).

Ove terapeutske slikovnice imaju i dodatak s korisnim savjetima za roditelje uz koje je i objašnjen sam osjećaj, koji im pomaže bolje razumjeti ponašanje svoga djeteta, ali i potiče dijete da na prihvatljiv način nauči izraziti svoje osjećaje. Kroz jednostavne priče djecu se uči kako prepoznati vlastite emocije i riješiti problem ili zadovoljiti potrebu koja stoji iza različitih osjećaja. Zašto se dijete ljuti? Što napraviti kada je dijete sretno? Kako prepoznati neverbalne znakove tuge i strah? Ovo su samo su neka od pitanja kojima se bave slikovnice, a odgovori se mogu pronaći na kraju svake slikovnice. Autorice ovih terapeutskih slikovnica su Tatjana

Gjurković, magistra psihologije, psihoterapeutkinja, supervizorica transakcijske analize, registrirana terapeutkinja igrom te praktičarka transakcijske analize i Tea Knežević, magistra psihologije, registrirana terapeutkinja igrom i praktičarka transakcijske analize (Čarobni svijet bajki, 2018, url).

Serija slikovnica o sreći sastoji se od sljedećih naslova:

Slika 8. Slikovnice o sreći izdavačke kuće Evenio

Lavica može i zna biti sretna zbog drugoga

Ova slikovnica djeci ukazuje na to koliko je za našu sreću važno da se možemo i znamo veseliti zbog tuđih postignuća i tuđe sreće. U slikovnici pratimo jednu malu lavicu koja je uspjela osjetiti koliko je sreća zarazna, a nastala je zbog sreće nekog drugog, prijatelja u ovom slučaju. Lavica je spoznala kako se sreća širi od osobe do osobe te nas ispunjava ugodom i zadovoljstvom (Evenio, 2017, url).

Lisica je naučila da sreća stanuje u srcima

Ova slikovnica nas uči da sreća nije u materijalnim stvarima. Sreća stanuje u našim srcima. U slikovnici pratimo malenu lisicu kojoj djed pokazuje i poučava ju da osjećaj sreće i zadovoljstva zapravo dolazi iz našeg srca, a ne iz materijalnih stvari (Evenio, 2017, url).

Hrčak osjeća sa postoji tiha i smirena sreća

U slikovnici pratimo malenog hrčka kojem mama pomaže da se na nekoliko minuta umiri, zaklopi oči, duboko diše i pokuša osjetiti otkucaje svog srca. Kada su sretna, mala djeca to najčešće izražavaju motorički vrlo aktivno i energično. Vrlo je značajno pokazati djeci da postoji smireni i tihi osjećaj sreće i zadovoljstva koji dolazi iznutra i uopće nije dosadan (Evenio, 2017, url).

Konjić sreću dijelit zna nakon truda i uspjeha

U ovoj slikovnici konjić želi naučiti preskakati prepone i dopušta članovima obitelji da mu pomognu. Kada napokon to uspije i učiniti, svi zajedno dijele veliku sreću. Puno današnje djece teško prihvaća pomoć odraslih u nekom svom pothvatu. Ali kada to učine, otvaraju svoje srce za učenje novih vještina. Tada se susreću s osjećajem zajedničke, obiteljske sreće zbog nekog svog uspjeha nakon silnog truda (Evenio, 2017, url).

Serija slikovnica o ljutnji sastoji se od sljedećih naslova:

Slika 9. Slikovnice o ljutnji izdavačke kuće Evenio

Kad je ljut, nilski konjić grize

Na proslavi svoga rođendana nilski konjić se razljuti i ugrize prijatelja. Priča govori o izražavanju ljutnje agresivnim ponašanjem: ugrizima, čupanjem, guranjem, pljuvanjem druge djece ili odraslih (Evenio, 2016, url).

Kad je ljuta, macu boli trbuh

Slikovnica govori o ljutnji mace koja zbog toga dobiva bol u trbuhu. Kada se potiskuje osjećaj ljutnje, pojavljuju se psihosomatske tegobe: bolovi u trbuhu, glavobolja, stalni umor, zadržavanje stolice, koji nemaju zdravstveni uzrok (Evenio, 2016, url).

Kad je ljut, zeko se ozlijedi

Glavni lik slikovnice je zeko koji se naljutio jer se njegovi prijatelji u tom trenutku nisu željeli igrati s njim. Svoju ljutnju izražava udaranjem noge u stablo (samoozljeđivanjem). Djeca u sličnim situacijama ljutnju pokazuju kroz samoozljeđivanje (dijete samo sebe grize, udara, čupa, lupa glavicom i grize nokte) (Evenio, 2016, url).

Kad je ljuta, vjeverica ne sluša

Slikovnica govori o vjeverici koja izražava svoju ljutnju kroz otpor na postavljene granice odraslih i uopće ne vidi opasnosti koje se mogu dogoditi, a koje često sa sobom nose neželjene posljedice (Evenio, 2016, url).

Serija slikovnica o strahu sastoji se od sljedećih naslova:

Slika 10. Slikovnice o strahu izdavačke kuće Evenio

Ovčicu je strah jer će dobiti brata

U slikovnici se govori o strahu od promjena koje se događaju dolaskom prinove u obitelj, strahu od gubitka roditeljske pažnje, ljubavi i sigurnosti. Ovčica, koja je bila mamina i tatina maza, povjerala je roditeljima svoj strah od dolaska brata. Navečer od brige nije mogla zaspati i imala

je čak i noćne more. Roditelji su je utješili i ohrabрили te je na kraju shvatila kako nema razloga bojati se novog člana obitelji (Evenio, 2016, url).

Slonicu je strah vikanja i kazne

Kada je mama slonica uhvatila malenu slonicu kako se igra u lokvici, jako se naljutila i počela vikati na nju. Čak ju je i strogo kaznila. Malena slonica odradila je poslušno svoju kaznu, ali je bila neutješna i nije prestajala plakati. U ovoj poučnoj priči slonica osjeća neizmjerni strah od kritike, vikanja i kazne. Mama slonica se na kraju ispričala preplašenoj slonici te ju je zagrljajima i razgovorom utješila i umirila (Evenio, 2016, url).

Psića je strah odlaska doktoru

Slikovnica donosi priču o strahu od novih, nepoznatih situacija i osoba. Odlazak doktoru zbog bolesnog grla kod psića je izazvao strah i nesigurnost jer nije mogao zamisliti što će se kod doktora dogoditi. Mama mu je sve lijepo objasnila i obećala lijepo popodnevno druženje nakon što se vrate od doktora (Evenio, 2016, url).

Medvjedića je strah ostati u vrtiću

Priča govori o strahu odvajanja od roditelja i odlaska u vrtić. Strah od promjene, prilagodbe na vrtić, strah od nepoznatog jako su plašili malog medvjedića. Teta odgojiteljica mu je pomogla da prebrodi svoj strah i shvati kao je u vrtiću ipak ugodno, a roditeljsko obećanje da će brzo doći po medvjedića se ispunilo (Evenio, 2016, url).

Serijslikovnica o tuzi sastoji se od sljedećih naslova:

Slika 11. Slikovnice o tuzi izdavačke kuće Evenio

Mišić je tužan jer mu nedostaju roditelji

Mišić i njegova sestra odlaze kod bake prespavati i nakon cijelog popodneva provedenog u igri, mišić navečer osjeća tugu jer mu roditelji jako nedostaju. Uz pomoć bakinih zagrljaja i utješnih riječi, mišić je prebrodio krizu zbog razdvojenosti od roditelja (Evenio, 2017, url).

Ježić je tužan jer nije pobijedio u igri

Slikovnica govori o tuzi zbog neuspjeha u igri. Ježić je ipak na kraju igre uz očevu pomoć i zagrljaje shvatio kako je važno sudjelovati u igri i truditi se. Otac mu je dao i odličan savjet kako se treba uspoređivati samo sa sobom i truditi se biti sve bolji i bolji svaki put (Evenio, 2017, url).

Praščić je tužan i ljubomoran na brata

Praščić je istovremeno tužan i ljubomoran na brata. Misli da je izgubio roditeljsku pažnju zbog neodrađenog zadatka. Nakon što mlađi brat pospremi igračke u sobi, za to dobije i pohvale. Stariji praščić se ponovo zaigrao i nije odradio dogovoreni zadatak pospremanja igračka, ali je osjetio ljubomoru i tugu zbog pohvale brata. Tijekom zajedničkog razgovora roditelji mu objasne kako i njega vole jednako kao i mlađeg brata i da se taj osjećaj nikada neće promijeniti (Evenio, 2017, url).

Žirafica je tužna jer djeda više nema

Žirafica osjeća tugu koja nastaje nakon gubitka voljene osobe. Djed je umro, a žirafica je najprije bila zbunjena i zabrinuta, a onda i tužna. Tata joj je uspio objasniti da će djed uvijek živjeti u njihovim mislima i srcima, te ju je svojim zagrljajima i poljupcima uspio utješiti i pomoći da se nosi s osjećajem tuge (Evenio, 2017, url).

Izdavačka kuća Evenio ove je godine izdala i novu seriju slikovnica koje se bave složenijim i neugodnim emocijama kao što su krivnja, sram, poniženje i razočaranje, a koje vrlo negativno utječu na psiho-emocionalni razvoj djece. Slikovnice su prilagođene za djecu u dobi od 4. do 7. godine (Evenio, 2020, url).

Terapeutske slikovnice koje govore o vučiću, majmunici, magarcu i kornjači pomažu djeci prepoznati i imenovati emociju koju osjećaju u sebi, ali istovremeno nude načine i rješenja na koji način olakšati tu neugodnu emociju. Priče su, osim djeci, iznimno korisne i važne roditeljima jer im daju smjernice kako u odgoju izbjeći kritiku, ponižavanje ili posramljivanje, koje ostavljaju neželjene neugodne posljedice na dječji razvoj (Evenio, 2020, url).

Nova serija slikovnica o krivnji, sramu, poniženju i razočarenju sastoji se od sljedećih naslova:

Slika 12. Slikovnice o krivnji, sramu, poniženju i razočarenju izdavačke kuće Evenio

Pogrešno ponašanje boli: Vučić osjeća krivnju

Kroz slikovnicu o malome vuku i krtici, djeca upoznaju osjećaj krivnje, uče kako ga prepoznati i imenovati kod sebe. (Evenio, 2020, url).

Kritika boli: Majmunica se osjeća posramljeno

Kroz lik majmunice dijete će naučiti kako se nositi s osjećajem posramljenosti, ali i na koji način osjetiti olakšanje. Roditelj će spoznati i naučiti postaviti granice u odgoju djeteta na način da one ne utječu negativno na dječju sliku i poimanje o sebi. Slikovnica se bavi osjećajem srama i posramljenosti kod djece (Evenio, 2020, url).

Ruganje i odbacivanje boli: Magarac se osjeća poniženo

U slikovnici o magarcu i njegovim prijateljima, djeca će naučiti kako se zauzeti za sebe, izreći što im smeta i što ih je povrijedilo. Neka djeca će vratiti osjećaj samopoštovanja. Slikovnica se bavi osjećajem poniženja kod djece. (Evenio, 2020, url).

Neispunjeno očekivanje boli: Kornjača se osjeća razočarano

Kroz ovu slikovnicu o mami, tati i maloj kornjači, djeca se susreću, ali i upoznaju osjećaj razočarenja. Shvaćaju da je u redu pogriješiti, ali će naučiti kako se tada treba i ispričati i dijete roditeljima, ali i roditelji djetetu. Na kraju dijete stječe osjećaj lakoće i otpuštanja. Slikovnica se bavi osjećajem razočaranja kod djece. (Evenio, 2020, url).

4.5. Digitalna slikovnica

Razvojem novih tehnologija, razvili su se i novi oblici slikovnice. Nakon klasične slikovnice pojavila se multimedijalna, a zatim i digitalna (elektronska, računalna) slikovnica. Za njezinu izradu i korištenje je također potrebna primjena novih tehnologija (Martinović i Stričević, 2011: 51).

Novi oblici slikovnica nisu istisnuli klasičnu slikovnicu već skupa egzistiraju.

Štefančić ističe kako multimedijalna slikovnica (pod tim pojmom misli na digitalnu), jednako kao i tradicionalna u obliku knjige sadrži ilustriranu priču, ali su joj pridodane naracija, glazba i zvučni efekti te animacije. Za uspješno odrastanje djeteta i sazrijevanje vrlo je važno bolje razumjeti dječji svijet jer mu na taj način možemo pomoći u učenju i komunikaciji. Slikovnica je oduvijek imala tu ulogu, samo je to danas izraženo kroz novi medij uporabom pomoćnih sredstava (računala). Autor naglašava kako je djeci pored tradicionalne, potrebno ponuditi i digitalnu slikovnicu zbog drugačijih zahtjeva današnje djece u usporedbi sa nekadašnjom, kao i zbog činjenice da su sposobnosti današnje djece na višem nivou (Štefančić, 2000: 87).

Dijete na potpuno novi i drugačiji način pristupa takvim slikovnicama. Pomoću digitalnih slikovnica djeca čuju zvukove, vide animacije te mogu kvalitetno dočarati sadržaj priče. One mu omogućuju kontrolirati čitanje jednostavnim klikom miša i nude mogućnost čitanja na glas. Dijete vidi prikazani tekst, prati čitanje, ali mu je ponuđena i mogućnost izdvajanja pojedine riječi. Digitalne slikovnice potiču razvoj informatičke pismenosti i tehnologije, uvode djecu u sadržaj priče, čuvaju izvornost slikovnice te pružaju nove mogućnosti učenja prikazane na zabavan i drugačiji način. Roditelji ili odgajatelji mogu i sami ukoliko se informiraju izraditi vlastitu slikovnicu pomoću jednostavnih računalnih alata, uz dobro poznavanje engleskog jezika. Ali, prvi korak je razviti svijest o digitalnim slikovnicama, njihovom funkcioniranju i primjeni kod djece, roditelja i odgajatelja (Ahmetbašić, 2019 :1).

Digitalna slikovnica, baš poput tradicionalne, omogućuje djetetu učenje kroz igru koja se temelji na istraživanju dječjega svijeta. Štefančić naglašava važnost i tiskane i digitalne slikovnice te navodi da su u konačnici isti ciljevi za obje vrste, a to su: *„upoznavanje boja i likova, zapažanje elemenata na cjelinama, buđenje dječje mašte, razvijanje smisla za lijepo, pripovijedanje pripovijesti kao čin prenošenja i doživljavanja sadržaja, slovanje slova radi prepoznavanja i učenja, čitanje i stjecanje značenja pisane ili tiskane riječi, slušanje i razvijanje glazbene kulture, razvijanje psihomotoričkih sposobnosti, zadovoljavanje kreativnih potreba te odrastanje.“* (Štefančić, 2000: 88-89)

Autor zaključuje kako „*pojavom multimedijalne slikovnice (ili elektronske knjige) djetetu novog vremena zapravo samo proširujemo sadržaje i odgovaramo na njegov zahtjev, istovremeno ne dirajući u knjigu i knjižnicu kakve ih poznajemo.*“ (Štefančić, 2000: 96)

Prema tome, čitanje digitalnih multimedijalnih slikovnica pruža vrlo uzbudljivo i dinamično iskustvo.

„*Hoffman i Paciga daju smjernice za odabir digitalnih slikovnica koje su primjerene za korištenje u radu s djecom predškolske dobi.* (Batarelo Kokić, 2015: 381 prema Hoffman i Paciga, 2014: 379-388):

1. *odabir digitalnih slikovnica čije sastavnice ne ometaju razumijevanje priče;*
2. *pomoćne sastavnice koje potiču razumijevanje putem interakcije i uključuju povezivanje sa stvarnim iskustvima te ponavljanje;*
3. *kontrola brzine čitanja teksta;*
4. *uključeno aktivno korištenje tehnologije*“ (Batarelo Kokić, 2015: 381 prema Hoffman i Paciga, 2014: 379-388)

„*U smjernicama za vrednovanje digitalnih slikovnica, Yokota i Teale navode četiri kriterija:* (Batarelo Kokić, 2015: 381 prema Yokota i Teale, 2014: 577-585):

1. *priča u digitalnom obliku treba biti prikazana na odgovarajući način;*
2. *priča iskorištava digitalni oblik u mjeri koja ne bi bila moguća u tradicionalnoj slikovnici;*
3. *interaktivne sastavnice ne ugrožavaju glavni tijek priče;*
4. *dodatne sastavnice su usklađene s pričom, a korištene sastavnice su u skladu s čitalačkim sposobnostima djece i njihovim načinom učenja*“ (Batarelo Kokić, 2015: 381 prema Yokota i Teale, 2014: 577-585)

Hoffman i Paciga (2014) ističu i složenost digitalne forme koja uz zajedničke odlike s tradicionalnim slikovnicama uključuje animacije, interaktivne sastavnice te korištenje tehnologije. U razumijevanju odlika digitalnih slikovnica značajna je podjela koju navode autori Yokota i Teale (2014), a temelji se na koracima u razvoju digitalnih slikovnica:

1. *skeniranje cjelovite tiskane slikovnice;*
2. *pretvaranje slikovnice u filmski oblik ili kreaciju;*
3. *mijenjanje oblika slikovnice dodavanjem sastavnica karakterističnih za digitalni svijet;*
4. *dodavanje interaktivnih sastavnica, koje uključuju igre za proširenje priče.*

International Children's Digital Library (ICDL) je skenirala svaku knjigu u cijelosti i ostavljala izvorni karakter dizajna, naslovnice, oblika knjige, postava ilustracije i fonta. Glavni cilj ovakvog načina digitalizacije bila je globalna dostupnost, jednostavan i besplatan pristup. Digitalne slikovnice omogućuju djetetu auditivni i vizualni doživljaj priče. Prednost digitalnih slikovnica kada ih usporedimo s tiskanom verzijom je ta što tiskane slikovnice ne mogu uključivati posebne značajke poput zvuka i kretanja. Pojava tableta i operativnog sustava iOS (Apple Operating System) uzrokovala je velike promjene u digitalizaciji slikovnica. Tableti su doveli do poboljšanja poput pojave žiroskopa i manipuliranja putem dodirnih predmeta koji se pojavljuju na ekranu, što je vrlo pogodnije za manju djecu od upravljanja mišem na stolnom ili prijenosnom računalu (Ahmetbašić, 2019 : 23-24).

U današnjem suvremenom društvu postavlja se pitanje treba li djecu poticati na korištenje digitalnih slikovnica. Obzirom da „*digitalne slikovnice imaju svoje odlike kao što su odnos teksta i slike te dodatni izvedbeni oblici (taktilnih, manipulativnih i zvučnih sastavnica, interaktivnih digitalnih vizualizacija, prilagodljivog digitalnog teksta, simulacija, animacija, 3D grafika), ali i promijenjenog načina korištenja slikovnice, posebice interakcije odrasle osobe i djeteta sa slikovnicom.*“ (Batarelo Kokić, 2016, url)

U literaturi se ističe važnost uloge slikovnice u društvenom, emocionalnom i literarnom razvoju djeteta, možemo zaključiti da digitalna slikovnica ima puno dobrobiti za dječji razvoj. Iznimno je važna mogućnost provedbe zajedničke aktivnosti odrasle osobe i djeteta, užitek koji se postiže tijekom aktivnosti, emocionalni i društveni razvoj te utjecaj na razvoj čitalačke kompetencije. Prilikom korištenja digitalnih slikovnica važno je proučiti strategije (zabrana, slobodan pristup, ograničavanje i konstruktivno korištenje) koje je moguće primjenjivati prilikom odlučivanja o načinu korištenja suvremenih digitalnih aplikacija u predškolskoj i ranoj školskoj dobi (Batarelo Kokić, 2016, url).

4.5.1. Digitalna (elektronička) slikovnica u Hrvatskoj

„*U Hrvatskoj su se elektroničke slikovnice tek počele pojavljivati*“ (Martinović i Stričević, 2011: 51).

Digitalnim slikovnicama u Hrvatskoj posvećuje se premalo pozornosti, premda se radi o razvijenom sustavu. (Marchesi, 2017: 28 prema Gabelica i Težak, 2015).

Dječja elektronička književnost postoji, ali je namijenjena širem tržištu i većina djela je na engleskom jeziku. Mali broj istraživača u Hrvatskoj bavi se ovim književnim sustavom, a digitalni mediji u većini slučajeva promatraju se kroz prizmu računalnih znanosti.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica sudjeluje u digitalizaciji odabranih hrvatskih slikovnica i knjiga za djecu u okviru projekta Međunarodne dječje digitalne knjižnice (International Children`s Digital Library - ICDL). Među tim naslovima nalaze se i slikovnice Oskar i Boje, autora Kašmira Huseinovića i ilustratorice Andreje Petrlik Huseinović, koje su u svom digitalnom obliku stigle čak i do Japana. Slikovnica o sloniću Oskaru prva je hrvatska slikovnica za iPad i iPhone (Marchesi, 2017: 28 prema Martinović i Stričević, 2011).

Svaka stranica sadrži interaktivne elemente. Naracija je na hrvatskom i engleskom jeziku i može se isključiti kako bismo sami mogli čitati djetetu uz laganu glazbu. Oskar pripada digitalnom žanru interaktivne priče koji je u Hrvatskoj najčešći, iako je udio interakcije minimalan. Govori se o digitaliziranim slikovnicama sa statičnom ilustracijom u kojima dominira tekst, a korisnik lista stranice knjige (Oskar, The Blue Sky/Plavo nebo, Ciconia Ciconia, Kašmira Huseinovića i Andree Petrlik Huseinović) ili animacijama postojećih djela koje ponekad sadrže i tematske igre (npr. Priče iz davnine Naklade Bulaja; Pauk Praško, Muha Zunza Brune Kumana i Ivane Guljašević; Čarapojedac, Čovječuljak Snovuljak Ivane Guljašević) (Marchesi, 2017: 28 prema Martinović i Stričević, 2011).

U Hrvatskoj još uvijek ne postoji složenija interaktivna priča, koja bi korisniku omogućila širu smislenu interakciju s djelom (Gabelica i Težak, 2015: 861).

Digitalne slikovnice su u Hrvatskoj vrlo malo zastupljene, ali postoji mogućnost samostalne izrade vlastite slikovnice uz korištenje jednostavnih digitalnih alata i aplikacija, pomoću kojih se slikovnica može izravno izraditi na računalu. Alati i aplikacije su na engleskom jeziku pa je nužno dobro poznavanje njegovih osnova. Prosječni računalni korisnik s time nema poteškoća i u mogućnosti je izraditi digitalnu slikovnicu pomoću alata kao što su Picture Book Maker i XFlip Pro. Slikovnicu možemo izraditi tako da tekst i slike prenesemo u računalni oblik i rabimo računalne platforme za obradu slike i teksta (npr. Flash, Illustrator, Photoshop i sl.) te za obradu zvuka (npr. NCH WavePad), ali se traži naprednije korištenje računalom (Marchesi, 2017: 29)

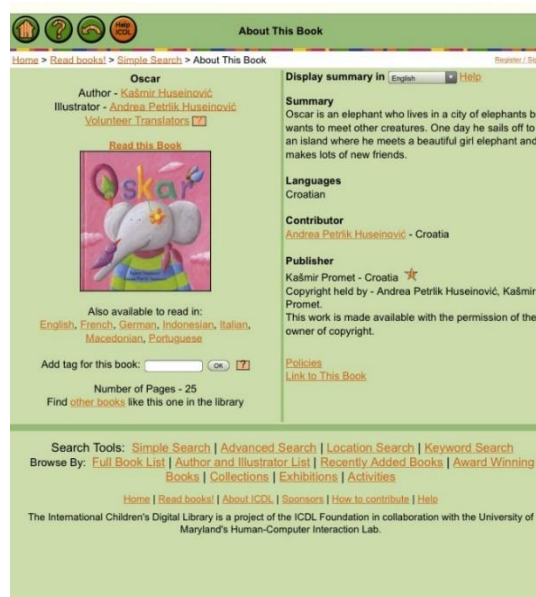
Digitalne slikovnice su potpuno u skladu s interesima djece i primjerene njihovoj dobi. Zadovoljavaju estetsku funkciju i vrlo su privlačne. Kod digitalnih slikovnica posebne ilustracije uz nazočnost animacije djecu potiče na čitanje, a na estetski izgled dijete obraća najviše pažnje prilikom odabira željene slikovnice. Dijete upravlja likovima, tekstom i animacijama i nalazi se u središtu čitanja digitalne slikovnice.

Roditelji u Hrvatskoj nisu dovoljno informirani i educirani o digitalnim slikovnicama pa temeljem toga dolazi do predrasuda prema digitalnim slikovnicama.

4.5.2. *Oskar* – Prva digitalna slikovnica u Hrvatskoj

Glavni lik prve digitalne slikovnice u Hrvatskoj je slončić Oskar koji živi u Slonogradu. Slikovnica je jako posebna jer govori o različitosti. Autor teksta je Kašmir Huseinović, a Andrea Petrlik Huseinović napravila je jedinstvene ilustracije u slikovnici. Djeci je u ovoj digitalnoj slikovnici posebno zanimljivo što na iPadu mogu dirati ekran te izazivati zanimljive reakcije glavnih likova priče. Slikovnica također ima i edukativni karakter. Hrvatske slikovnice *Oskar* i *Boje* digitalizirane su u Japanu. (Culturenet.hr, 2013, url).

Slikovnica *Oscar* nalazi se u ICDL – *International Children's Digital Library* i dostupna je na sedam jezika: engleskom, francuskom, njemačkom, indonezijskom, talijanskom, makedonskom i portugalskom jeziku. Slikovnica je u digitalnom obliku dostupna djeci i na japanskom jeziku. iOS aplikacija dostupna je na japanskom *Apple Store* -u na linku *Koehon the Digital Picture Book*, a Android aplikacija na Google Store-u i YouTube (Private).

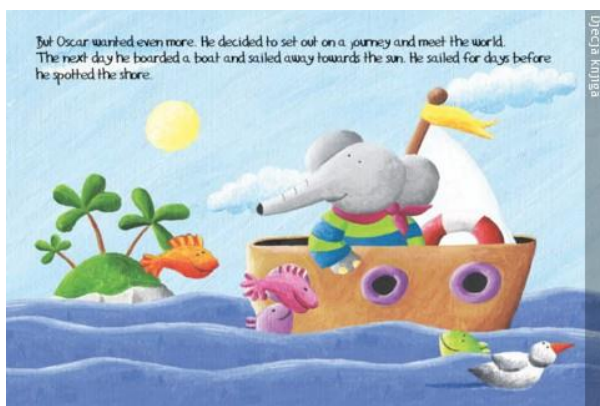
Slika 13. Slikovnica *Oskar* dostupna je u ICDL -u

Kada djeca otvore interaktivnu slikovnicu *Oscar*, prvo što ih razveseli jesu maštovite rukom slikane ilustracije nagrađivane ilustratorice Andree Petrlik Huseinović.

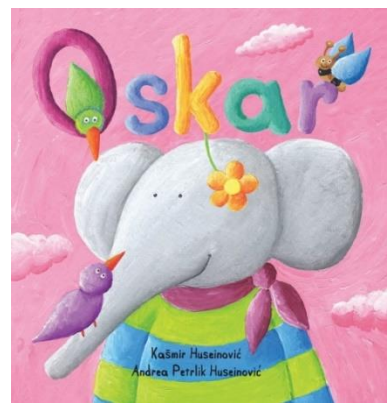
Priča je to o slončiću Oskaru koji kreće u životnu avanturu kako bi pronašao mjesto gdje žive drugi slonovi. Oskar se ponekad dosađuje pa poželi upoznati i svijet izvan svoga grada Slonograda. Putem otkriva zanimljive životinjske svjetove i upoznaje nove prijatelje. I dok

Oskar silno želi upoznati svijet, susreće slonicu Tonkicu, odnosno veliku ljubav. Priča je živopisna, zanimljiva, vesela i dinamična (Klinfo.hr, 2012, url).

Aplikacija osim teksta na engleskom i hrvatskom jeziku ima i mogućnost naracije i pozadinsku glazbu, koja se po potrebi isključuju u glavnom meniju ukoliko odrasli žele sami čitati djetetu. Napisani tekst se također može maknuti kako bi djeca uživala samo u ilustracijama i igri s interaktivnim dijelovima na svakoj stranici. Interaktivni elementi uz laganu glazbu omogućuju djeci istraživanje priče svojim dodirima te razvijanje finih motoričkih sposobnosti. Dostupna je u App Store-u. Navigacija je vrlo pregledna i jednostavna za korištenje (Klinfo.hr, 2012, url).

Slika 14. Oskar na engleskom jeziku;

Slika 15. Naslovnica slikovnice Oskar

4.5.3. Digitalne slikovnice *Mitska bića – digitalna priča*

Knjižnica i čitaonica *Fran Galović* Koprivnica izdala je digitalne slikovnice koje su nastale u okviru pilot projekta *Princeza na kraju svijeta*. Projekt je iznjedrio osam digitalnih slikovnica u kojima se djeca upoznaju s mitološkim bićima Podravine i prate ih u njihovim pustolovinama. Slikovnice predstavljaju spoj digitalnog svijeta i svijeta bajki. Projekt je namijenjen djeci, a u njemu je sudjelovalo 36 djece i odraslih. Održano je osam literarno-kreativnih radionica, radionica digitalne obrade novonastale priče i oblikovanja završnog proizvoda u digitalne slikovnice. Teme za slikovnice odabrane su kombinacijom lokalnih i univerzalnih motiva (Culturenet.hr, 2018, url).

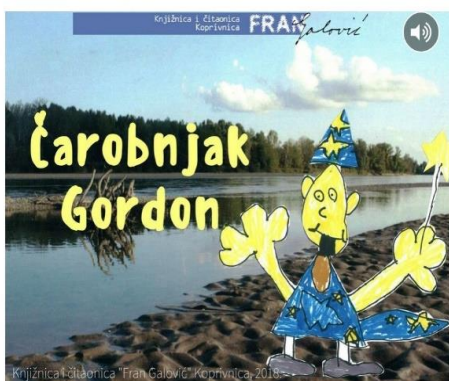
Knjiga *Hrvatska bajoslovlja* koju je napisao Vid Balog, a ilustrirao Patricio Agüero Mariño poslužila je djeci kao inspiracija za sporedne likove u priči kao što su: div Leđan, Dravske vile, Grabancijaš Dijak, Grabari, Glođani, Mrakula, Pesoglavac, Pozoj, Vedi, vještice te druga mitološka bića. Voditeljica programa bila je Ivana Kranželić. Projekt potiče inovativno i kreativno čitanje slikovnica kod djece u digitalnom okruženju, a provodio se od svibnja do

listopada 2018. godine pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture RH, Grada Koprivnice i Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica (Knjižnica i čitaonica Fran Galović, 2018, url).

Stvaranjem ovih digitalnih slikovnica, djeca su stekla nove vještine i kompetencije. Slikovnicama se može pristupiti preko web stranice knjižnice, a djeca ih mogu čitati sa svojih mobilnih uređaja, stolnih računala i tableta, što ih posebno veseli (Glas Podravine i Prigorja, 2018, url).

Slika 16. *Mitska bića – digitalna priča - Digitalna slikovnica prepuna mitskih bića*

Slika 17. *Digitalna slikovnica Čarobnjak Gordon*

Slika 18. *Digitalna slikovnica Grad u koprivama*

Slika 19. Digitalna slikovnica *Dravski vilenjak*

Slika 20. Digitalna slikovnica *Slavko na viteškom turniru*

Slika 21. Digitalna slikovnica *Šuma na kraju svijeta*

Slika 22. Digitalna slikovnica *Vitez Slavko u knjižnici*

Slika 23. Digitalna slikovnica *Razglednica iz budućnosti*

Slika 24. Digitalna slikovnica *Div Leđan*

4.5.4. Digitalna slikovnica *Kako sam pobijedio sebe*

Digitalna slikovnica naslova *Kako sam pobijedio sebe* govori o zgodama vrapčića Brune. Autor slikovnice je Alen Bigač, a slikovnica je primjerena za djecu u dobi od 6 do 8 godina. Vrapčić kroz slikovnicu priča o svojem odrastanju i prvim problemima, a djeca se mogu poistovjetiti s ovom živahnim ptičicom. Ova digitalna, multimedijalna slikovnica je još jedan hrvatski proizvod i obogaćena je dodatnim sadržajima koje podržava digitalni medij. Osim same priče, slikovnica sadrži kviz, poveznice na Internet stranice o pticama, skladbu *Budi spreman, budi taj* te karaoke verziju te iste skladbe (Sobodić, 2019, url).

Pristup slikovnici potpuno je besplatan i svoj primjerak sa svim uputama za korištenje može se preuzeti na sljedećoj poveznici. <http://bruno.com.hr/slikovnice/>

Slika 25. Digitalna slikovnica *Kako sam pobijedio sebe*

Slika 26. Plakat za promociju digitalne slikovnice *Kako sam pobijedio sebe* o vrapčiću Bruni

4.6. Kamišibaj kazalište i slikovnica u Hrvatskoj

Kamišibaj kazalište japanski je oblik uličnog kazališta u obliku papirnate drame. Dolazi od riječi kami – papir i šibaj – drama. Jedan glumac interpretira priču/e uz pratnju ilustracija koje su smještene u malo drveno kazalište – butaj.

4.6.1. Slikovnica *Četiri godišnja doba* u formi japanskog kamišibaj teatra u Gradskom kazalištu lutaka Rijeka

Gradsko kazalište lutaka Rijeka u ciklusu Pričopredstava izvelo je premijeru 2017. godine pod naslovom *Četiri godišnja doba* (na temelju istoimene slikovnice Pike Vončine) u formi novog oblika pripovjednog kazališta - japanskog kamišibaj teatra koje se temelji na pripovijedanju, na priči/pričama u slici i riječima te predstavlja spoj pripovijedanja i animacije ilustracija (Cuculić, 2017, url).

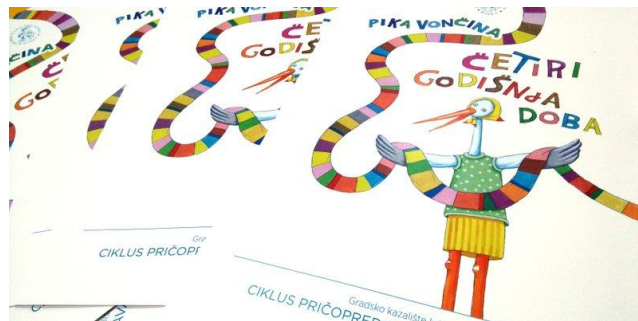
Slika 27. Tim koji je sudjelovao u pripremi premijere na temelju slikovnice Četiri godišnja doba u formi kamišibaj teatra u Gradskom kazalištu lutaka Rijeka

Ovo je prvi riječki i hrvatski profesional kamišibaj teatar, a ova japanska kazališna forma uvrštena je u kazališni program Gradskog kazališta lutaka Rijeka, koji je bio u znaku istraživanja neobične kulturne baštine (Cuculić, 2017, url).

Slikovnicu *Četiri godišnja doba* napisala je i ilustrirala, a režirala slovenska lutkarica Irena Rajh. Putujući pripovjedač je glumac Damir Orlić, koji naglašava interaktivnu prirodu predstave jer uključuje djecu koja su u publici. Uloga i značaj jezika u priči je vrlo važna pa je potrebno pročitati svaki jezični izraz kako bi djeci bio tečan, razumljiv i zanimljiv. Glavni likovi ove slikovnice su gusjenica Emerik, slon Gašpar, lav Mirislav i pingvin Frederik. Pozornost djece mora biti na drvenom okviru i ilustracijama u njemu, a ne na glumcu izvođaču. Iako su priče Pike Vončine vrlo jednostavne i lako dopiru do djece, uopće nije lako više od pola sata, samo slikama i riječju, zadržati pozornost današnje djece (Cuculić, 2017, url).

Predstava *Četiri godišnja doba za djecu* od treće godine života prvo je predstavljanje kamišibaj-teatra u profesionalnom kazalištu u Hrvatskoj. Broj publike ograničen je na 60 gledatelja, a

predstava traje 35 minuta. Četiri godišnja doba iz slikovnice Pike Vončine preselila su se u prozorčić sa slikama kamišibaj teatra i na hrvatsku pozornicu za djecu (Funcić, 2017, url).

Slika 28. Letci s premijere Četiri godišnja doba u formi kamišibaj teatra Gradskog kazališta lutaka Rijeka

4.6.2. *Kvakač* – Prva hrvatska kamišibaj slikovnica

Slika 29. Naslovnica slikovnice *Kvakač*

Kvakač je prva hrvatska kamišibaj slikovnica za najmlađe, a objavljena je ove godine. Zajedničko je to djelo Osječana, autorice Dubravke Pađen Farkaš i ilustratora Dražena Jerabeka. Iz tiskare su zajedno sa slikovnicom stigle i živopisne ilustracije za kamišibaj kazalište.

Slika 30. *Unutrašnjost slikovnice Kvakač*

Umjetnički par izradio je kazalište s malom drvenom pozornicom i prozorčićima. Zajedno pripovijedaju priču malim skupinama gledatelja s pomoću ilustracija koje su načinjene upravo za kamišibaj kazalište. Ilustracije su jednake onima u slikovnici, samo potpuno očišćene od teksta. U kamišibaj kazalištu glumac-pripovjedač interpretira priču uz pomoć ilustracija za djecu u drvenom okviru. Ova forma ostavlja puno mogućnosti interpretacije, a u isto vrijeme ograničava autora i izvođače. Izvođač glumac ne smije privlačiti pažnju na sebe, nego na ilustracije u okviru. Predstava u obliku pripovjednog kazališta kamišibaj potekla je iz Japana. Tradicionalno japansko ulično kazalište poznato je po keksićima koje pripovjedač na kraju podijeli gledateljima. Slikovnica je zanimljiva, zabavna, dobro oblikovana i vrlo edukativna.

„Na planetu Takač Makač

živio je žuti Kvakač.

Kvakač je taj plašljiv bio,

od svega se uvijek krio.“ (Pađen Farkaš, 2020)

Kvakač je maleno, plašljivo biće, koje se boji svega, ponajviše tame i mraka (Mrakača i Bljakača). Kvakač je priča o nama samima, namijenjena mlađoj djeci i spjevana u sedamdesetak rimovanih stihova koji su nejednakog metra, iznimno živahni, šareni i duhoviti. Stihovi uklanjaju strah iz najmlađih bića. U slikovnici se nalazi i napjev zvani song ,za čije se note traži glazbenik. Ilustrator Jerabek je iz Kvakačeva straha stvorio pokret u svjetlost, polazak u napad kao najbolju obranu. Ova slikovnica je sukob svjetla i tame, mraka i straha Kvakača Plakača i strašnih Mrakača i Bljakača (Vekić, 2020, url).

Promocija slikovnice održana je u sklopu ovogodišnjeg Festivala slikovnice Čuvari priča u Osijeku i u sklopu redovite i rado slušane online-čitaonice Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek.

Slika 31. *Ovogodišnji Festival slikovnice Čuvari priča u Osijeku*

5. OSVRTI, PRIKAZI I PREPORUKE SLIKOVNICA KAO SMJEROKAZ RODITELJIMA I PEDAGOZIMA

Osvrti, prikazi, preporuke i kritike slikovnica izuzetno su važni kao smjerokaz roditeljima i pedagozima. Slikovnice jesu kraće od kratkih priča, ali roditelji nemaju vremena sjesti i pročitati baš svaku slikovnicu koju žele kupiti ili posuditi djetetu. Prikazi slikovnica jako su značajni za publiku, ali su najvažniji za hrvatske pisce i ilustratore, koji kroz žanr stječu važne uvide u svoj rad iz perspektive educiranog čitatelja. Kada čitamo strukturirane i informativne kritičke prikaze i sami se obrazujemo. Tijekom pisanja osvrti i prikaza puno se uči i spoznaje, ali i stječe uvid u produkciju slikovnica i standarde. (Bukvić, 2017, url).

U Hrvatskoj postoji nekoliko blogova koji potiču čitanje djeci od najranije dobi, pišu osvrti, prikaze, kritike i preporuke slikovnica te knjiga za djecu, koje imaju različitu tematiku i namijenjene su različitoj dobi djece poput blogova Mali čitači, Čitajmo, U novoroditeljskom žanru, Čarobni svijet bajki, Bibliovčica, Miš i zmaj, Slikovničar Jura, SlovljkoDjeco, laku noć! te drugih, a hvale je vrijedna nacionalna kampanja Čitaj mi! koja potiče čitanje. Značajna je i inicijativa udruge Blaberon, koja također potiče čitanje slikovnica i razvoj kritičkog mišljenja u dječjim vrtićima uz vrlo malu financijsku potporu (Bukvić, 2017, url).

5.1. Blog Mali čitači

Slika 32. logo bloga *Mali čitači*

Postoje roditelji koji vrlo predano, savjesno i s voljom čitaju djeci slikovnice te ih potiču na čitanje, ali ponekad se nađu u nedoumici pri izboru kvalitetnih slikovnica. Posebno ako ih kupuju jer slikovnice u Hrvatskoj nisu nimalo jeftine. Pri odabiru je jako važno znati koje su slikovnice kvalitetne i značajne za dječje odrastanje. Nitko više sustavno ne piše o slikovnicama

i dječjem izdavaštvu, a u medijima se jako rijetko može čuti o njima. Ne postoji zajedničko jedinstveno mjesto na kojem bi se moglo doći do informacija. Stoga su roditelji prepušteni svojem istraživanju i traženju (Kovačić, 2017, url).

Zato je značajna inicijativa pokretanja posebnog bloga s osvrtima, prikazima i preporukama slikovnica. Marija Bratonja, diplomirana knjižničarka i profesorica hrvatskog jezika i književnosti, pokrenula je blog Mali čitači te istoimenu Facebook stranicu 18. svibnja 2017.

Blog Mali čitači specijalizirani je blog s osvrtima i prikazima dječjih slikovnica i knjiga. Postoje tri popisa s osvrtima: jedan za najmlađe od rođenja do 3. godine, drugi za vrtićku djecu od 3. do 7. godine, a treći je za školarce. Obzirom da je svako dijete drugačije, popisi su samo smjernice koje pomažu pri odabiru kvalitetnih slikovnica i knjiga.

Blog je nastao kao pomoć drugim roditeljima, bakama, djedovima, učiteljima, odgajateljima i svima koji imaju male obožavatelje knjiga i slikovnica, kako bi svi oni na jednom mjestu mogli pronaći osvrte, prikaze i preporuke koje kvalitetne slikovnice kupiti ili posuditi u knjižnici. Blog ih potiče da što ranije počnu čitati svojim mališanima.

Danas blog Mali čitači ukupno prati 12530 pratitelja na Facebook stranici. Nakladnici slikovnica podržali su ideju, kao i neki domaći autori i ilustratori te je ostvarena dobra suradnja s njima. Blog također objavljuje razgovore s domaćim piscima i ilustratorima. Na blogu se do danas nalaze razgovori s 14 autora i 9 ilustratora.

6. NAGRADE ZA NAJBOLJU HRVATSKU SLIKOVNICU

Budući da se u Hrvatskoj slikovnica kao žanr zadnjih godina minorizira u odnosu na druge književne vrste, glavni cilj pokretanja nagrada za najbolju slikovnicu u Hrvatskoj jest vrednovanje slikovnice kao književno-likovnog i visoko vrijednog umjetničkog djela, ali i želja da domaći književnici i ilustratori stvaraju kvalitetne knjige za djecu. Nagradama se odaje značajno priznanje hrvatskim piscima i ilustratorima koji stvaraju prave vrijednosti u knjigama za djecu i pružaju djeci najbolje svojim književnim i likovnim izričajem. Nagrade utječu i na recepciju slikovnica kod kritike i publike, ali i na otvaranje već ionako skučenog medijskog prostora namijenjenog slikovnici. Nagrade doprinose dostojanstvu rasta hrvatske dječje knjige za djecu.

Nagrade predstavljaju poticaj budućim književnim i likovnim ostvarenjima, osobito kada se nagrada dodjeljuje mladim neafirmiranim autorima (Posilović, 2007: 103). U potrazi za najboljim književno-likovnim ostvarenjima za djecu i promocijama umjetničkih vrijednosti slikovnice temelji se ključna svrha nagrada. Nakon što se u Hrvatskoj započelo s dodjelom nagrada za dječju književnost, slikovnica i dječja knjiga dobivaju puno veći polet.

6.1. Nagrada Piširiši za najbolju neobjavljenu slikovnicu

Slika 33. logo nagrade Piširiši

Piširiši naziv je književne nagrade za najbolju neobjavljenu slikovnicu Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade/klub prvih pisaca. Dodjeljuje se u dvije kategorije: za tekst i za ilustracije. Tekstopisci šalju cjeloviti tekst na zadanu temu, a ilustratori jednu ilustraciju. Ako je tekstopisac ujedno i ilustrator šalje cjeloviti tekst i jednu ilustraciju. Dobrodošla je i mogućnost da tekstopisac nađe svog ilustratora ili obrnuto, te da pošalju tekst i jednu ilustraciju. Teme dosadašnjih raspisanih natječaja glasile su: posvojenje, tolerancija, budućnost, škola, kalendar i nada. Peteročlani žiri nagrađuje najbolji rukopis i najbolje pristigle ilustracije na zadanu temu novčanim iznosom od 1000kn, 30 autorskih primjeraka tiskane slikovnice te

statuom *Piširiši*. Prvi raspisani natječaj bio je u travnju 2015. godine. Svečana promocija slikovnice i dodjela nagrada uvijek budu na jesen (Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade, 2020, url).

6.2. Nagrada *Ovca u kutiji*

Nagrada *Ovca u kutiji* je književna nagrada za najbolju slikovnicu objavljenu u Hrvatskoj, a dodjeljuje se od 2005. godine. Stručni žiri sastavljen od književnika, književnih kritičara i ilustratora pregledava cjelokupnu godišnju produkciju slikovnica te vrednuje umjetničku vrijednost teksta i njegov odnos s ilustracijom (Školski portal, 2016, url).

Uz stručni žiri, najbolju slikovnicu bira i neovisan dječji žiri. Pri procjeni kvalitete pazi se podjednako na kvalitetu teksta i na kvalitetu ilustracija, a osobito na njihovu povezanost i prožimanje. Slikovnice na natječaj šalju nakladnici ili autori, a mogu biti namijenjene bilo kojoj čitateljskoj dobi uz uvjet da moraju biti izvorno napisane na hrvatskom jeziku i objavljene kod domaćeg nakladnika. Ilustracije smiju biti djelo umjetnika iz drugih zemalja, samo ako su naslikane prema originalnom tekstu izvorno napisanom na hrvatskom jeziku (Školski portal, 2016, url).

Slika 34. nagrada (skulptura *Ovca u kutiji*)

Nagrada *Ovca u kutiji* tradicionalno se dodjeljuje u studenom svake godine u okviru Međunarodnog sajma knjiga Interliber ili festivala *Ovca u kutiji* u Pazinu, a organizator ove književno-likovne nagrade je nakladnik Knjiga u centru. Stručni prosudbeni odbor dodjeljuje nagradu autoru najbolje slikovnice. Nagrada se sastoji od skulpture *Ovca u kutiji*. Osim

stručnog žirija, najbolju slikovnicu bira i neovisan dječji žiri, koji dodjeljuje nagradu Ovca u kutiji dječjeg žirija, a također se dodjeljuje i nagrada publike (Školski portal, 2016, url).

6.3. Nagrada *Grigor Vitez*

Nagrada *Grigor Vitez* je prva i najstarija nagrada za slikovnicu i dječju knjigu u Hrvatskoj, a osnovana je 1967. godine. Ime je dobila po Grigoru Vitezu, koji je najveći dio svog književnog stvaralaštva posvetio djeci u svojim dječjim knjigama. Osnivač nagrade je Savez društava Naša djeca Hrvatske, a dodjeljuje se za tekst i ilustracije u knjigama za djecu. Nagrada se sastoji od novčanog iznosa, diplome i skulpture *Ptica* akademske kiparice Ksenije Kantoci (Savez društava Naša djeca, url).

Slika 35. Nagrada *Grigor Vitez* (skulptura *Ptica* akademske kiparice Ksenije Kantoci)

Cilj nagrade je poticati, unaprjeđivati i dodjeljivati društvena priznanja hrvatskim književnim i likovnim stvarateljima za djecu za djela koja su objavljena u protekloj kalendarskoj godini. Nagrada promiče umjetničke vrijednosti i potiče interes javnosti, stručne i čitateljske, za književno djelo i njegovog stvaratelja. Nagrada pomaže djeci i roditeljima u odabiru kvalitetnog štiva, a dodjeljuje se najboljim umjetničkim i odgojnim knjigama za djecu u sljedećim kategorijama:

- književniku/ici za najbolje književno djelo za djecu;
- književniku/ici za najbolje književno djelo za mlade;
- ilustratoru/ici za najbolje ilustracije u knjigama za djecu mlađe dobi;
- ilustratoru/ici za najbolje ilustracije u knjigama za djecu starije dobi (Moderna vremena, 2019, url).

Od 1975. godine, osim nagrade *Grigor Vitez* dodjeljuju se i Pohvale nagrade *Grigor Vitez* urednicima i nakladnicima za uspjehe u uređivanju i objavljivanju knjiga.

Od 2003. godine uvedena je i *Zlatna ptica* kao posebno priznanje koje se dodjeljuje autorima za vrhunska dostignuća u djelima za djecu koja su postigli u kontinuitetu od najmanje 4 godine (Posilović, 2007?: 6-8).

Od 2017. godine dodjeljuju se i nagrada *Ptičica* Dječjeg žirija, a organizira u suradnji s Hrvatskim centrom za dječju knjigu pri Knjižnicama grada Zagreba.

Nagrada *Grigor Vitez* je tijekom 52 godine dodjele iznjedrila preko stotinu nagrađenih knjiga za djecu i mlade.

7. SLIKOVNICA KAO NAKLADNIČKI PROIZVOD

7.1. Nakladništvo hrvatske slikovnice – u prošlosti i danas

Položaj hrvatske slikovnice u prošlosti u kontekstu nakladništva nije bio nimalo lagan. U samim počecima nakladništva dječjih knjiga, puno češće od slikovnica, zastupljenije su bile bajke, priče, ilustrirane knjige, romani i pripovijetke. Tako je u Hrvatskoj do početka 20. stoljeća izdano samo dvadesetak slikovnica (Batinić i Majhut, 2001: 36).

Kao istaknutije nakladnike slikovnica u razdoblju 1900.-1918. godine navode se izdavači Kugli i Margold (Martinović i Stričević, 2011: 43 prema Batinić i Majhut, 2001).

Slikovnica u povijesti smještena u kontekst nakladništva bila je na marginama i prilično nezanimljiva. Tadašnje nakladničko tržište bilo je sklonije literaturi koja je bila namijenjena starijoj djeci i mladima više nego mlađoj djeci, a većina nakladnika u prošlosti bavila se izdavanjem različitih vrsta knjiga za djecu (Martinović i Stričević, 2011: 43)

Vrhunac koji se dogodio u hrvatskom nakladništvu slikovnica može se smjestiti između dva rata, kada ih je najviše objavljeno. Ne postoje precizni statistički podaci koji bilježe broj nakladnika slikovnica na hrvatskom tržištu u vremenskom razdoblju do 1945. godine (Martinović i Stričević, 2011: 43 prema Batinić i Majhut, 2001).

Ali ipak izdavanje slikovnica u periodu do 1945. godine bio je unosan posao, iako se sa sigurnošću ne može tvrditi koliko unosan je bio. Nakladnici su na prvom izdanju nerado stavljali godinu izdanja i nisu davali izvješća o ponovljenim izdanjima. Stoga se ni približno nije mogla pratiti prodaja nekog naslova, ali po broju novih naslova i nakladnika prodaja je očito jako dobro napredovala. Uskoro su se počele osjećati negativne posljedice komercijalizacije: izdavale su se iste slikovnice pod različitim naslovima, korice služe da privuku kupca, a ne da pruže bilo kakvu informaciju o knjizi, dio sadržaja nije bio primjenjiv za naše podneblje, a nakladnici su do 1945. godine maksimalno iskoristavali ustaljeni obrazac izdavanja slikovnica angažirajući domaće autore u preradi ili pisanju tekstova za povoljno nabavljene, najčešće, anonimne ilustracije iz inozemstva.

Unatoč boljim tehnološkim uvjetima, zahtjevnijim i obrazovanijim kupcima slikovnica može se zaključiti da su slikovnice iz tridesetih godina u svakom aspektu nekvalitetnije od prvih slikovnica koje su se pojavile 80-ih i 90-ih godina 19. stoljeća (Batinić i Majhut, 2001: 80-82).

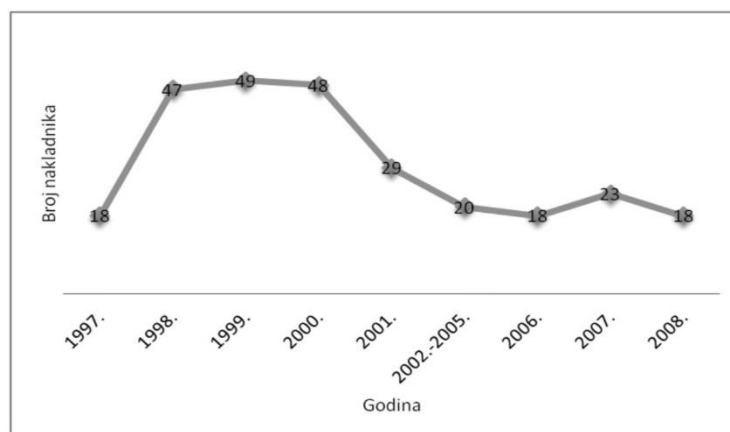
O slikovnicama koje su objavljene nakon 1945. godine u Hrvatskoj nema puno podataka. „Jedan od mogućih razloga nedostatka istraživanja slikovnica jest nepostojanje bibliografije koja bi omogućila sustavan istraživački rad.“ (Martinović i Stričević, 2011: 44)

Zadnju opširniju analizu tržišta slikovnica provodila je Antonija Posilović u vremenskom razdoblju od 1968. do 1982. godine. Analiza procjenjuje stanje izdavaštva. Manjim dijelom naglasak se stavlja na samu pojavu slikovnica, a većim dijelom na njezinu kvalitetu (jezičnu, literarnu, pedagošku i estetsku vrijednost, likovno-tehničku opremljenost, usklađenost slikovnice obzirom na oblik, veličinu i primjerenost uveza u odnosu na sadržaj i dob djece kojoj je slikovnica namijenjena) (Martinović i Stričević, 2011: 44).

Rezultati navedene analize pokazuju da je u vremenskom razdoblju od 1968. do 1982. godine objavljeno oko 230 slikovnica. Jedna trećina slikovnica su slikovnice hrvatskih autora, a ostale su prijevodi stranih slikovnica (Martinović i Stričević, 2011: 44).

Za vremensko razdoblje od 1982. do 1997. godine nisu zabilježeni podatci o nakladništvu slikovnica (Martinović i Stričević, 2011: 44).

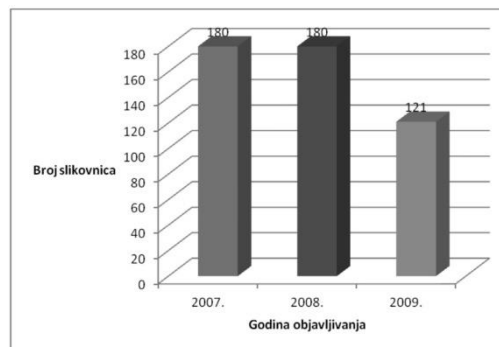
Tadašnja Voditeljica Hrvatskoga centra za dječju knjigu Ranka Javor navodi podatke o nakladništvu dječje knjige (koji uključuju produkciju slikovnica, ali podatci o produkciji slikovnica nisu izdvojeni) u vremenskom razdoblju između 1997. i 2008. godine kako je prikazano u grafikonu 1. te naglašava kako broj nakladnika knjiga za djecu i mladež u Hrvatskoj ima tendenciju pada (Martinović i Stričević, 2011: 45 prema Javor, 2008, url).

Grafikon 1. Broj nakladnika knjiga za djecu i mladež u Hrvatskoj 1997. - 2008.

Za vremensko razdoblje od **2007. do 2009. godine** napravljena je analiza dokumentacije Hrvatskoga centra za dječju knjigu (Martinović i Stričević, 2011: 45 prema Martinović, 2011)

za kategoriju slikovnice za najmlađe i kategoriju knjige za djecu mlađe dobi. Prema popisu svih objavljenih slikovnica za najmlađe i knjiga za djecu mlađe dobi u navedenom razdoblju i na temelju analize vidljivo je da je ukupno izdana **481 slikovnica** za najmlađe i knjiga za djecu mlađe dobi u izdanju **51** nakladnika u vremenskom razdoblju od **3 godine** (Martinović i Stričević, 2011: 45).

Grafikon 2. Broj naslova slikovnica za najmlađe i knjiga za djecu mlađe dobi objavljenih u Hrvatskoj 2007. - 2009. godine

Među nakladnicima se nalaze oni koji se samo bave objavljivanjem knjiga za djecu te oni kod kojih jedan dio ukupnoga nakladništva otpada na knjige za djecu (Martinović i Stričević, 2011: 46).

2007. i 2008. godine objavljen je jednak broj naslova, po 180 naslova knjiga za najmlađe i jedne i druge godine, dok je 2009. godine izdan manji broj naslova, njih 121. Broj različitih naslova slikovnica za najmlađe i knjiga za djecu mlađe dobi izdanih u Hrvatskoj od 2007. do 2009. godine prikazan je na grafikonu 2. (Martinović i Stričević, 2011: 46)

U vremenskom razdoblju od 2007. do 2009. utvrđeno je da oko 25% od sveukupne produkcije čine naslovi hrvatskih autora i ilustratora. Znatno veći dio, oko 75% odnosi se na prijevode stranih slikovnica. Vrlo važnu ulogu u kontekstu nakladništva imaju manji nakladnici, koji se bave samo nakladništvom za djecu te objavljuju jedino naslove hrvatskih autora i ilustratora, a to su Kašmir promet i Knjiga u centru (Martinović i Stričević, 2011: 46).

Kada se uspoređi vremensko razdoblje od 1968. do 1982. godine i razdoblje od 1982. do 2009. godine, ne može se sa sigurnošću tvrditi je li situacija u nakladništvu knjiga za djecu danas lošija ili bolja, osobito ako se u obzir uzmu drugačiji tehnički i društveni uvjeti koji utječu na knjižnu produkciju. Obzirom da nedostaju podatci o nakladništvu dječje književnosti od

početka 80-ih do kraja 90-ih godina 20. stoljeća, teško je uspoređivati razdoblja produkcija slikovnica. Nedostaju i temeljita istraživanja o produkciji slikovnica i ilustriranih knjiga u Hrvatskoj pa o stvarnom stanju suvremenoga nakladništva tog dijela dječje književnosti mogu se donositi tek pretpostavke. Na temelju dostupne literature, može se zaključiti da je to područje slabo i nedovoljno istraženo te medijski slabo popraćeno (Martinović i Stričević, 2011: 46).

Od voditeljice nabave knjižne građe Odjela za djecu i mladež Gradske knjižnice (koja je na neki način matična knjižnica mreže Knjižnica grada Zagreba) dobiveni su popisi svih nabavljenih slikovnica u vremenskom razdoblju od **2018. do 23.7.2020.** s napomenom da nabavljaju svu građu za djecu i mlade dostupnu na tržištu koju im nakladnici donesu ili pošalju kao ogledni primjerak. Popisi su cjeloviti, u smislu da su navedeni svi nabavljeni naslovi, te je moguće zaključiti da je ovo najcjelovitiji pregled produkcije slikovnica prema riječima voditeljice nabave koja nabavlja „gotovo“ sve knjige za djecu i mlade koje se pojave na tržištu. Važno je naglasiti da se na popisu ne nalaze apsolutno sve objavljene knjige za djecu i mlade u navedenom razdoblju, već nabavljene. Na popisu se nalaze sve slikovnice za najmlađe i knjige za djecu mlađe dobi koje je knjižnica nabavila u periodu od 2018. do 23. srpnja 2020. te omogućila pristup istim za potrebe ovog diplomskog rada.

Na njihovom popisu u vremenskom razdoblju od 2 i pol godine navedeno je 126 slikovnica za najmanje. Od toga su 3 slikovnice koje čine samo 2% udjela hrvatskih autora, a velika većina slikovnica za najmlađe čine slikovnice stranih autora, njih 123 ili 98%. Na popisu nabave u kategoriji knjiga za djecu mlađe dobi nabavljene su 534 slikovnice, te je u ukupnoj nabavi udio hrvatskih autora 46%, odnosno 248 slikovnica hrvatskih autora, a 54% je udio stranih ili 286 slikovnica. Na temelju popisa svih nabavljenih slikovnica za najmlađe i knjiga za djecu mlađe dobi (u razdoblju od 2018. do 23.7.2020. godine) koji su dobiveni iz nabave knjižne građe Odjela za djecu i mladež Gradske knjižnice, zaključuje se da je nabavljeno ukupno **660 slikovnica**, od čega je udio hrvatskih slikovnica 38% ili 251 hrvatska slikovnica, a udio stranih je 62% ili 409 stranih slikovnica u izdanju od čak **98 različitih** nakladnika u zadnje **2 i pol godine**. Ovdje se nalazi popis svih 98 nakladnika u kategoriji slikovnice za najmlađe i kategoriji knjige za djecu mlađe dobi: Naklada Semafora, Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade, Begen, Kašmir promet, Dječja knjiga, Selman, Iris Illyrica, Alfa, Profil knjiga, Mozaik knjiga, Školska knjiga, Centar za osobnu izvrsnost, Tipex, Pučko otvoreno učilište Velika Gorica, Forum, Narodna knjižnica Virje, Znanje, Naša djeca, Egmont, Sipar, V.B.Z., Suncokret, Sisak - vlastita naklada, Media ogled, Element, Planet Zoe, Planetopija, Edicije Božičević, Matica hrvatska – ogranak Varaždin, Fokus komunikacije, Leo commerce, Harfa,

Knjiga u centru, Kreativna mreža, Golden marketing – Tehnička knjiga, Udruga *Dušan Vukotić*, Udruga za promicanje čitanja KAlibra, Unikum grupa, Evenio, Extrade, Meandarmedia, KO-MA, Mala zvona, VF Libris, Đakovački kulturni krug, Udruga cerebralne paralize Istarske županije, Roda, Kulturno-informativni centar, Gradska knjižnica *Juraj Šižgorić*, Ibis grafika, IKEA, Hrvatska čitaonica Subotica, Igubuka, Dječji vrtić Opatija, Izdanja Antibarbarus, Sretno srce, Mind Ability, Turistička naklada, Et cetera, Naklada Nika, Alea Osijek, Neretva, Gradska knjižnica *Ivan Goran Kovačić*, Bogadigrafika, Srednja Europa, Javna ustanova Aquatika, Naklada Šumek, Aheront, Naklada Uliks, ZIA produkcija, Naklada Bošković, Aqua Maritime, Eskadrila, Foma, ArtTresor naklada, Naklada Benedikta, Gradska knjižnica Đurđevac, Verbum, Ana Bilić – Šibenik, Laurana, Nacionalni park Krka, Motonautika – Luke, Zadar – vlastita naklada, Dallas, Centar za RAST, Fantastic Tech, Naklada Ljevak, Kulturbunt, Umjetnička organizacija Kreativna kuća, Koncept izdavaštvo, Udruga Calculus, Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja, Vorto Palabra, Pretetinec – vlastita naklada, Croatia Records, Shtorija, Hibou publishing i Sandorf.

U kategoriji slikovnice za najmlađe i kategoriji knjige za djecu mlađe dobi **2018.** godine nabavljene su **293** slikovnice. **2019.** godine u istim kategorijama nabavljeno je **260** slikovnica, a u **2020.** godini do **23.7.** nabavljeno je **107** slikovnica.

Na temelju svega navedenog može se zaključiti da broj nabavljenih slikovnica u odnosu na vremensko razdoblje od prije 10 godina raste, a broj nakladnika u Hrvatskoj se skoro udvostručio (pod nakladnicima se misli i na male izdavačke kuće, umjetničke organizacije, dječje vrtiće, knjižnice, različite vrste udruga, vlastite naklade, itd. jer se svi oni bilježe kao nakladnici na stranicama slikovnica).

Na temelju dosadašnjih spoznaja stečenih iz literature i drugih izvora informacija može se zaključiti da je i danas situacija na tržištu koja se tiče kvalitete slikovnica vrlo slična onoj prije četrdeset godina. Tržište i dalje prevladava stranim slikovnicama (Martinović i Stričević, 2011: 58).

Iako u Hrvatskoj postoji mnogo uspješnih autora i ilustratora slikovnica, u današnje vrijeme puno češće se kupuju licence stranih slikovnica nego što se podržava stvaranje hrvatskih slikovnica. Slikovnice domaćih autora i ilustratora čine manji dio tržišta u Hrvatskoj. Nekoliko domaćih nakladnika (Kašmir promet, Dječja knjiga, Knjiga u centru, Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade, Sipar, Evenio, Naklada Nika, Naša djeca, itd.) specijalizirano je za izdavanje knjiga za djecu i mlade, a ostale slikovnice nastaju u različitim nakladničkim

kućama, čiji nakladnički spektar je različite veličine, a izdavanje slikovnica je samo dio njihovog asortimana (Martinović i Stričević, 2011: 58).

7.2. Nastanak slikovnice: od ideje/teksta do nakladničkog proizvoda

Kada govorimo o kvalitetnim slikovnicama hrvatskih autora i ilustratora, važno je naglasiti da je stvaranje slikovnice dugačak i nimalo jednostavan proces.

Sve zapravo počinje s pričom. Kada urednik od pisca dobije rukopis, čita ga i predlaže moguće izmjene i poboljšanja kako bi priča bila kompaktna, razumljiva, jasna te isticala poruku. Tekst se zatim šalje lektoru i spreman je za ilustriranje. Urednik odabire ilustratora za kojeg osjeća da bi stilom i osjećajem mogao na najbolji način prići udahnuti život kako bi slikovnica po svim karakteristikama odgovarala onima kojima je namijenjena. Nakon ilustriranja slikovnice slijedi grafička priprema za tisak. Obzirom da se radi o tisku u boji, to je i najskuplja stavka kod slikovnice. Ukoliko je slikovnica tvrdih korica, cijena se još više povećava (Evenio, 2019, url).

Prosječne naklade slikovnica u Hrvatskoj jako su male i kreću se od 500 do najviše 1000 primjeraka, pa je za nakladnika jako važno postići dobru cijenu tiska za tako male količine slikovnica. Nakon tiskanja, izdavač plaća transport od tiskare do skladišta, troškove distribucije i slanje paketa slikovnica do knjižara i kupaca po cijeloj Hrvatskoj. To su tzv. troškovi prodaje. U cijenu slikovnice ulazi i postotak knjižara za uslugu prodaje u svojim poslovnica. Treba pridodati i troškove promocije slikovnica koje se odnose na oglašavanja, članke, recenzije ili neki drugi oblik priopćavanja djela javnosti (Evenio, 2019, url).

Kada se pridodaju svi troškovi za slikovnicu: honorar autora, ilustratora i urednika, trošak lekture, grafička priprema, tisak i dorada, transport, distribucija po Hrvatskoj, troškovi prodaje, rabati knjižara, PDV i troškovi promocije, ono što ostane nakon što se sve navedeno plati, je zarada izdavača. Zato su slikovnice ponekad malo skuplje. Prosječna cijena hrvatske slikovnice tvrdih korica je 100kn. Čim cijena slikovnice prelazi 50-60 kuna, jer je vrlo moguće da je to neka psihološka granica, slikovnice se obično slabije prodaju i treba zasigurno duži period da se u Hrvatskoj jedna naklada iscrpi (Evenio, 2019, url).

Danas vrlo često možemo čuti da su autori hrvatskih slikovnica uglavnom zaduženi za nekoliko faza stvaranja slikovnice i njihovo usklađivanje. Ograničeni budžet nakladnika, koji isključuje honorar za lektore, korektore i kvalitetno grafičko oblikovanje je zapravo glavni krivac. Urednik ili urednica slikovnice ključan je element kojeg hrvatske slikovnice uglavnom nemaju, ili ga dobro skrivaju. Dobri urednici spoznaju kada je tekst suvišan i teško čitljiv na glas. Znaju prepoznati kada nema simbioze teksta s ilustracijama (Bukvić, 2017, url).

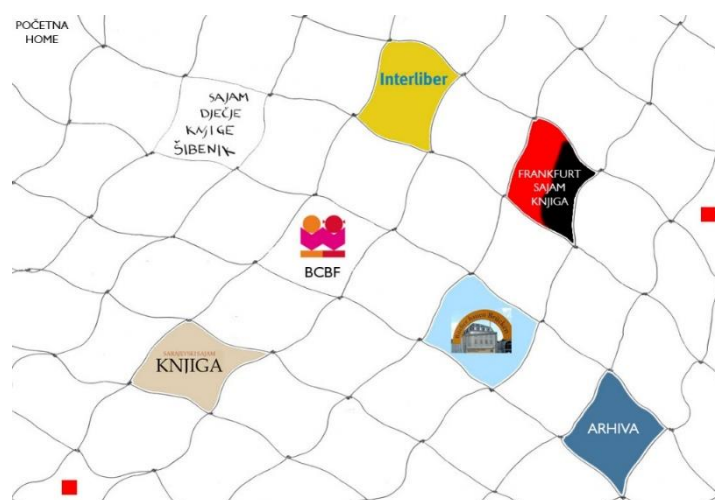
Bez izvrsne suradnje i sinergije dobrih autora, ilustratora, prevoditelja, urednika, lektora, korektora nema kvalitetnog nakladničkog proizvoda, u ovom slučaju kvalitetne slikovnice.

7.3. Grupacija nakladnika hrvatske dječje knjige

Nakon Interlibera 2005. godine nakladnici dječje knjige organizirali su se u Grupaciju nakladnika hrvatske dječje knjige pri Zajednici nakladnika i knjižara Hrvatske gospodarske komore (ZNK HGK). Cilj grupacije je ojačati suradnju i sinergiju među svim sudionicima koji sudjeluju u stvaranju dječje knjige: od pisaca i ilustratora, preko lektora i prevoditelja, pa sve do urednika i nakladnika (Korbler, 2015, url).

Grupacija od 2007. godine sudjeluje u organizaciji Sajma dječje knjige u Šibeniku, koji se održava u sklopu Međunarodnog dječjeg festivala, a glavni cilj je predstaviti cjelokupnu produkciju dječjih knjiga u Hrvatskoj, ostvariti i ojačati suradnju između nakladnika, knjižnica i krajnjih korisnika te kroz zabavu i igru djeci približiti slikovnicu (Korbler, 2015, url).

Grupacija također sudjeluje na: Međunarodnom sajmu dječje knjige u Bologni, na najvećem i najpoznatijem Međunarodnom sajmu knjiga i nakladništva u Frankfurtu, Europskom sajmu dječje knjige (Bücherbauen Brücken), na Međunarodnom sajmu knjiga u Sarajevu te najposjećenijem sajmu knjiga u Hrvatskoj Interliberu i promovira hrvatske nakladnike dječje knjige, pisce i ilustratore. Nastupi na međunarodnim sajmovima knjige kao glavne točke širenja tržišta postali su imperativ za hrvatske nakladnike jer je hrvatsko tržište malo (Korbler, 2015, url).

Slika 36. Sajmovi na kojima se predstavljaju hrvatski nakladnici

Osim navedena 22 nakladnika dječje knjige koji se nalaze na popisu baze podataka Grupacije dječjih nakladnika ZNK HGK što je vidljivo iz tablice 1. postoji puno više nakladnika koji nisu na ovom popisu, a imaju komercijalna izdanja slikovnica poput nakladnika Knjiga u centru, Kreativna mreža, Forum Zadar, Lusio, Profil, Sandorf, Semafora, Planet Zoe, Naklada Nika, Šareni dućan, Znanje, Planetopija, Begen, Extrade i mnogih drugih. Neki od njih nalaze se na popisu ZNK HKG (Zajednice nakladnika i knjižara pri Hrvatskoj gospodarskoj komori). Kašmir promet ima čak 4 tvrtke, a zapravo se radi o jednom izdavaču. Postoje i mnogi drugi nakladnici kojih nema ni na popisu Zajednice nakladnika i knjižara, niti na popisu Grupacije dječjih nakladnika, a izdaju slikovnice: umjetničke organizacije, različite udruge, vrtići, knjižnice, vlastite naklade, pojedini mali nakladnici, itd.).

Tablica 1. *Popis nakladnika preuzet iz baze podataka Grupacije dječjih nakladnika ZNK HGK*

<i>1. Alfa d.d.</i>
<i>2. Alka Script d.o.o.</i>
<i>3. Book And More j.d.o.o.</i>
<i>4. Bulaja naklada d.o.o.</i>
<i>5. Dječja knjiga d.o.o.</i>
<i>6. Egmont d.o.o.</i>
<i>7. Evenio</i>
<i>8. Hena com d.o.o. za nakladništvo</i>
<i>9. Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade</i>
<i>10. Ibis grafika</i>
<i>11. Kašmir promet d.o.o.</i>
<i>12. Kršćanska sadašnjost d.o.o.</i>
<i>13. Magic Elephant Books d.o.o.</i>
<i>14. Meandar Media d.o.o.</i>
<i>15. Mozaik knjiga d.o.o.</i>
<i>16. Naklada Ljevak d.o.o.</i>
<i>17. Naklada Slap</i>
<i>18. Naša djeca d.o.o.</i>
<i>19. Proven Grupa</i>
<i>20. Sipar d.o.o.</i>
<i>21. Školska knjiga d.d.</i>
<i>22. V.B.Z. d.o.o.</i>

Ministarstvo kulture donosi popis nakladnika slikovnica i knjiga za djecu i mlade s kojima surađuju, a to su: **Alfa**, **ArTresor**, **Beletra**, **Dječja knjiga**, **Evenio**, **Hrvatsko društvo**

književnika za djecu i mlade, Hibou publishing, Ibis grafika, Igubuka, Kašmir promet, Knjiga u centru, Kreativna mreža, Magic Elephant Books, Mala zvana, Mozaik, Naklada Ljevak, Naklada Semafora, Naklada Val, Ognjište, Opus gradna, Planetopija, Profil, Sandorf, Sipar, Srednja Europa, Sretno srce, Stanek, Školska knjiga, VBZ, Vedis, Verbum, VF libris, Zagrebačka naklada i Znanje. Na popisu se nalaze 34 nakladnika. Crnom bojom označeno je 11 nakladnika koji se nalaze i na popisu tablice 1., tj. Grupacije dječjih nakladnika ZNK HGK, 13 nakladnika označeno je crvenom bojom i oni su na popisu krovne udruge ZNK HGK, a nakladnici koji su označeni ljubičastom bojom, njih 9, nisu ni na jednom ni na drugom popisu. Nekoliko navedenih nakladnika nalaze se na oba popisa.

Tablica 2. Popis prijavljenih slikovnica i knjiga za djecu i mlade te nakladnika za nagradu Grigor Vitez za 2019. godinu

PRIJAVE ZA NAGRADU "GRIGOR VITEZ" 2019.					
Rad. br.	Nakladnik / mjesto izdavanja	Naslov	Tokst	Ilustracija	Kategorija prijava
1	Alfa d.d.	<i>Kaštelanska potraga</i>	Ana Pisac-Serežija	Marsela Hajdinjak	3.tekst i ilustracija
2	Alfa d.d.	<i>Pod bedemom</i>	Darko Pernjak	Damir Facan Grdiša	3.tekst i ilustracija
3	Alfa d.d.	<i>The Sladoleads</i>	Miljenko Muršić	Matiya Pisičić	3.tekst i ilustracija
4	Alfa d.d.	<i>Krotitelj vodenjaka</i>	Šnežana Babić-Višnjić	Igor Bojan Vilagoš	3.tekst i ilustracija
5	Aqua Maritime	<i>Adriana se vratila</i>	Olja Savičević Ivančević	Imelda Ramović	3.književni tekst i ilustracija
6	Cosmos knjiga	<i>Bubamara Iskrica</i>	Daniella Kordić	Nikolina Ivezić	1. književni tekst
7	Cosmos knjiga	<i>Vila Latica</i>	Daniella Kordić	Nikolina Ivezić	1. književni tekst
8	Cosmos knjiga	<i>Stonica Ružica</i>	Daniella Kordić	Nikolina Ivezić	1. književni tekst
9	Dječja knjiga	<i>BUJU</i>	Kašmir Huseinović	Ekatarina Panfilova	1.književni tekst
10	Dječja knjiga	<i>Miš Pero i mačka Liza</i>	Sanja Pilić	Andrea Petrić Huseinović	3.književni tekst i ilustracija
11	Dječja knjiga	<i>Mama koja grije Sunce</i>	Miro Radalj	Andrea Petrić Huseinović	3.književni tekst i ilustracija
12	Dječja knjiga	<i>Povratak iz Zelenzemlje</i>	Miro Radalj	Andrea Petrić Huseinović	3.književni tekst i ilustracija
13	Edicija Božičević	<i>Žirafa želi pleše stap</i>	Davorka Androić	Carmen Androić	3.književni tekst i ilustracija
14	Edicija Božičević	<i>Strasna šuma</i>	Jurij Lisenko	Daria Lisenko	3.književni tekst i ilustracija
15	Evenio d.o.o.	<i>Ana i gospodin Strahojed</i>	Tihana Lipovec Fraculj	Jelena Brezovec	3.književni tekst i ilustracija
16	Evenio d.o.o.	<i>Gospodica Hoću</i>	Tihana Lipovec Fraculj	Jelena Brezovec	3.književni tekst i ilustracija
17	Evenio d.o.o.	<i>Gospodin Iz i gospodica Po</i>	Tamara Vučković	Jelena Brezovec	3.književni tekst i ilustracija
18	Evenio d.o.o.	<i>Mirko Bjesmirko</i>	Tamara Vučković	Jelena Brezovec	3.književni tekst i ilustracija
19	Evenio d.o.o.	<i>Oblak u žutom kaputu</i>	Nikolina Manojlović Vračar	Jelena Brezovec	3.književni tekst i ilustracija
20	Evenio d.o.o.	<i>Japajapac</i>	Silvija Šesto	Tomislav Zlatić	3.književni tekst i ilustracija
21	Glas Koncila	<i>Sveći na maličice drugačiji način</i>	Neven Drozdek	Dario Kukić	3.književni tekst i ilustracija
22	Grad Čakovec	<i>Sarine priče i Ivorove mudralije: priče za velike i male</i>	Slavica Gazbara	Sara Krajer	1.književni tekst
23	Gradska knjižnica Đurđevac	<i>Pjesko pješčani dječak</i>	Božica Jelušić	Gordana Špoljar Andrašić	3.književni tekst i ilustracija
24	Gradska knjižnica Đurđevac	<i>O djevama i velikom srcu Đurđevca</i>	Silvija Šesto	Ana Živko	3.književni tekst i ilustracija
25	Hangar 7	<i>Dvojnici iz tame</i>	Morea Baničević	Sebastijan Čamagajevac	3.književni tekst i ilustracija

PRIJAVE ZA NAGRADU "GRIGOR VITEZ" 2019.					
Rad. br.	Nakladnik / mjesto izdavanja	Naslov	Tokst	Ilustracija	Kategorija prijava
26	Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade	<i>Mjesec i ja</i>	Selma Parisi	Vanda Čižmek	1.književni tekst
27	Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade	<i>Jedan dan</i>	Dorja Anić	Ivan Stanišić	3.književni tekst i ilustracija
28	Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade	<i>Tale, Ranc i ja</i>	Julijana Adamović	Branka Hollingsworth	3.književni tekst i ilustracija
29	Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade	<i>Trokut, krug, kvadrat, oblak</i>	Nikolina Manojlović Vračar	Nikolina Manojlović Vračar	3.književni tekst i ilustracija
30	Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade	<i>Nije za zmajevu nebo cijelo</i>	Željko Mavretić	Vanda Čižmek	1.književni tekst
31	Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade	<i>Čuvar zmaja</i>	Durdica Stuhreiter	Branka Hollingsworth Nara	1.književni tekst
32	Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade	<i>Gdje su nestale krijesnice</i>	Petra Pann	Boris Kugler	1.književni tekst
33	Hrvatsko književno društvo	<i>U riznici vrijednosti i vrline</i>	Julijana Plenča	Alison Mavrc	1. književni tekst
34	Ibis grafika	<i>Bodijkava knjiga</i>	Iva Dužić	Davor Schunk	3.književni tekst i ilustracija
35	Ibis grafika	<i>Ljekarnik Miško</i>	Dr. Jazbec	Valentina Supanz Marinić	3.književni tekst i ilustracija
36	Ibis grafika	<i>Vera i jednobrk</i>	Davorka Premec	Vanda Čižmek	3.književni tekst i ilustracija
37	Ibis grafika	<i>Pe pita o nebu...</i>	Silvija Šesto	Vanda Čižmek	3.književni tekst i ilustracija
38	Ibis grafika	<i>Brijunovano kazalište</i>	Nada Horvat	Pika Vončina	3.književni tekst i ilustracija
39	Igubuka d.o.o.	<i>Čudan svijet</i>	Bruno Kuman	Ivana Guljašević Kuman	3.književni tekst i ilustracija
40	Igubuka d.o.o.	<i>Hopa, hopa konjiću</i>	Bruno Kuman	Ivana Guljašević Kuman	3.književni tekst i ilustracija
41	Igubuka d.o.o.	<i>Dabrov dućan</i>	Bruno Kuman	Ivana Guljašević Kuman	3.književni tekst i ilustracija
42	Iris Illyrica	<i>Dinosauri nisu nestali</i>	Mirjana Mrkela	Sonja Gašperov	3.književni tekst i ilustracija
43	Iris Illyrica	<i>Priče o neustrašivim hrvatskim ženama</i>	Tatjana Barat	Više ilustratorica	2.ilustracija
Rad. br.	Nakladnik / mjesto izdavanja	Naslov	Tokst	Ilustracija	Kategorija prijava
44	Kašmir promet	<i>Roboti</i>	Kašmir Huseinović	Iveta Korbut	1.književni tekst
45	Kašmir promet	<i>Mjav, Mrnjau</i>	Kašmir Huseinović	Terra Badaj	3.književni tekst i ilustracija
46	Kašmir promet	<i>U šumi</i>	Kašmir Huseinović	Andrea Petrić Huseinović	3.književni tekst i ilustracija
47	Kašmir promet	<i>Zaljubljeni vještica</i>	Senka Dodig	Terra Badaj	3.književni tekst i ilustracija
48	Kreativna mreža	<i>Imati sve</i>	Irena Zelena	Više ilustratora	1.književni tekst

PRIJAVE ZA NAGRADU "GRIGOR VITEZ" 2019.

Rod. br.	Nakladnik / mjesto izdavanja	Naslov	Tekst	Ilustracija	Kategorija prijava
49	Kretalivna mreža	Začarana šuma	Željka Mezić	Željka Mezić	3.tekst i ilustracija
50	Kulturbunt, umjetnička organizacija	Zagonetke s planeta Lumen	Aljoša Vuković	Davor Šunk	3.književni tekst i ilustracija
51	Kulturbunt, umjetnička organizacija	JOI Kipari	Davor Šunk	Davor Šunk	3.književni tekst i ilustracija
52	Laurana d.o.o.	Šuma puna tajni	Maja Glušević	Stjepan Lukić	3.književni tekst i ilustracija
53	Luxor d.o.o.	Potruga za pravom čokoladom	Andrijana Grgižević	Maja Biondić	1. književni tekst
54	Mala zvona	Jednom	Igor Rajki	Krešimir Zimonić	3.tekst i ilustracija
55	Mala zvona	O međuvjedima i njihovim ljudovima	Marina Koludrović	Hana Vrc	3.tekst i ilustracija
56	Mala zvona	Sedam mačaka	Daniil Harms	Vendi Vernić	2.ilustracija
57	Mala zvona	Kuku i Riku	Nikolina Manojlović Vračar	Nikolina Manojlović Vračar	3.književni tekst i ilustracija
58	Mala zvona	Hrušt i brodić	Sanja Lovrenčić	Mingsheng-Pi	3.književni tekst i ilustracija
59	Mala zvona	Mi miševi	Pika Vončina	Pika Vončina	3.književni tekst i ilustracija
60	Mala zvona	Šest šetnji Slave Raškaj	Sanja Lovrenčić	Dominik Vuković	3.književni tekst i ilustracija
61	Mozaik knjiga	Maša i zoolozi	Sanja Pilić	Niko Barun	3.tekst i ilustracija
62	Mozaik knjiga	Maša i film	Sanja Pilić	Niko Barun	3.tekst i ilustracija
63	Mozaik knjiga	Zašto ne volim proljeće	Zoran Maljković	Marko Jovanovac	3.tekst i ilustracija
64	Mozaik knjiga	Djevojčica sa šibicama	Hans Christian Andersen	Patricio Alejandro Agüero	2.ilustracija
65	Mozaik knjiga	Slovoceđa	Edi Šupljika	Željka Mezić	2.ilustracija
66	Mozaik knjiga	Tri pračuća	narodna	Nikolina Novosel Nežmah	2.ilustracija
67	Mozaik knjiga	Maj Titanic ne tone	Vjekoslava Huljić	-	1. tekst
68	Mozaik knjiga	Mama, nemoj me gnjaviti!!	Sanja Pilić	-	1. tekst
69	Mozaik knjiga	Dječak koji je volio ptice	Stjepan Tomaš	-	1. tekst
70	Mozaik knjiga	Maj tata plavac	Melita Rundek	-	1. tekst
71	Naklada Bošković	Licem u lice ispred fjordice	Senka Bradarić	Senka Bradarić	1. književni tekst
72	Naklada Ljevak	Panika u kući pod morem	Željka Horvat-Vukelja	Vendi Vernić	3.književni tekst i ilustracija

PRIJAVE ZA NAGRADU "GRIGOR VITEZ" 2019.

Rod. br.	Nakladnik / mjesto izdavanja	Naslov	Tekst	Ilustracija	Kategorija prijava
73	Naklada Ljevak	Tajna nestalih igračaka	Željka Horvat-Vukelja i Borna Lulić	Kristina i Frano Petruša	3.književni tekst i ilustracija
74	Naklada Ljevak	Nezaboravno ljeto dobre curice Jakice	Irena Plejić Premec	-	1. književni tekst
75	Naklada Ljevak	Putovanje u mjestu	Nada Mihailević	-	1. književni tekst
76	Naklada Ljevak	Zmaj ispod Starog grada	Krunoslav Mikulan	-	1. književni tekst
77	Naklada Panda	Haiku iz moje kale	Aljoša Vuković	-	1.književni tekst
78	Naklada Semafora	Kraljica kopriva	Silvija Šesto	Mirna Šišul	3.književni tekst i ilustracija
79	Naklada Semafora	Dnevnik 4A	Magdalena Mrčela	Branka Hollingsworth Nara	1.književni tekst
80	Naklada Semafora	Školske brige pčele Jele	Marijana Križanović	Karin Tancel	3.književni tekst i ilustracija
81	Naklada Semafora	Prugasta	Silvija Šesto	Boris Kugler	3.književni tekst i ilustracija
82	Naklada Semafora	Glavom i bradom i jetrom	Aljoša Vuković	Boris Kugler	1.književni tekst
83	Naklada Semafora	Zazamljeni	Silvija Šesto	Boris Kugler	1.književni tekst
84	Naklada Semafora	Vodič za dobrice	Silvija Šesto, Ratko Bjelečić	David Peroš Bonnot	1.književni tekst
85	Naklada Semafora	Kako smo gradili kuću	Snježana Babić-Višnjić	Boris Kugler	3.književni tekst i ilustracija
86	Naklada Semafora	Miona, daj šuti	Silvija Šesto	Boris Kugler	3.književni tekst i ilustracija
87	Naklada Semafora	Betlehemska crna ovca	Livija Kroflin	Anamarija Lenard	3.književni tekst i ilustracija
88	Naklada Semafora	Kusa Lara	Saša Sabol	Boris Kugler	3.književni tekst i ilustracija
89	Ogranak Matice hrvatske u Kloštar Ivančiću	Lonja moga djetinjstva	Krunoslav Božić	Krunoslav Božić	3.tekst i ilustracija
90	OŠ Lapad	Vilinska spilja	Gordana Rokolj	učenici 4.a.OŠ Lapad	3.književni tekst i ilustracija
91	Profil knjiga d.o.o.	Jura i gospođica Zavisst	Roman Simić	Manuel Šumberac	3.tekst i ilustracija
92	Profil knjiga d.o.o.	Potruga	Manuel Šumberac	Manuel Šumberac	3.tekst i ilustracija
93	Sandorf	Klara Čudastvara	Ivana Bodrožić	Vendi Vernić	3.tekst i ilustracija
94	SIPAR	Mačak Čupko	Sandra Sagena	Marijana Jelić	3.književni tekst i ilustracija
95	SIPAR	Ranjeni golub	Sandra Sagena	Alanna Marohnić	3.književni tekst i ilustracija

PRIJAVE ZA NAGRADU "GRIGOR VITEZ" 2019.					
Rod. br.	Nakladnik / mjesto izdavanja	Naslov	Tekst	Ilustracija	Kategorija prijava
95	SIPAR	<i>Ranjeni golub</i>	Sandra Sagena	Alanna Marohnić	3.književni tekst i ilustracija
96	SIPAR	<i>Kako je mala kazaljka tražila sebe</i>	Neven Drozdek	Dubravka Kolanović	3.književni tekst i ilustracija
97	SIPAR	<i>Čudesni zvjerinjak-kuharica</i>	Ivana Jozić	Ivana Jozić	3.književni tekst i ilustracija
98	SIPAR	<i>Bogar i Gaguć imaju važan dogovor</i>	Tamara Bakran	Korina Hunjak	3.književni tekst i ilustracija
99	SIPAR	<i>Bila jednom jedna troglava ribica</i>	Billjana Čučak	Marijana Jelić	3.književni tekst i ilustracija
100	SIPAR	<i>Ide Alenka po čarobna jaje</i>	Tamara Bakran	Manuela Vradić-Maštruko	3.književni tekst i ilustracija
101	SIPAR	<i>Ivica Budalica</i>	Ludwig Bauer	Marsela Hajdinjak	3.književni tekst i ilustracija
102	Sretno srce	<i>Švako zlo za neka dobro</i>	Nina Vadić	Ana Kadoić	3.književni tekst i ilustracija
103	Sretno srce	<i>Batine u prahu</i>	Iva Olujić	Ana Kadoić	3.književni tekst i ilustracija
104	Sretno srce	<i>Mala stvar za veliko djelo</i>	Nina Vadić	Ana Kadoić	3.književni tekst i ilustracija
105	Turistička naklada d.o.o.	<i>Mala Mara i velika stabla</i>	Iva Bežinović-Haydon	Lara Žigic	3.književni tekst i ilustracija
106	Turistička naklada d.o.o.	<i>Zvončina družina za hitne intervencije: Kako je spašen mali Mate</i>	Branka Primorac	Branka Hollingsworth Nara	3.književni tekst i ilustracija
107	Turistička naklada d.o.o.	<i>U šumi žive... Pogodi im ime!</i>	Smiljana Zrilić	Hana-Petra Mržela	3.književni tekst i ilustracija
108	Udruga "Legengrad" Pula	<i>Odgonetke</i>	Izabela Bilic-Rovis	Augustin Ravnić	1.književni tekst
109	Udruga Mlada pera	<i>Vitezovi Proletne livade</i>	Gorkić Taradi i grupa mladih autora	Mario Vadija (Fantasy factory)	3.književni tekst i ilustracija
110	Umjetnička organizacija Knjigohvat	<i>Sumrak na Villinskim poljanama</i>	Nada Mihajević	Stevo Leskarac	3.književni tekst i ilustracija
111	Umjetnička organizacija Kreativna kuća	<i>Najhrabriji miš na svijetu</i>	Nena Lončar	Marijan Lončar	3.književni tekst i ilustracija
112	Umjetnička organizacija Kreativna kuća	<i>Riba koja nije umjela plakati</i>	Nena Lončar	Marijan Lončar	3.književni tekst i ilustracija
113	VBZ	<i>San ljetne noći</i>	Zoran Ferić	Dominik Vuković	3.književni tekst i ilustracija
114	VBZ	<i>Tata na dar</i>	Miro Gavran	Davor Šunk	3.književni tekst i ilustracija
115	VBZ	<i>Galeb Jonathan Livingston</i>	Richard Bach	Siniša Kovačić	2.ilustracija
116	Vlastita naklada	<i>Florentina</i>	Angela Turkalj	Angela Turkalj	3.književni tekst i ilustracija
117	Vlastita naklada	<i>Trčim, brzo trčim</i>	Božidar Glavina	Željka Mezić	3.književni tekst i ilustracija
118	Vlastita naklada	<i>Rasplesane boje</i>	Jelena Kočet Sekovanić	Margareta Geci	3.književni tekst i ilustracija
119	Vlastita naklada	<i>Knjiga za Sofju</i>	Ivo Mijo Andrić	Sofia Marjanović Andrić	3.književni tekst i ilustracija
120	Vlastita naklada	<i>Bilogorska žaralija:Vilensko igrište</i>	Romana Kovačić	Miroslav Vincelj	3.književni tekst i ilustracija
121	Vlastita naklada	<i>Luka i tajna zdravog zuba</i>	Dubravka Matančević	Vanda Čizmek	3.književni tekst i ilustracija
122	Vošićki j.d.o.o.	<i>Vlaci i Ana putuju u Sveti Petar Orehovec</i>	Josip Petričić Pjer	Tijana Mamić i djeca OŠ Sveti Petar Orehovec	1.književni tekst

Savez društava *Naša djeca* Hrvatske dostavlja popis prijavljenih slikovnica i knjiga za djecu i mlade te nakladnika za nagradu *Grigor Vitez* za 2019. godinu za potrebe ovog diplomskog rada. Iz priložene tablice 2. vidljivo je da se na popisu nalaze 122 prijavljena naslova u izdanju 45 različitih nakladnika. Na njihovom popisu za 2018. godinu prijavljeno je 119 naslova u izdanju 48 nakladnika, a 2017. godine prijavljeno je 95 naslova i 35 nakladnika. U prijavama za Nagradu *Grigor Vitez* nisu svi objavljeni naslovi tekuće godine, niti svi postojeći dječji nakladnici jer puno njih ne sudjeluje u natječaju.

Zbog nedovoljno istraživanja i premalo literature o slikovnici i dječjem nakladništvu te slabe medijske pozornosti, nažalost, ne postoje precizniji statistički podaci koji bilježe točan broj nakladnika slikovnica na hrvatskom tržištu danas. Zna se samo da broj nakladnika iz dana u dan raste sve više, kao i trend objavljivanja novih slikovnica.

7.4. Izazovi nakladništva dječje knjige danas

Veliki problem nakladništva slikovnica i dječjih knjiga danas očituje se u lošoj distribuciji te nedovoljno dobroj povezanosti knjižarske mreže, unatoč silnom trudu i nastojanjima Grupacije. Književnost za djecu ne uzima se ozbiljno i većinom je na margini. Prema riječima nakladnika Ibis grafike potrebno je sustavno riješiti pitanje promocije nakladnika, osnivati specijalizirane knjižare, stalno pratiti produkciju slikovnica i dječjih knjiga, objavljivati godišnji katalog s djelima, autorima i ilustratorima te ih promovirati u inozemstvu jer to bi sigurno unaprijedilo naše nakladništvo (Bartolčić, 2018, url).

Još jedan od problema koji se pojavljuje počiva u nakladničkoj strategiji. Nakladnici koji su najviše tržišno orijentirani pokrivaju i najveći dio polica i štandova na najvećem broju lokacija, imaju detaljno i precizno razrađen marketinški plan, vlastitu prodajnu mrežu te pažljivo odabranu logistiku partnera i distributera. Takvi nakladnici tretiraju slikovnicu kao još jedan proizvod u svojoj ponudi (Bukvić, 2017, url).

U toj cijeloj razrađenoj mašineriji ne postoji svijest o važnosti teksta, slike i kvalitetne rane literature u odgoju budućih čitatelja s kritičkim promišljanjem. S druge strane, postoje nakladnici koji vrlo pažljivo biraju pisce, ilustratore i prevoditelje, paze na svaki detalj i objavljuju kvalitetne slikovnice, ali ne posvećuju nikakvu pozornost marketinškim aktivnostima, koje bi trebale uslijediti nakon što slikovnica izađe iz tiskare (Bukvić, 2017, url).

„Na žalost, slikovnica nije samo dragocjena knjiga, nego i roba, a kao roba podliježe zakonima tržišta. Ako nije razvijen ukus kupaca - u ovom slučaju roditelja - ako on traži jarke, kričave boje, dezenom i krojem lijepo obučene životinje, limunadno slatkaste, »srce drapateljne« pričiце – šund i kič caruju.“ (Diklić i sur., 1996: 343)

Narodne knjižnice svima su glavni kupac knjiga. Važno je ostvariti suradnju sa svim većim knjižarama i s nekolicinom manjih. Neki nakladnici imaju web shop, dizajnirane web stranice, automatizirani sustav naručivanja i prodaje što uvelike olakšava proces kupnje i kupcima i nakladnicima. Na taj način moguće je lakše pratiti preferencije kupaca i prilagođavati ponudu (Bartolčić, 2018, url).

Internet, društvene mreže i nove tehnologije jako su važni za promociju, vidljivost izdanja i autora jer omogućuju medijsku samostalnost u kreiranju sadržaja i određivanju ciljanih skupina kojima se nakladnici žele obratiti. U promociju treba jako puno ulagati, koristiti Facebook, Twitter, Instagram, Goodreads, Amazon, itd. To je jedini način da knjige dođu do čitatelja. Veliku podršku nakladnicima daju različiti knjižni blogovi koji promoviraju slikovnice i dječje knjige te potiču čitanje istih. (Bartolčić, 2018. url).

Aktivno sudjelovanje u programima na festivalima slikovnica i dječjih knjiga (Festival slikovnice *Ovca u kutiji* u Pazinu, Festival berbe slikovnica *Uberi priču*, Festival slikovnice *Čuvari priča* u Osijeku, Festival dječje knjige i autora *Monte Librić* u sklopu sajma *Sa(n)jam knjige u Istri*, Međunarodni dječji festival u Šibeniku, Mediteranski festival knjige u Splitu) ima veliku učinkovitost. Odlaskom na već spomenute sajmove poput sajma u Frankfurtu, Bologni, itd. pruža se prilika uživo upoznati trendove, autore, ilustratore i sve druge koji sudjeluju u

procesu stvaranja slikovnice. Sajam knjiga Interliber financijski je najznačajniji za hrvatske nakladnike (Bartolčić, 2018. url).

Prema riječima nakladnika Kašmir prometa njihove knjige su se zahvaljujući predstavljanjem na sajmu u Bologni prodale na azijsko tržište, ali i u više od 30 zemalja na dvadeset četiri jezika kroz nešto više od 40 naslova. Nadalje, ističe kako je Hrvatska zemlja s malim tržištem, a opstanak nakladnika koji imaju vlastitu produkciju i hrvatsku slikovnicu kao nakladnički proizvod kao što je slučaj s njima, uvelike ovisi o potpori institucija. Ukoliko institucije poput Ministarstva kulture ili gradskih ureda za kulturu ne prepoznaju takve nakladnike, tada preostaje širiti tržište na Europu i svijet (Borić, 2015, url).

Predsjednik zajednice nakladnika i knjižara, Slavko Kozina ističe da je u hrvatskom nakladništvu nužno usmjeriti pažnju na poticanje knjižarstva i borbu za uvjete koji će dovesti do stabilizacije širenja mreže knjižara. Trenutno se u Šibeniku nalazi jedna knjižara, a Dubrovnik ima dvije. U Dalmaciji, ali i u čitavoj zemlji, ne postoji dovoljan broj knjižara koje su teritorijalno kvalitetno raspoređene. Velika je neravnomjernost i nesklad. U centru Zagreba nalazi se puno knjižara, ali dalje ih nema. Bez knjižara nema niti prodaje knjiga. A potrebno je također sustavno i pojačano raditi na organizaciji sajmova i festivala (Devčić, 2019, url).

Stvoriti slikovnicu kao nakladnički proizvod, odrediti mu primjerenu cijenu i plasirati ga na tržište, a pri tome i zaraditi, za dječje nakladnike u Hrvatskoj predstavlja pravu umjetnost. Hrvatske naklade odraz su recesije, nereda na tržištu, pada kupovne moći roditelja i institucija poput školskih ili gradskih knjižnica, koje bi trebale kupovati slikovnice i knjige za djecu (Borić, 2015, url).

Prodaja tisuću primjeraka slikovnice na hrvatskom tržištu smatra se zadnjih nekoliko godina izuzetno uspješnim rezultatom. Uspješnost dječjih nakladnika mjeri se ostvarenim prihodom koji se stvara prodajom slikovnica, a prodaja slikovnica u Hrvatskoj zahtijeva bolji marketing i veći pristup tržištu. Nakladnici vrlo često predstavljaju slikovnicu u vrlo skromnoj okolini s autorom i dvije osobe koje govore o slikovnici, a s druge strane imaju jako visoka očekivanja od proizvoda nadajući se da će proizvod odmah biti proglašen uspješnicom te da će se prodati u najkraćem mogućem roku. Sajmovi i festivali su mjesta koja nude sve što je važno da izdavačka djelatnost opstane (Vidačković, 2000, url).

Slavko Kozina, predsjednik zajednice nakladnika i knjižara mišljenja je da na hrvatskom tržištu prevladavaju prijevodi stranih slikovnica, te da je omjer prijevoda i produkcije hrvatskih slikovnica 70% prema 30%. Prosječna naklada stranih slikovnica je dvije ili tri tisuće

primjeraka, što može biti dovoljno i za dvije do tri godine, ali ako je naslov dobro pogođen godišnja naklada još je i veća. Bez potpore Ministarstva kulture ili gradskih ureda za kulturu teško je objaviti hrvatsku slikovnicu (Borić, 2015, url).

Vezano uz veći odabir slikovnica stranih autora, moguće je objašnjenje da je izbor stranih slikovnica puno veći, i po tematici i po dobi djeteta te su često i jeftinije. Izdavači iz široke palete ponude imaju mogućnost odabrati kvalitetnije strane slikovnice koje su u inozemstvu postigle već određeni uspjeh, biraju kvalitetnu stranu slikovnicu kao gotov proizvod, dok odabirom domaćih autora ne mogu unaprijed predvidjeti uspjeh, odnosno ne znaju sa sigurnošću hoće li se i koliko će se svidjeti roditeljima i djeci. Brojčano su zastupljenije i po kvaliteti se više ističu, imaju na koricama označenu dob djeteta za razliku od većine hrvatskih slikovnica koje na koricama nemaju oznaku za koju dob djece je slikovnica namijenjena.

Kvalitetna dječja knjiga ne može se uspoređivati s internetom niti s kompjuterskim igricama. Ali je prije svega nužno djeci pružiti najkvalitetnije naslove, i to od najmlađe dobi. Višegodišnji angažmani pojedinaca u malim nakladničkim kućama snažna su veza koja dječje izdavaštvo u Hrvatskoj čini živim. Oni su važan razlog zbog kojih djeca u Hrvatskoj čitaju kvalitetne, ali i zabavne naslove (Borić, 2015, url)

Iako slikovnica nikada nije bila u centru javnosti nego je redovito na margini, a hrvatski pisci za djecu su podcijenjeni, u dječjem nakladništvu nema trenda pada naklade. Prema riječima bivše voditeljice Hrvatskog centra za dječju knjigu Ranke Javor produkciju kvalitetnih hrvatskih slikovnica realiziraju isključivo mali nakladnici, a broj stranih i domaćih izdanja za djecu i mlade je u porastu (Borić, 2015, url).

Budućnost za slikovnicu unatoč svim poteškoćama i izazovima koji postoje je ipak lijepa i pozitivna.

7.5. Knjiguljica - jedina specijalizirana dječja knjižara

Knjiguljica iz Karlovca jedina je specijalizirana dječja knjižara u Hrvatskoj s bogatom ponudom kvalitetnih slikovnica i knjiga namijenjenih djeci i mladima. S radom je započela 2013. godine, a otvorile su je dvije zaljubljenice u slikovnice i dječje knjige, Maja Kurs i Nevena Zuber. Djeci se u Knjiguljici daje mogućnost da kroz slikovnice, priče i bajke upoznaju svoje osjećaje i svijet oko sebe. Na njihovim policama uvijek su dostupni svi noviteti i kvalitetni naslovi. Malim čitateljima nastoje ponuditi neku novu slikovnicu ili bajku, bilo kroz pripovijedanje ili kroz čitanje (Bartolčić, 2020, url).

Slika 37. Unutarnji prostor Knjiguljice

Knjiguljica ima potrebu stvarati nove generacije čitatelja i svakom djetetu pronaći priču baš za nju/njega te ih zainteresirati za slikovnice i dječje knjige. Knjiguljica nije obična knjižara. U njoj je sve podređeno djeci: od izbora polica, krugova za čitanje, boja do aktivnosti. Stvoriti poticajno okruženje u kojemu će djeca zavoljeti knjigu i čitanje, ali i promijeniti percepciju knjige „iz dosade u zabavu“ bio je glavni cilj otvaranja dječje knjižare. Knjiguljica organizira i različite aktivnosti te nudi na prodaju jako veliki izbor kvalitetnih slikovnica i knjiga za djecu i mlade (Bartolčić, 2020, url).

Aktivnost pod naslovom *Vrijeme je za priču...* provodi se svakoga petka već sedam godina u kontinuitetu. Tada se čitaju slikovnice ili se pripovijedaju priče djeci (i odraslima). Ova aktivnost je besplatna i u njoj prosječno sudjeluje dvadesetak djece. I sada, dok traje pandemija, priče su krenule opet uživo, ali zbog velike zainteresiranosti ljudi Knjiguljica nastavlja snimati priče na njihovoj Facebook stranici u obliku snimljenog videa, za sve one koji nisu u mogućnosti doći u knjižaru. Djecu koja redovito dolaze na priče nagrađuju štambiljima za dolazak. Nakon 12 dolazaka i sudjelovanja na dar dobiju i svoju omiljenu slikovnicu (Bartolčić, 2020, url).

Kroz program *Susreti s dječjim književnicima*, organizira se druženje s autorima slikovnica i dječjih knjiga te na taj način djeci se približava knjiga. Do danas se u Knjiguljici predstavilo preko 25 hrvatskih književnica i književnika, kao i nekoliko ilustratora, koji su djeci na zabavan način objasnili važnost čitanja slikovnica i dječjih knjiga te predstavili svoja djela. Ovo druženje kontinuirano se provodi od 2015. godine. Knjiguljica svojim programima izlazi i izvan prostora svoje knjižare na pozive dječjih vrtića i knjižnica te provodi radionice izrade slikovnice, pripovijedanja i putovanja svijetom kroz priče, bajke i radionice.

Knjiguljica nastoji ići u korak s nakladnicima i na policama ponuditi što veći broj novih naslova. Suraduje s većinom nakladnika koji izdaju dječju književnost, tako da se slikovnice i dječje knjige istih mogu pronaći u knjižari. Prilikom odabira knjiga, važna im je prije svega kvaliteta, kako teksta, tako i ilustracije. Preko 95% svoje prodaje ostvaruju po preporuci zadovoljnih kupaca.

Prije preporuke uvijek utvrde što kupac želi i onda bez problema pronađu kvalitetnu slikovnicu ili dječju knjigu. Poznavanje asortimana stavlja ih u prednost pred drugim knjižarama jer su usko specijalizirani. Veliku većinu slikovnica i dječjih knjiga sa svojih polica su i pročitali, pa kada kupac zatraži određenu temu ili problematiku, nije im teško pronaći pravu naručenu slikovnicu. Grad Karlovac ih prati u programima i aktivnostima kroz potpore javnih potreba u kulturi kao i Ministarstvo kulture (Bartolčić, 2020, url).

Dječja knjižara Knjiguljica, od svog otvaranja do danas, kontinuirano radi na promociji dječje knjige i kulture čitanja. Sve njezine aktivnosti vežu se uz slikovnice i dječje knjige, uz čitanje, pripovijedanje, susrete s autorima i kreativne radionice (Bartolčić, 2020, url).

Svaki veći grad u Hrvatskoj trebao bi imati specijaliziranu dječju knjižaru, baš poput Knjiguljice.

8. UTJECAJ I ULOGA SLIKOVNICE NA RAZVOJ DJETETA

Između odraslih i djece tijekom čitanja stvara se posebna veza bliskosti i druženja. Istraživanja i praktična iskustva pokazuju da čitanje slikovnica djeci od najranije dobi djeluje vrlo poticajno na njihov kognitivni i socijalno-emocionalni razvoj. Ljubav, prihvaćanje, poštovanje, sigurnost, pažnja, samo su neke od potreba koje dijete zadovoljava zajedničkim čitanjem slikovnice. Slikovnica zadovoljava potrebu djeteta za nečim novim. Osim što razvija nove osjećaje, djeca obogaćuju svoj rječnik i razvijaju govor (Martinović i Stričević, 2012)

Putem čitanja dijete se susreće s različitim osjećajima i povezuje događaje s psihološkim stanjem lika. (Vizek Vidović i Hrabar, 1999).

„Važnost koju knjiga ima u različitim segmentima života pojedinca neupitna je, a posebnu važnu ulogu ona ima u razvoju pismenosti. Svijest o toj činjenici vodi prema odgovornosti koju odrasli pojedinci imaju u odnosu na načine, sredstva i vrijeme u kojem dijete uvode u svijet pismenosti. Nužno je da dijete u doticaj s pismenošću dođe mnogo ranije nego što je spremno samostalno čitati i pisati. Iako dijete prvu pisanu riječ možda susreće na kutiji od igračke, nekom odjevnom predmetu, natpisu na svjetlećoj reklami ili drugdje, slikovnica je, ako ne prvi, onda zasigurno najbogatiji izvor pisane riječi s kojom se dijete može susresti u ranom djetinjstvu.“ (Martinović i Stričević, 2011: 39)

Svrha slikovnice je pomoći djetetu u otkrivanju svijeta, medija pisane riječi, u razvoju sposobnosti pamćenja i zapamćivanju logičkih odnosa. Slikovnica pobuđuje emocije kod djeteta, predočava pojave s kojima se dijete ne susreće (prometna sredstva, tehnička dostignuća), razvija dječji spoznajni svijet, govor, obogaćuje fond riječi te omogućuje djetetu da promatra očima umjetnika (Zalar i sur., 2009: 5).

Slikovnica doprinosi razvoju empatije i sposobnosti razumijevanja drugih ljudi. U slikovnicama djeca pronalaze nadahnuće, inspiraciju i motivaciju. Likovi u slikovnicama im postaju uzor, a uz pomoć mašte putuju kroz vrijeme i na taj način upoznaju se s različitim mjestima, događajima i ljudima (Čitaj mi, 2017, url).

Slikovnice djecu ohrabruju, tješe ih i trebale bi biti sastavni dio njihovog djetinjstva.

9. ČITANJE SLIKOVNICA

Iz zbirke pjesama *Sve što vrijedi* (pjesme za obiteljsko čitanje)

Krug čitanja - Iva Dužić

„Začudan svijet iz knjiga se rađa.

Iz boja slika, iz drhtaja glasa

kad slova s papira

postaju živa

i stvaraju svemir posve novi.

No tek je sjena djeteta

što se u krilu uz osmijehe mazi,

uz riječi uči ljubav i život.

Sluša pa pita,

slovka pa čita,

a zatim zatvara krug.“ (Dužić, 2016: 26)

Penelope Leach

"Dijete nikada nije premalo za slikovnice i knjige!

Ne dati mu knjigu dok ne nauči čitati, isto je što i ne pričati mu dok ne nauči govoriti."

9.1. Čitanje slikovnica naglas

Metoda glasnog čitanja slikovnica značajna je za razvijanje čitateljskih navika i kasniji uspjeh u školi, ali i općenito uspjeh u stjecanju znanja i vještina. Djeci se kroz čitanje slikovnica pruža mogućnost upoznavanja književnog jezika. Na taj način mogu bolje i vještije razumjeti te koristiti složene rečenične strukture. Glasno čitanje slikovnica djeci služi i kao prevencija poteškoćama u čitanju koje se mogu javiti već u najranijoj dobi (Čitaj mi, url).

Roditelji, djedovi, bake, braća, sestre, rodbina i prijatelji dobivaju mogućnost postati čitateljski uzori djeci. Djeca tijekom čitanja povezuju sve ono što čuju, vide i pročitaju. Istražuju i otkrivaju ono što možda nikada sami ne bi otkrili. Glasno čitanje postavlja slikovnicu u središte pažnje te ona postaje izvor ugodnog, značajnog i uzbudljivog iskustva (Čitaj mi, url).

Čitanje slikovnice može biti i jako zabavno. Stvara se posebna veza između djeteta i odrasle osobe koja mu čita, nastaju zajedničke teme za razgovor i kasnije druženje. Glasno čitanje

slikovnica potiče djecu da maštaju o ljudima, mjestima, vremenima i događajima koje još nisu upoznali niti doživjeli. Širi im vidike i stvara osjećaj zadovoljstva te pomaže razvoju kognitivnih sposobnosti kroz razgovore o pročitanoj (Čitaj mi, url).

9.2. Čitanje u obitelji

Čitanje u obitelji je aktivnost koja produbljuje odnos između starije i mlađe braće i sestara, između djece i roditelja ili baka i djedova. Važno je stalno stvarati nove prilike za glasno čitanje djeci svih uzrasta. Bilo da je riječ o spontanom čitanju (u parku, kod zubara, na pikniku, u autu) kada su i dijete i odrasla osoba spremni i raspoloženi za priču, bilo da se radi o točno određenom terminu tijekom dana, potrebno je provoditi čin čitanja. Tijekom čitanja stvara se čvrsta veza s djetetom pa je u proces potrebno uključiti cijelu obitelj (Čitaj mi, url).

9.3. Trajanje čitanja slikovnice

Djecu ne treba forsirati na slušanje priče. Potrebno je čitati slikovnicu onoliko dugo koliko djeca žele ili mogu slušati. Što vrijeme dulje odmiče djeca imaju razvijeniju koncentraciju pa se tada vrijeme slušanja priče produžava. Neka djeca vole slušati priču dok crtaju ili grade, igraju se igračkama ili slažu kockice. I takav način je primjeren te se preporuča ukoliko dijete tako želi. Poznato je da samo 15 minuta glasnog čitanja dnevno pomaže djetetovom cjelokupnom razvoju (Čitaj mi, url).

9.4. Kako čitati slikovnicu djetetu?

Dijete je potrebno uključiti u priču, stvarati rime, poigravati se riječima. Dijete se može staviti u krilo da može gledati slikovnicu. Nije uopće važno koliko stranica je pročitano, dijete treba samostalno i slobodno okretati stranice. Možda će djetetu biti zanimljivija slikovnica od samog čina čitanja. Važno je dopustiti mu da lista i poigra se sa slikovnicom jer na taj način uči, istražuje i spoznaje svijet oko sebe.

Tijekom čitanja preporuča se sudjelovati u razgovoru s djetetom, opisivati što se zbiva na ilustracijama i pokazivati sve što je značajno u slikovnici. Važno je dijete zainteresirati za slikovnicu, postavljati pitanja i pričekati da dijete odgovori ili pokaže (Gdje se nešto nalazi na slici? Što je ovo?). Dijete će htjeti oponašati zvukove ili glasove životinja i treba mu dopustiti da se zadrži na stranici slikovnice koliko god je potrebno i koliko dugo to želi (Čitaj mi, url).

9.5. Ritual čitanja slikovnica djeci prije spavanja

Ritual čitanja slikovnica djeci je iznimno koristan. Potrebno ga je učiniti takvim da ga dijete zavoli, da se svaki dan veseli druženju sa slikovnicom i osobom koja mu čita. Bebe koje su premale da bi razumjele priču može umiriti glas roditelja koji im čitaju. Za njih su izvrsne slikovnice u stihovima koji se rimuju. Ponekad ilustracija u slikovnici može poslužiti samo kao temelj za priču ili razgovor. Djeci je poželjno i postavljati pitanja tijekom čitanja slikovnice koja se temelje na ilustracijama iz slikovnice. Razumljivo je da beba neće na njih odgovoriti, nego će to činiti roditelj, ali će mu pomoći u razvoju slušne osjetljivosti i receptivnog rječnika koji bebe razumiju (Čitaj mi, url).

Maloj djeci je iznimno zanimljivo ako sama odaberu slikovnicu koja će im se čitati jer će se osjećati uključenima. Poželjno je iznova čitati djetetove omiljene slikovnice zato što pomažu u učenju jezičnih struktura, načinima funkcioniranja priče te poboljšavaju pamćenje. Kod čitanja slikovnice koja se čita prvi put, treba iskoristiti priliku pitati dijete, koje već razumije radnju i zna govoriti što misli ili predviđa da će se sljedeće dogoditi. Ilustracije u slikovnici itekako mogu poslužiti za razgovor, a tekst slikovnice za povezivanje s pričama iz stvarnog života. Priču je moguće i prepričati ili izmijeniti završetak kako bi se potakla dječja mašta (Čitaj mi, url).

Obzirom na sve prednosti koje proizlaze iz čitanja slikovnica djeci i s djecom, ritual čitanja prije spavanja poželjno je prakticirati još dugo nakon što dijete nauči samostalno čitati (Čitaj mi, url).

9.6. Osobni stavovi književnika i ilustratora o važnosti čitanja slikovnica

Književnica Sanja Lovrenčić mišljenja je da djeca još uvijek vole kada im se slikovnice čitaju naglas i to zbog cijele atmosfere koja se s time povezuje. Ono što je važno tijekom te aktivnosti je da se negdje udobno smjeste s nekim bliskim tko im posvećuje svu svoju pažnju uranjajući zajedno s njima u neku priču. Značajnu ulogu igra primjer roditelja koji sami čitaju. Samim činom čitanja roditelji bude znatiželju kod djece i potiču ih da i sama posegnu za slikovnicom (Roditelji.hr, 2020, url).

(Književnica Silvija Šesto)

“Velika je odgovornost javne televizije da potiče čitanje, no nažalost nije tako. Na javnoj televiziji nemamo ni pet minuta sustavno posvećenih knjizi za djecu i mlade. I dok se to ne popravi, ostaje sve na roditeljima. Zajedničko čitanje preko dana ili pred spavanje, od malih

nogu, sveti je zadatak. Knjiga je najjači medij i generacijskog povezivanja. Čitajući djeci otvaramo prostore upita, rasprava, istinske komunikacije. Oblikujemo početnu sirovost i pretvaramo djecu u plemenite ljude. Od malih nogu treba gajiti taj čin zajedništva u užitku čitanja i komentiranja. Tim tijekom, od djece stvaramo kritičkog čitača, onog koji će znati izabrati i nastaviti čitalačku odiseju sam, te guštati u toj divnoj uronjenosti u svjetove i živote književnih likova“. (Mali čitači, 2020, url)

(Ilustratorica Marsela Hajdinjak)

“Važno je to druženje s djetetom kroz čitanje slikovnica jer slikovnice su za dijete susret s prvim knjigama i uvod u čitanje. Tu se stvara bliskost roditelja s djetetom, a u djetetu potičete maštovitost i kreativnost. Čitanje bi trebao biti užitak, zato je dobro ne nametati literaturu i odvesti dijete u knjižnicu da samo odabere slikovnicu koju bi voljelo da mu čitate.“ (Mali čitači, 2018, url).

(Književnica Dijana Merey Sarajlija)

„Zajedničko čitanje slikovnice divna je aktivnost, jer prvenstveno podrazumijeva dijeljenje: dijeljenje zajednički provedenog vremena, dijeljenje zajedničkog otkrivanja iskustava, doživljaja, maštanja i mudrosti, dijeljenje prisnosti uz slikovnicu, dijeljenje zajednički usmjerene pažnje na ilustracije i tekst, dijeljenje praćenja sadržaja, pronalaženja rješenja i nagađanja kraja priče, a dijeljenje je komunikacija, dijeljenje je ljubav. Ne zaboravite djetetu dati vremena da upije pročitano. Ne žurite i dopustite mu da se uživi, da mašta, nagađa, pretpostavlja, zaključuje. Dajte i sebi vremena; oslušajte je li vas dijete shvatilo, razumije li što mu čitate, treba li neku riječ posebno objasniti. Ako čitate priču u rimi, oslušivanje je posebno važno – ono tada postaje igra. Ne zaboravite s djetetom razgovarati nakon priče. Izdvojite malo vremena izabrati za svoje dijete pametnu, poučnu, maštovitu slikovnicu, koja će mu proširiti vidike izvan onoga što vidi na svim TV postajama i internetskim reklamama. Izbor „drugacije“ slikovnice odličan je način da na vrijeme naučite dijete da više vjeruje vama nego reklamnim medijskim kampanjama. Osim što širi dječju kreativnost, donosi mu i saznanje da „nije ovca“ te da je izazovno misliti i željeti nešto drugacije od ostalih.“ (Mali čitači, 2017, url)

(Književnica Tamara Vučković)

“Ne znam ljepši način za povezivanje sa svojom djecom i ljepši odlazak na spavanje od onog kada roditelj zagrlji dijete i čita mu slikovnicu ili mu priča priču. Mislim da se tako mijenja svijet. Da, knjiga je definitivno čarolija koja mijenja svijet!” (Mali čitači, 2019, url).

10. ANKETNO ISTRAŽIVANJE – Čitalačke navike, učestalost i aktivnosti čitanja slikovnica djeci - Koliko je slikovnica važna u razvoju djeteta?

10.1. Svrha i cilj istraživanja

Ovim istraživanjem od ispitanika/roditelja žele se dobiti saznanja o tome čitaju li djeci slikovnice u obiteljskom okruženju, kakve su im čitalačke navike te koliko često provode takvu aktivnost. Istraživanjem će se također utvrditi preferencije prema klasičnoj ili digitalnoj slikovnici te preferencije prema slikovnicama hrvatskih autora ili stranih. Na kraju istraživanja roditelji će navesti svoje osobne razloge čitanja slikovnica djeci kako bi se procijenilo koliki utjecaj i kakvu ulogu slikovnica ima u razvoju djeteta.

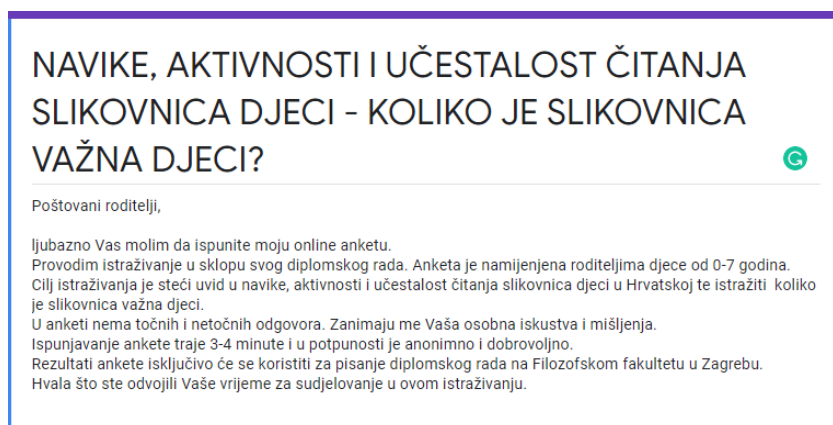
10.2. Hipoteze istraživanja

H1 Polazišna pretpostavka je da roditelji čitaju slikovnice svojoj djeci unatoč kontinuiranom razvitku novih tehnologija.

H2 Polazišna pretpostavka je da se djeci više čitaju slikovnice hrvatskih autora u odnosu na strane autore.

H3 Polazišna pretpostavka je da djeca imaju više preferencija prema klasičnoj slikovnici nego prema digitalnoj.

10.3. Metodologija istraživanja

NAVIKE, AKTIVNOSTI I UČESTALOST ČITANJA
SLIKOVNICA DJECI - KOLIKO JE SLIKOVNICA
VAŽNA DJECI?

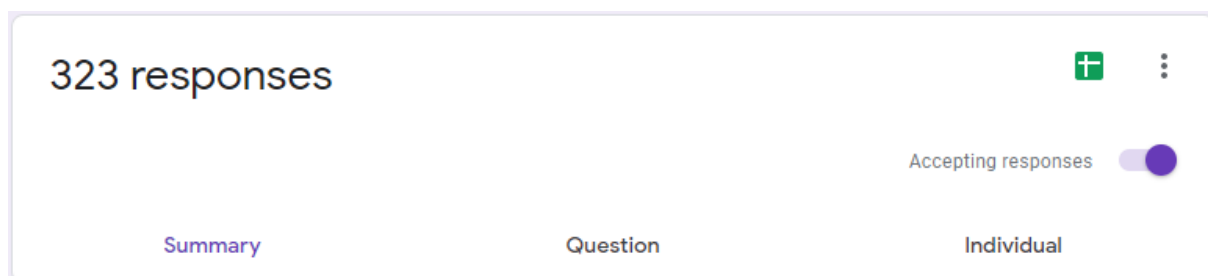
Poštovani roditelji,

Ijubazno Vas molim da ispunite moju online anketu.
Provodim istraživanje u sklopu svog diplomskog rada. Anketa je namijenjena roditeljima djece od 0-7 godina.
Cilj istraživanja je steći uvid u navike, aktivnosti i učestalost čitanja slikovnica djeci u Hrvatskoj te istražiti koliko je slikovnica važna djeci.

U anketi nema točnih i netočnih odgovora. Zanimaju me Vaša osobna iskustva i mišljenja.
Ispunjavanje ankete traje 3-4 minute i u potpunosti je anonimno i dobrovoljno.
Rezultati ankete isključivo će se koristiti za pisanje diplomskog rada na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.
Hvala što ste odvojili Vaše vrijeme za sudjelovanje u ovom istraživanju.

Slika 1. Upute za popunjavanje anketnog upitnika

U svrhu dobivanja uvida u navike, aktivnosti i učestalost čitanja slikovnica djeci te koliko im je slikovnica važna u svakodnevnom životu i razvoju provedeno je anketno istraživanje. Ciljna skupina bili su roditelji djece od 0 do 7 godina, a anketni upitnik sastojao se od 12 pitanja od kojih je svako pitanje imalo ponuđene odgovore. Roditelji su među ponuđenim odgovorima klikom odabrali samo jedan odgovor. U zadnjem pitanju ispitanici su trebali navesti razloge čitanja slikovnica djeci te se na osnovu njih moglo zaključiti kakvu ulogu slikovnica ima u emocionalnom, društvenom i kognitivnom razvoju djece rane, srednje, predškolske i školske dobi. Anketa je u potpunosti bila anonimna i dobrovoljna, a provedena je online u obliku Google obrasca putem društvenih mreža, bloga Čitajmo, Vibera, WhatsApp-a te e-maila u razdoblju od 17.8. do 1.9. 2020. godine.

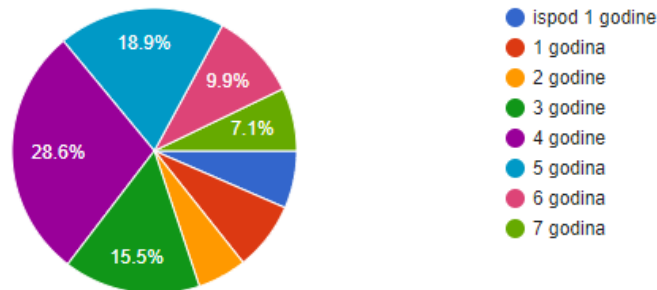
Slika 2. Broj ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju

Anketu su ispunila 323 ispitanika/roditelja djece od 0 do 7 godina, od kojih je 165 roditelja odgovorilo da imaju djecu ženskog spola, a 158 roditelja imaju djecu muškog spola. Rezultati su obrađeni statističkom metodom izračunavanja podataka i prikazani grafički izradom kružnih dijagrama.

10.4. Rezultati istraživanja i interpretacija dobivenih podataka

Dob Vašeg djeteta

322 responses

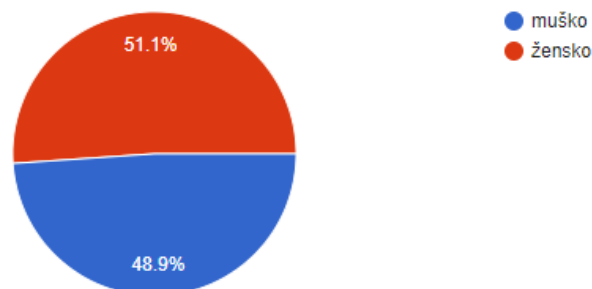

Grafikon 1. Podjela ispitanika prema dobnoj strukturi

U prvom pitanju koje se odnosilo na dob djeteta, najveći broj ispitanika, 92 roditelja ili njih 28.6%, bili su roditelji četverogodišnjaka, a 18.9% ili njih 61 su roditelji petogodišnjaka. Srednji udio činili su roditelji trogodišnjaka 15.5% ili njih 50, dok su roditelji šestogodišnjaka njih 32 činili 9.9% ispitanika. Roditelji sedmogodišnjaka, njih 23 čine 7.1%. Iz grafikona 1. vidljivo je da ostatak roditelja, njih 65 čini 20% ispitanika, a podjednako su zastupljeni roditelji jednogodišnjaka i roditelji koji imaju dijete ispod jedne godine, dok najmanji udio u anketi čine roditelji dvogodišnjaka. Jedan ispitanik nije odgovorio na postavljeno pitanje.

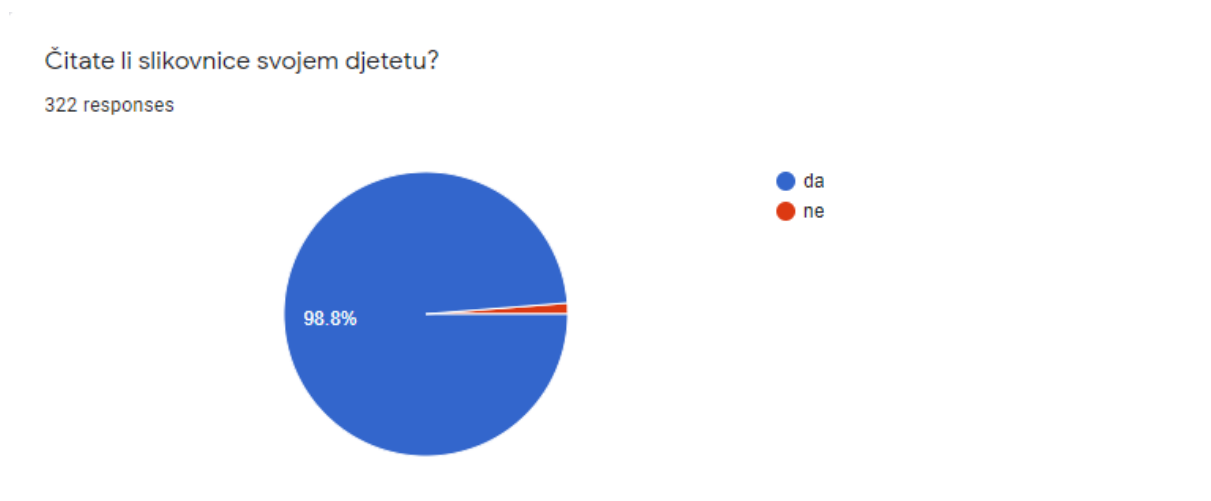
Spol Vašeg djeteta

323 responses

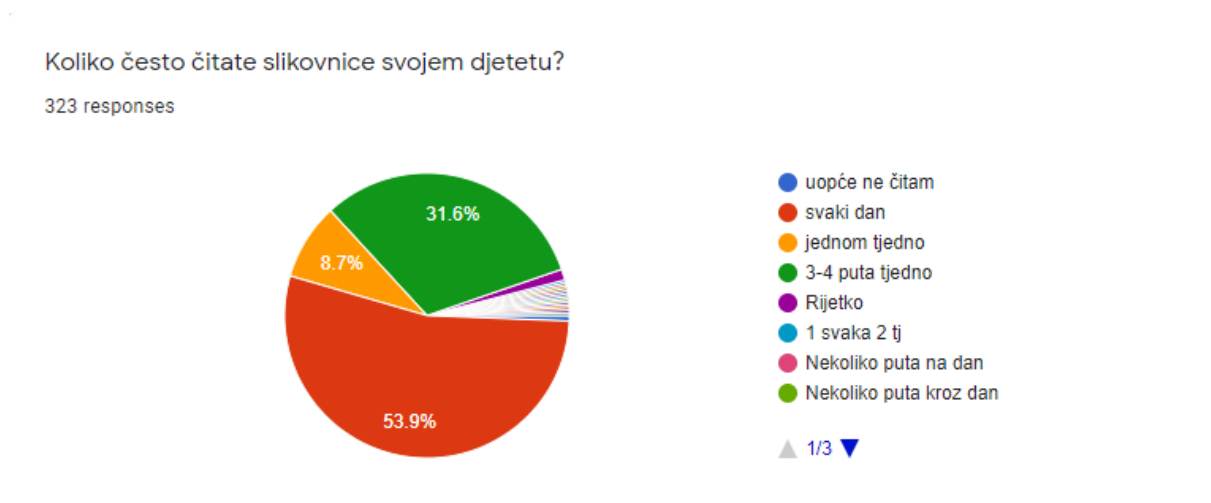
Grafikon 2. Podjela ispitanika prema spolu

U drugom su pitanju ispitanici/roditelji trebali označiti imaju li djecu ženskog ili muškog spola. Od ukupno 323 roditelja, 51.1% roditelja ili njih 165 odgovorilo je da imaju djecu ženskog spola, a 48.9% ili 158 roditelja izjavilo je da imaju djecu muškog spola. Svi ispitanici su odgovorili na postavljeno pitanje kao što je naznačeno u grafikonu 2.

Grafikon 3. Sudjelovanje roditelja u čitanju slikovnica

U trećem pitanju koje je glasilo *Čitate li slikovnice svojem djetetu?* 98.8% roditelja ili njih 318 odgovorilo je potvrdno, dakle čitaju slikovnice svojem djetetu, a samo 1,2% roditelja ili njih 4 izjavilo je da ne čitaju slikovnice svojem djetetu. Samo jedan ispitanik nije odgovorio na postavljeno pitanje. Grafikon 3. prikazuje postotak sudjelovanje roditelja u čitanju slikovnica djetetu.

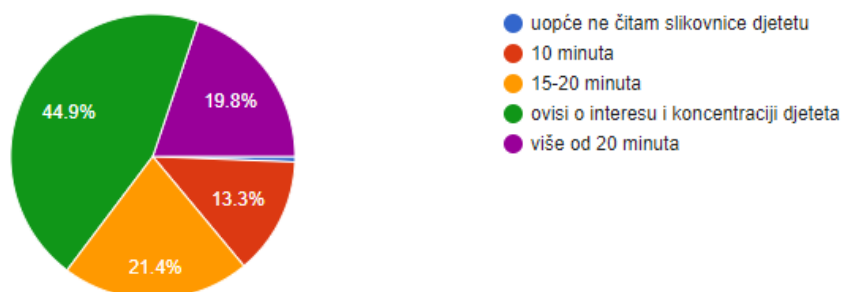

Grafikon 4. Učestalost čitanja slikovnica djeci

Na pitanje *Koliko često čitate slikovnice svojem djetetu?* ispitanici su mogli od više tvrdnji odabrati jednu ponuđenu, ali su mogli i napisati neku svoju tvrdnju koja je vezana uz učestalost čitanja slikovnica djeci. Najviše je onih roditelja koji djeci čitaju svaki dan, njih čak 53.9% ili 174 roditelja. 31.6% roditelja ili njih 102 djeci čita tri-četiri puta tjedno. Jednom tjedno djeci čita 8.7% roditelja ili njih 28. Preostalih 19 ispitanika čitaju rijetko, jedanput u 2 tjedna, nekoliko puta na dan ili im uopće ne čitaju. Omjer učestalosti čitanja slikovnica djeci vidljiv je na grafikonu 4. Svi ispitanici su odgovorili na postavljeno pitanje.

Koliko dugo traje čitanje slikovnice?

323 responses

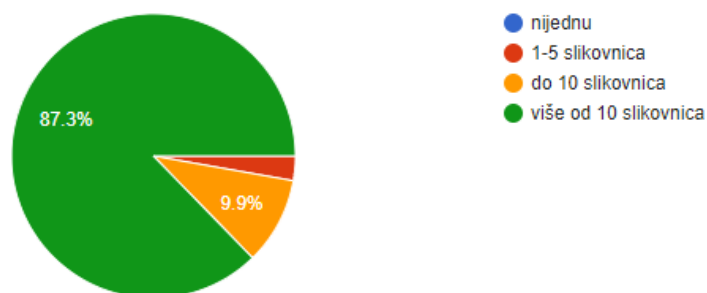

Grafikon 5. *Duljina čitanja slikovnice*

Na postavljeno pitanje *Koliko dugo traje čitanje slikovnice?* 44.9% ili 145 roditelja je odgovorilo da duljina čitanja slikovnice ovisi o interesu i koncentraciji djeteta. 21.4% ili 69 roditelja čitaju slikovnice djeci 15 do 20 minuta, njih 19.8% ili 63 djeci čita više od 20 minuta, a 13.3% ili 42 roditelja djeci čita 10 minuta. Jako mali postotak roditelja, njih 1% ili 4 roditelja uopće ne čita slikovnice svojem djetetu. Omjer duljine trajanja čitanja slikovnica vidljiv je na grafikonu 5. Svi ispitanici su odgovorili na postavljeno pitanje.

Koliko slikovnica posjeduje Vaše dijete?

323 responses

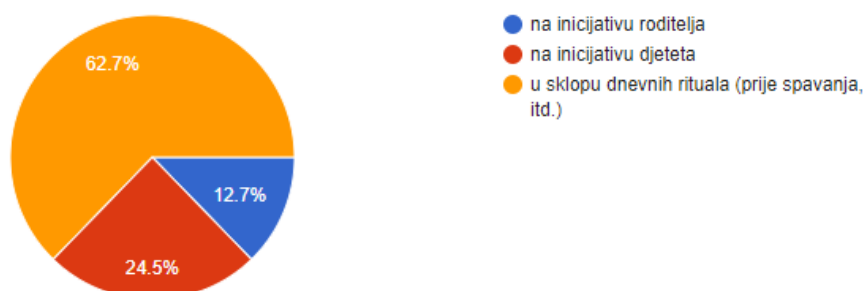

Grafikon 6. Broj slikovnica koje dijete posjeduje u kućnoj knjižnici

Šesto pitanje odnosilo se na broj slikovnica koje dijete posjeduje u kućnoj knjižnici budući da je vrlo značajno da dijete ima izravni doticaj sa slikovnicom te da ju uvijek ima na raspolaganju kada to i poželi. 87.3% roditelja ili njih 281 odgovorilo je da dijete posjeduje više od 10 slikovnica u svojoj kućnoj knjižnici. 9,9% roditelja ili njih 31 izjavilo je da dijete ima do 10 slikovnica, a ostalih 3% roditelja ili njih 11 odabralo je odgovor u kojem dijete posjeduje jednu do 5 slikovnica. Svi ispitanici su odgovorili na postavljeno pitanje. Grafikon 6. označava broj slikovnica koje dijete posjeduje u kućnoj knjižnici.

Kako najčešće započinje čitanje slikovnice?

322 responses

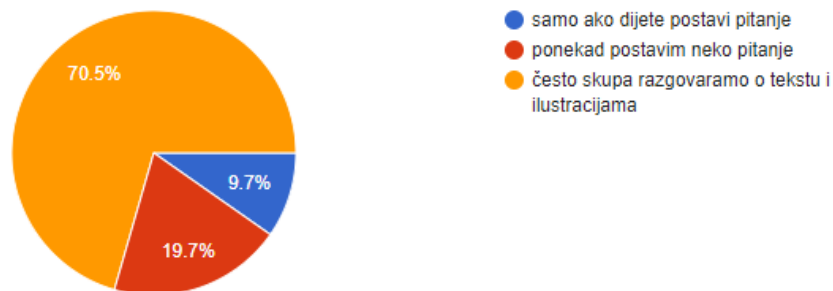

Grafikon 7. Način na koji započinje čitanje slikovnice

Na pitanje Kako najčešće započinje čitanje slikovnice? 62.7% roditelja ili njih 202 odgovorilo je da čitanje slikovnice najčešće započinje u sklopu dnevnih rituala (prije spavanja, itd.). 24.5% roditelja ili njih 79 odabralo je da čitanje slikovnice započinje na inicijativu djeteta, a 12.7% roditelja ili njih 41 započinju čitanje na svoju inicijativu. Iz grafikona 7. saznajemo kako započinje čitanje slikovnica. Jedan ispitanik nije odgovorio na postavljeno pitanje.

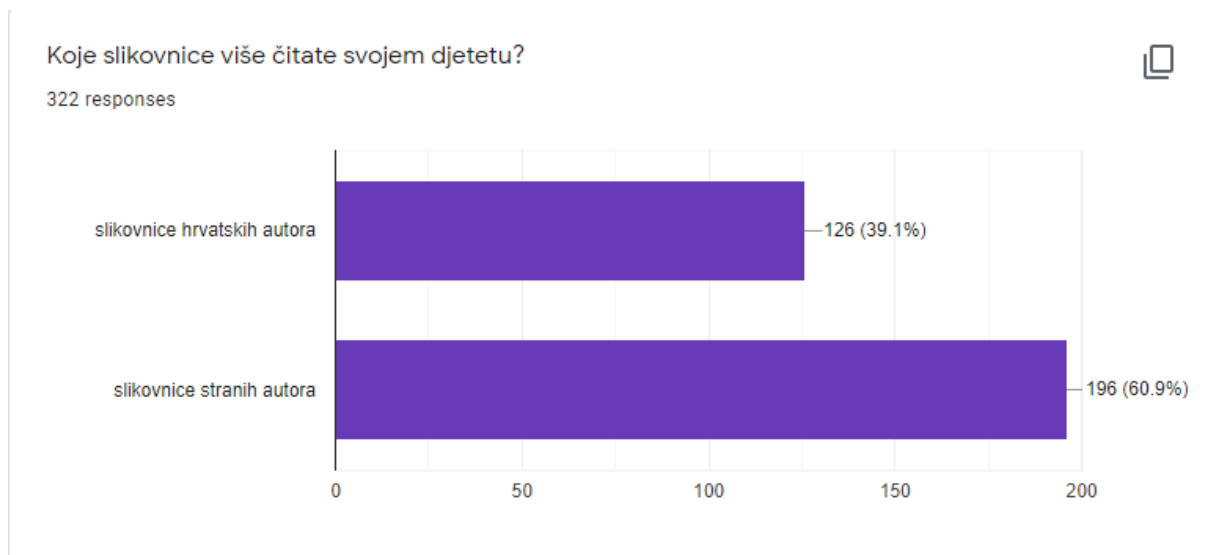
Razgovarate li tijekom i nakon čitanja s djetetom o pročitanoj slikovnici?

319 responses

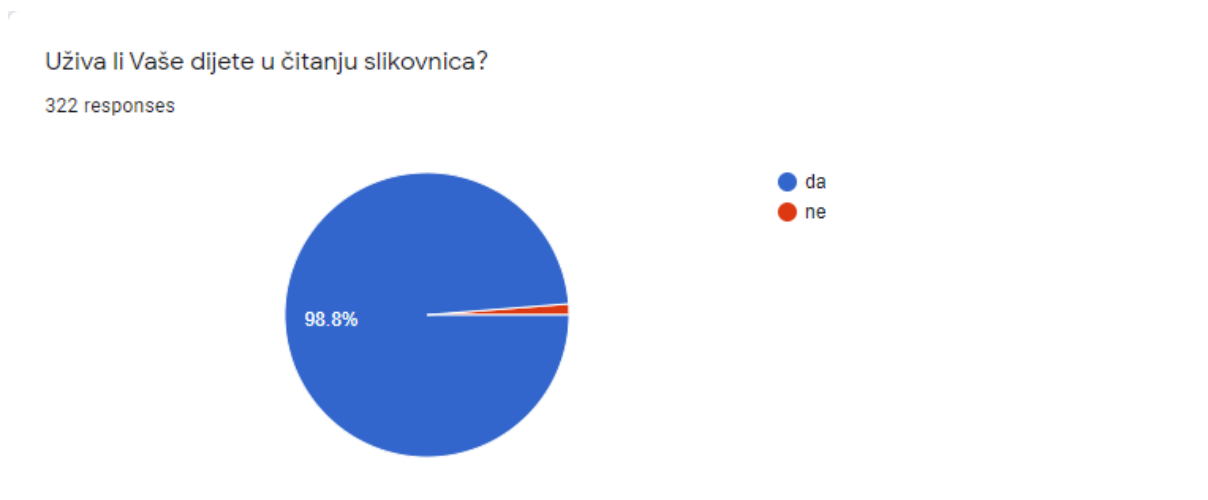
Grafikon 8. *Komunikacija roditelja i djeteta tijekom i nakon čitanja slikovnica*

Na postavljeno pitanje Razgovarate li tijekom i nakon čitanja s djetetom o pročitanoj slikovnici? 70.5% roditelja ili njih 225 odgovorilo je da često skupa razgovaraju s djetetom i o tekstu i o ilustracijama tijekom i nakon čitanja slikovnice iz čega je moguće zaključiti da roditelji na takav način produbljuju bliskost sa svojim djetetom i potiču komunikaciju. 19.7% roditelja ili njih 63 odabralo je odgovor da ponekad postave pitanje tijekom i nakon čitanja slikovnice, a 9.7% roditelja ili njih 31 razgovaraju o pročitanoj slikovnici, samo ako dijete postavi pitanje tijekom i nakon čitanja slikovnice. Grafikon 8. prikazuje kakva je komunikacija roditelja i djeteta tijekom i nakon čitanja slikovnica. Četiri roditelja nisu odgovorila na postavljeno pitanje.

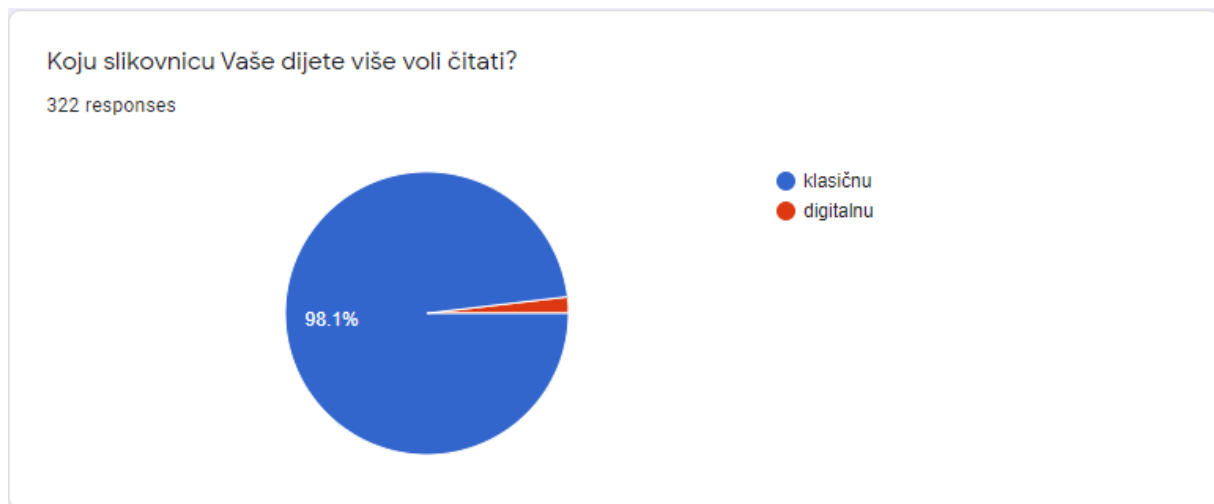
Grafikon 9. Zastupljenost hrvatskih i stranih autora u slikovnicama koje roditelji čitaju djeci

Na pitanje *Koje slikovnice više čitate svojem djetetu: slikovnice hrvatskih autora ili stranih?* 60.9% roditelja ili njih 196 odgovorilo je da više čitaju slikovnice stranih autora, a 39.1% roditelja ili njih 126 odlučilo se za slikovnice hrvatskih autora. U grafikonu 9. vidljivo je kolika je zastupljenost hrvatskih autora, a kolika stranih autora u slikovnicama koje roditelji čitaju djeci. Samo jedan ispitanik nije odgovorio na postavljeno pitanje.

Grafikon 10. Mišljenje ispitanika o užitku čitanja slikovnica djetetu

Na postavljeno pitanje *Uživa li Vaše dijete u čitanju slikovnica?* 98.8% roditelja ili njih 318 odgovorilo je potvrdno, da dijete uživa u čitanju slikovnica, a 1.2% roditelja ili njih 4 odgovorilo je da dijete ne uživa u čitanju slikovnica. Grafikon 10. prikazuje mišljenje ispitanika o užitku čitanja slikovnica djetetu. Jedan ispitanik nije odgovorio na ovo pitanje.

Grafikon 11. Mišljenje ispitanika o vrsti slikovnice koju dijete preferira

U jedanaestom pitanju *Koju slikovnicu Vaše dijete više voli čitati: klasičnu ili digitalnu?* 98.1% roditelja ili njih 316 ipak se odlučilo se za klasičnu (tiskanu) slikovnicu što potvrđuje jednu od hipoteza istraživanja, a samo 1.9% roditelja ili njih 6 odgovorilo je da dijete preferira čitanje digitalnih slikovnica. Unatoč napretku digitalne tehnologije i okruženju, većina djece rane, srednje, predškolske i školske dobi ipak preferira čitanje klasičnih slikovnica kao što je vidljivo iz grafikona 11. Jedan ispitanik nije odgovorio na postavljeno pitanje.

U zadnjem pitanju *Zašto čitate slikovnice svojoj djeci?* roditelji su trebali navesti razloge čitanja slikovnica svojoj djeci. 9% roditelja ili njih 32 nisu odgovorila na postavljeno pitanje, dok 91% roditelja ili njih 259 navelo je puno zanimljivih razloga i dobrobiti koje donosi čitanje slikovnica. Čitanje slikovnica potiče dječju maštu, stječu se nove spoznaje, proširuju vidici, razvija se bliskost između djece i odraslih, pospješuje komunikacija, pozitivno utječe na intelektualni razvoj djeteta, obogaćuje rječnik i jezične sposobnosti, pomaže u stjecanju navike čitanja u budućnosti, stvara užitek i zabavu, itd. Prema razlozima koje su roditelji naveli zašto čitaju slikovnice svojoj djeci može se zaključiti da su značajke slikovnice višestruke.

10.5. Rasprava

Istraživanju su prethodile tri hipoteze koje su kasnije uspoređene s dobivenim rezultatima istraživanja.

Prva postavljena hipoteza da roditelji čitaju slikovnice svojoj djeci unatoč kontinuiranom razvitku novih tehnologija je potvrđena. 98.8% roditelja ili njih 318 odgovorilo je da čitaju slikovnice svojem djetetu, a samo 1,2% roditelja ili njih 4 izjavilo je da ne čitaju. Roditelji i djeca rane, srednje, predškolske i školske dobi još uvijek nisu izgubili interes za čitanjem slikovnica unatoč digitalnom okruženju. Prema razlozima koje su roditelji naveli zašto čitaju

slikovnice svojoj djeci može se zaključiti da su značajke slikovnice višestruke. Čitanje slikovnica potiče dječju maštu, stječu se nove spoznaje, proširuju vidici, razvija se bliskost između djece i odraslih, pospješuje komunikacija, pozitivno utječe na intelektualni razvoj djeteta, obogaćuje rječnik i jezične sposobnosti, pomaže u stjecanju navike čitanja u budućnosti, stvara užitek i zabavu, itd. Potrebno je i dalje kontinuirano poticati čitanje od rane dobi, isticati sve dobrobiti i vrijednosti koje proizlaze iz čitanja slikovnica djeci te njihovom značaju i utjecaju na emocionalni, društveni i kognitivni razvoj.

Druga hipoteza da se djeci više čitaju slikovnice hrvatskih autora u odnosu na strane autore je opovrgnuta. 60.9% roditelja ili njih 196 odgovorilo je da djeci više čitaju slikovnice stranih autora, a 39.1% roditelja ili njih 126 odlučilo se za slikovnice hrvatskih autora. Vezano uz veći odabir slikovnica stranih autora, moguće je objašnjenje da je izbor stranih slikovnica puno veći, i po tematici i po dobi djeteta te su često i jeftinije. Izdavači iz široke palete ponude imaju mogućnost odabrati kvalitetnije slikovnice stranih autora koje su u inozemstvu postigle već određeni uspjeh, biraju kvalitetnu stranu slikovnicu kao gotov proizvod, dok odabirom domaćih autora ne mogu unaprijed predvidjeti uspjeh, odnosno ne znaju sa sigurnošću hoće li se i koliko će se svidjeti roditeljima i djeci. Brojčano su zastupljenije i po kvaliteti se više ističu, imaju na koricama označenu dob djeteta za razliku od većine hrvatskih slikovnica koje na koricama nemaju oznaku za koju dob djece je slikovnica namijenjena.

Treća polazišna hipoteza da djeca imaju više preferencija prema klasičnoj slikovnici nego prema digitalnoj je potvrđena. Prilikom čitanja slikovnica više preferencija ide u korist slikovnica u klasičnom (tiskanom) obliku. Iako su i digitalne slikovnice estetski vrlo privlačne, a nazočnost animacije djecu potiče na čitanje, u Hrvatskoj jedan od većih problema koji je vezan uz digitalne slikovnice i njihove mogućnosti je nedovoljna informiranost roditelja i odraslih, što dovodi do mogućih predrasuda prema digitalnim slikovnicama.

11. ZAKLJUČAK

Slikovnice su u prošlosti rijetko bile izvorne. Najčešće su se koristile u komercijalne svrhe pa su gubile na svojem pravom značaju. Posezanje za inozemnim ilustracijama u povijesti je bilo jako često i ostalo je tako i do danas. Sva moguća literatura koja se bavi slikovnicama je starijeg datuma, a u današnje vrijeme slikovnica se vrlo rijetko pojavljuje kao predmet istraživanja, a i medijski je slabo popraćena.

Slikovnica predstavlja umjetnički izraz autora i ilustratora. Iako se stvaraju za djecu, u njima uživaju i odrasle osobe. Važno je naglasiti da je stvaranje slikovnice dugačak i nimalo jednostavan proces. Kvalitetna slikovnica treba biti sklad dviju umjetnosti: književnosti i slikarstva. Ali bez izvrsne suradnje i sinergije dobrih autora, ilustratora, urednika, lektora i korektora, nema ni kvalitetne slikovnice.

Danas je digitalna tehnologija uznapredovala i od nje ne možemo pobjeći, ali roditelji su ključni u poticanju djece na čitanje slikovnica. U anketnom istraživanju za potrebe ovog diplomskog rada prema postavljenoj početnoj hipotezi da roditelji čitaju slikovnice svojoj djeci unatoč kontinuiranom razvitku novih tehnologija, potvrđeno je da većina roditelja djece rane, srednje, predškolske i školske dobi čita slikovnice svojoj djeci. Razlozi čitanja slikovnica koje su roditelji naveli naglašavaju višestruke dobrobiti slikovnice. Sa slikovnicama se djeca igraju, pomoću njih uče, stječu iskustva i nove spoznaje, odrastaju i razvijaju maštu.

Produkcija slikovnica i knjiga za djecu u Hrvatskoj je velika, a ponuda istih u knjižarama, bogata i raznolika, pa se postavlja pitanje razine kvalitete slikovnica. Dugogodišnji angažmani pojedinaca u malim nakladničkim kućama snažna su veza koja nakladništvo dječje knjige u Hrvatskoj čini živim. Najveći izazovi današnjeg nakladništva su suradnja s knjižarskom mrežom, promocija i promidžbene aktivnosti te distribucija slikovnica do čitatelja kojima je namijenjena. Nakladnici ovise o tržištu kojeg pretežno čine knjižare i knjižnice. U Hrvatskoj su knjižari nedovoljno povezani i organizirani. Kod prodaje je jako važno poznavati slikovnice koje se nude kupcima.

Nastupi na međunarodnim sajmovima knjige, koji predstavljaju glavne točke širenja tržišta, postaju nužni za hrvatske nakladnike jer je hrvatsko tržište malo. Aktivno sudjelovanje u programima na festivalima slikovnica i dječjih knjiga također ima veliku učinkovitost.

Nakon što se u Hrvatskoj započelo s dodjelom nagrada za dječju književnost, slikovnica i dječja knjiga dobivaju puno veći polet. Glavni cilj pokretanja nagrada jest vrednovanje slikovnice kao

književno-likovnog i visoko vrijednog umjetničkog djela, ali i želja da hrvatski književnici i ilustratori stvaraju kvalitetne knjige za djecu.

Ministarstvo kulture u Hrvatskoj nastoji poduprijeti i financirati nekoliko važnijih aktivnosti na području nakladništva i knjižarstva dječje knjige kao što su: potpora izdavanju knjiga, otkup knjiga za narodne knjižnice, financiranje književnih manifestacija i sajmova knjiga te potpora organizaciji književnih programa u okviru knjižarske djelatnosti.

Značajni su također i osvrti, prikazi, kritike i preporuke slikovnica koji služe kao smjerokaz roditeljima i odgajateljima, a koje nude knjižni blogovi. Čitajući djeci slikovnice od rođenja stvaramo buduće čitatelje, knjigoljupce i osobe koje razvijaju kritičko mišljenje.

Budućnost za hrvatsku slikovnicu unatoč svim poteškoćama i izazovima koji postoje, ipak je lijepa i pozitivna.

12. LITERATURA

1. Ahmetbašić, M. Primjena digitalne slikovnice u radu s djecom predškolske dobi : završni rad. Slavonski Brod : Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2019. Dostupno na: <http://repozitorij.foozos.hr/islandora/object/foozos:1083/datastream/PDF/view> (15.10.2020.)
2. Anić, V. Školski rječnik hrvatskoga jezika. Zagreb: Znanje, 2015. Str. 536.
3. Bader, B. American Picturebooks from Noah's Ark to the Beast Within. New York; London : Macmillan, 1976.
4. Batarello Kokić, I. Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica. // Školski vjesnik : časopis za pedagogijsku teoriju i praksu, 64, 3(2015), str. 377-398. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/151350> (17.8.2020.).
5. Batarello Kokić, I. Kako koristiti digitalne slikovnice? // Drugi međunarodni znanstveni skup Knjiga i društvo. Split, 2016. Hrvatska, 2016. Dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/835957> (17.8.2020.).
6. Batinić, Š.; Majhut, B. Počeci slikovnice u Hrvatskoj // U : Kakva je knjiga slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. Str. 23-36.
7. Batinić, Š ; Majhut, B. Od slikovnjaka do vragobe : hrvatske slikovnice do 1945. : Hrvatski školski muzej, Zagreb, od 27. ožujka do 15. travnja 2001. Zagreb : Hrvatski školski muzej, 2001. Str. 18-82.
8. Borić, T. Procvat industrije izdavaštva za djecu i mlade u Hrvatskoj. Nacional.hr, 2015. Dostupno na: <https://www.nacional.hr/dossier-procvat-industrije-izdavastva-za-djecu-i-mlade-u-hrvatskoj/> (30.8.2020.).
9. Bukvić, A. Književna kritika susreće književnost za djecu: I o slikovnicama treba pisati, zar ne? 2017. Dostupno na: <https://gkr.hr/magazin/teme/knjizevna-kritika-susrece-knjizevnost-za-djecu-i-o-slikovnicama-treba-pisati-zar-ne> (25.8.2020.).
10. Bulj, M. Uloga slikovnice u razvoju govora djece predškolske dobi: završni rad. Petrinja : Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2017. Dostupno na: <https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A400/datastream/PDF/view> (14.10.2020.)
11. Cahill, M.; McGill-Franzen, A. Selecting “app” ealing and “app” ropriate book apps for beginning readers. The Reading Teacher, 67(1), (2013), 30-39.
12. Crnković M. Dječja književnost, Zagreb : Školska knjiga, 1986. Str. 8.
13. Crnković, M.; Težak, D. Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. godine. Zagreb : Znanje, 2002. Str. 15.

14. Cuculić, K. Premijera Četiri godišnja doba : Pričopredstava u formi japanskog kamišibaj teatra. Novi list, 2017. Dostupno na:
<https://www.novolist.hr/ostalo/kultura/kazaliste/premijera-cetiri-godisnja-doba-pricopredstava-u-formi-japanskog-kamisibaj-teatra/> (20.8.2020.).
15. Čačko, P. Slikovnica, njezina definicija i funkcije // U : Kakva je knjiga slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. Str. 12-16.
16. 40 godina Nagrade "Grigor Vitez" / [urednica Antonija Posilović]. Zagreb : Savez društava Naša djeca Hrvatske, [2007?]. Str. 6-8 i 103.
17. Čičko, H. Dva stoljeća slikovnice. // U : Kakva knjiga je slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. Str. 17-20.
18. Čitaj mi. Dostupno na: <http://www.citajmi.info/slikovnica/> (1.9.2020).
19. Čudina-Obradović, M. Igrom do čitanja : igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja u djece od 3. do 10. godine. Zagreb: Školska knjiga, 1995.
20. Digitalne slikovnice Mitska bića – digitalna priča. Knjižnica i čitaonica Fran Galović, 2018. Dostupno na: <http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/defaultcont.asp?id=504&n=2> (5.9.2020.).
21. Diklić, Z.; Težak, D.; Zalar, I. Primjeri iz dječje književnosti. Zagreb : Divič, 1996. Str. 343-348.
22. Dječja knjiga u Hrvatskoj danas : teme i problemi : zbornik/ priredila Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1997.
23. Dužić, I. Sve što vrijedi : pjesme za obiteljsko čitanje. Zagreb : Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade, 2016. Str. 26.
24. Funčić, N. Riječki lutkari prvi u Hrvatskoj izvode japanski kamišibaj-teatar. HRT Radio Rijeka, 2017. Dostupno na: <https://radio.hrt.hr/radio-rijeka/clanak/rijecki-lutkari-prvi-u-hrvatskoj-izvode-japanski-kamisibaj-teatar/155434/> (20.8.2020.).
25. Gabelica, M.; Težak, D. Digitalna dječja književnost // Sodobni pristupi poučavanja prihodnjih generacij / uredio Orel, M. Ljubljana, 2015. Str. 856-866.
26. Grafenauer, N. Slikanica in njeno sporočilo U: Slovenska slikanica in knjižna ilustracija za mladino 1945 –1971. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1978. Str. 7 - 14.
27. Hadaš, E. Uloga slikovnice i važnost čitanja djeci rane i predškolske dobi : završni rad. Čakovec : Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2016. Dostupno na:
<https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufzg:111/preview> (5.9.2020.).

28. Hameršak, M. Zašto su izgubljene prve hrvatske slikovnice? Dječja književnost između knjige i igračke. // Etnološka istraživanja. 18/19(2014), str. 57-75. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/133471> (20.8.2020.).
29. Hameršak, M.; Zima, D. Uvod u dječju književnost. Zagreb : Leykam International, 2015. Str. 164.
30. Hlevnjak, B. Kakva je to knjiga slikovnica? // U : Kakva je knjiga slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. Str. 7-11.
31. Hoffman, J. L.; Paciga, K. A. Click, swipe, and read: sharing e-books with toddlers and preschoolers. Early Childhood Education Journal, 42(6), (2014), str. 379-388.
32. Hrvatske slikovnice *Oskar* i *Boje* digitalizirane u Japanu. Culturenet.hr, 2013. Dostupno na: <https://www.culturenet.hr/default.aspx?id=50631> (1.9.2020.).
33. Huseinović, K. Oskar. Zagreb: Kašmir promet, 2008.
34. Javor, R. Nakladništvo hrvatske dječje knjige i slikovnice. Dostupno na: <http://www.gkka.hr/nakladnistvo.ppt> (1.9.2020.).
35. Javor, R. Produkcija je u padu. Dostupno na: http://www.dworld.de/popups/popup_single_mediaplayer/0,,3415712_type_audio_struct_9756_contentId_3415252,00.html (20.8.2020.).
36. Kalinić Lebinec, D. Kako prepoznati kvalitetnu slikovnicu. Medijska pismenost.hr, 2018. Dostupno na: <https://www.medijskapismenost.hr/kako-prepoznati-kvalitetnu-slikovnicu/> (4.9.2020.).
37. Kakva je knjiga slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000.
38. Koralek, D. Reading aloud with children of all ages. Dostupno na: www.communityplaythings.com/resources/articles/reading/readingaloud.html (10.9.2020.).
39. Korbler, I. Nakladnici i autori dječjih knjiga optužuju Ministarstvo kulture za sukob interesa. Nacional, 2015. Dostupno na: <http://www.nacional.hr/u-nacionalu-procitajte-nakladnici-i-autori-djecjih-knjiga-optuzuju-ministarstvo-kulture-za-sukob-interesa/> (15.9.2020.).
40. Kovačić, J. Mali čitači: Mama Marija pokrenula je blog s recenzijama i preporukama slikovnica. Klinfo.hr, 2017. Dostupno na: <https://klinfo.rtl.hr/izlog/djecji-izlog/mali-citaci-mama-marija-pokrenula-blog-recenzijama-slikovnica/> (5.9.2020.).
41. Kos-Paliska, V. Likovni govor slikovnice. // Dječja knjiga u Hrvatskoj danas : teme i problemi : zbornik/ priredila Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1997. Str. 88-92.

42. Kusulja, E. Oblikovanje slikovnice u radu s djecom : završni rad. Zagreb : Učiteljski fakultet Sveučilišta, 2016. Dostupno na:
<https://repozitorij.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A203> (25.8.2020.).
43. Lazzarich, M. Integracijske mogućnosti slikovnice u nastavi materinskoga jezika. // U : Život i škola : časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja. 57, 26(2/2011), str. 61-82. Dostupno i na <https://hrcak.srce.hr/77323> (20.8.2020.).
44. Majhut, B.; Zalar, D. Slikovnica. U : Hrvatska književna enciklopedija. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2008. Dostupno na: <https://bib.irb.hr/prikazi-rad?&r=343733> (17.8.2020.).
45. Majhut, B. Počeci hrvatske slikovnice. // Dijete, vrtić, obitelj : časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima. 19, 71(2013), str. 20-22. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/145409> (20.8.2020.)
46. Mali čitači, 2019.- 2020. Dostupno na: <https://malicitaci.blogspot.com/> (5.9.2020.).
- Marchesi, R. Uloga slikovnice u multimedijalnom okruženju današnjice : diplomski rad. Rijeka : Filozofski fakultet u Rijeci.
Dostupno na: <https://repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri:1079> (14.10. 2020.).
47. Martinović, I. Slikovnica kao poticajni materijal za leksički razvoj djeteta u trećoj godini života: doktorska disertacija. Osijek: Filozofski fakultet, 2011.
48. Martinović, I.; Stričević, I. Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. // Libellarium : časopis za povijest pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova. 4, 1 (2011), str. 39-63. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/92392> (17.8.2020.).
49. Matulka, D. I. (2008). A picture book primer : Understanding and using picture books. Boston, MA: Greenwood Publishing Group.
50. Ministarstvo kulture, 2019. Dostupno na: <https://mvinfo.hr/file/articleAttachment/file/mk-knjiga-i-nakladnistvo-u-2019.pdf> (10.9.2020.).
51. Nagrada „Grigor Vitez“. Savet društava Naša djeca. Dostupno na:
<https://savez-dnd.hr/sto-radimo/nagrada-grigor-vitez/>
52. Nagrada „Ovca u kutiji“. Školski portal, 2016. Dostupno na:
<https://www.skolskiportal.hr/sadrzaj/iz-skolskog-svijeta/nagrada-ovca-u-kutiji/> (5.9.2020.).
53. Narančić Kovač, S. Jedna priča i dva pripovjedača: pripovjedne perspektive u dvojneme diskursu suvremene slikovnice : doktorska disertacija. Zagreb : Sveučilište u Zagrebu, 2011. Str. 19-20.
54. Narančić Kovač, S. Jedna priča - dva pripovjedača : slikovnica kao pripovijed. Zagreb : Artresor naklada, 2015. Str. 7.

55. Nikolajeva, M.; Scott C. How Picturebooks Work. New York; London : Garland, 2001.
56. Nola, D. društvena odgovornost za dječju knjigu. // Umjetnost i dijete 4 (19/20), (1972), str. 4.
57. Nikolajeva, M. 2003. Verbal And Visual Literacy: The Role of Picturebooks in the Reading Experience of Young Children“. U : Handbook of Early Childhood Literacy. London : New Delhi; Tohousands Oaks : Sage Publications, 2003. Str. 235 - 248.
58. Nodelman, P. Words about Pictures : The Narrative Art of Children’s Picture Books. Athens : University of Georgia Press, 1988. Dostupno na: <https://muse.jhu.edu/books/9780820346670/> (20.8.2020.).
59. Otvoren javni natječaj za Nagradu Grigor Vitez 2019. Moderna vremena, 2019. Dostupno na: <https://mvinfo.hr/clanak/otvoren-javni-natjecaj-za-nagradu-grigor-vitez-2019> (5.9.2020.).
60. Pađen Farkaš, D. Kvakač. Zagreb : Sipar, 2020.
61. Petrović-Sočo, B. Dijete, odgajatelj i slikovnica: akcijsko istraživanje. Zagreb : Alinea, 1997. Str. 9-12.
62. Polette, K. Reasons to read aloud to children. Dostupno na: www.education.com/reference/article/reasons-read-aloud-children (10.9.2020.).
63. Popova, M. Brain Pickings. 2015. Dostupno na: <http://www.brainpickings.org/> (20.8.2020.).
64. Posilović, A. „Knjiga u životu predškolskog djeteta“. U : Kutić slikovnica: priručnik za osnivanje i rad. Zagreb : Naša djeca, 1986. Str. 43.
65. Predstavljanje digitalnih slikovnica u Knjižnici i čitaonici Fran Galović Koprivnica. Culturenet.hr, 2018. Dostupno na: <https://www.culturenet.hr/default.aspx?id=87386> (6.9.2020.).
66. Rječnik hrvatskoga jezika / glavni urednik Jure Šonje. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža ; Školska knjiga, 2000.
67. Santoro, I. Pisani svet slikanice. U: Razmerja med slikovnimi in besednimi sporočili : zbornik Bralnega društva Slovenije. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2009. Str. 63-74.
68. Skočić Mihić, S.; Klarić, M. Biblioterapija u inkluzivnoj praksi. Dijete, vrtić obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima. 75(2014), str. 30-31. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/159082> (6.9.2020.).
69. Slikovnica. // Hrvatska književna enciklopedija. Zagreb : LZMK, 2012. Sv. 4
70. Slonić Oscar – prva hrvatska slikovnica za iPad, iPhone i iPod Touch. Klinfo.hr, 2012.

- Dostupno na: <http://klinfo.rtl.hr/izlog/djecji-izlog/slonic-oscar-prva-hrvatska-slikovnica-za-ipad-iphone-i-ipod-touch/> (1.9.2020.).
71. Sobodić, B. Promocija digitalne slikovnice Alena Bigača okupila bjelovarske mališane. Bjelovar.info, 2019. Dostupno na: <https://bjelovar.info/aktualno/promocija-digitalne-slikovnice-alena-bigaca-okupila-bjelovarske-malisane/> (20.8.2020.).
72. Strasser, J.; Seplocha, H. Using picture books to support young children's literacy. *Childhood Education*, 83(4), (2007), 219-224.
73. 6. natjecaj Piširiši, za najbolju slikovnicu. Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade, 2020. Dostupno na: <http://www.hdkdm-klubprvihpisaca.hr/6-natjecaj-pisirisi-za-najbolju-slikovnicu/> (5.9.2020.).
74. Štefančić, S. Multimedijalna slikovnica // U : Kakva je knjiga slikovnica : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. Str. 83-96.
75. Švarc-Kalafatić, V. Slikovnica i igračka. // *Umjetnost i dijete* 4 (19/20), (1972), str. 19-20.
76. Terapeutske priče pomažu djeci. Evenio.hr, 2017. Dostupno na: <https://www.evenio.hr/sto-terapeutske-price-pomazu-djeci/> (6.9.2020.).
77. Terapeutske slikovnice. Čarobni svijet bajki, 2018. Dostupno na: <https://carobnisvijetbajki.blogspot.com/2018/11/terapeutske-slikovnice.html> (13.9.2020.).
78. U koprivničkoj knjižnici promovirano je osam digitalnih slikovnica. *Glas Podravine i Prigorja*, 2018. Dostupno na: <https://www.glaspodravine.hr/foto-u-koprivnickoj-knjiznici-promovirano-osam-digitalnih-slikovnica/> (6.9.2020.).
79. Vekić, N. Prva hrvatska kamišibaj slikovnica rad je Osječana. *Glas Slavonije*, 2020. Dostupno na: <http://www.glas-slavonije.hr/433973/5/Prva-hrvatska-kamisibaj-slikovnica-rad-je-Osjecana> (20.8.2020.).
80. Verdonik, M. Slikovnica - prva knjiga djeteta : nastavni materijal. Zagreb : Učiteljski fakultet Sveučilišta u rijeci, 2015. Str. 18. Dostupno na: http://www.ufri.uniri.hr/files/nastava/nastavni_materijali/Verdonik_Predavanja_za_web_SPKD.pdf (1.9.2020.).
81. Vidačković, Z. Knjiga kao tržišni proizvod. *Vijenac*, 2000. Dostupno na: <https://www.matica.hr/vijenac/176/knjiga-kao-trzisni-proizvod-17156/> (10.9.2020.).
82. Vizek Vidović, V.; Hrabar, D. Čitajmo djeci za laku noć : priručnik za odgojitelje i roditelje djece predškolske dobi. Zagreb : Udruga za inicijative u socijalnoj politici : Centar za prava djeteta, 1999.
83. Yokota, J.; Teale, W. H. Picture Books and the Digital World. *The Reading Teacher*, 67 (8), (2014), str. 577-585.

84. Zalar, D.; Boštijančić, M.; Schlosser, V. Slikovnica i dijete: kritička i metodička bilježnica
1. Zagreb: Golden marketing, 2002.
85. Zalar, D.; Kovač-Prugovečki, S.; Zalar, Z. Slikovnica i dijete: kritička i metodička bilježnica
2. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga, 2009. Str. 5-6.
86. Zašto su slikovnice tako skupe? Evenio, 2019. Dostupno na: <https://evenio.hr/zasto-su-slikovnice-tako-skupe/> (10.9.2020).

Popis slika

Slika 1. *Prva ilustrirana knjiga za djecu Orbis sensualium pictus, autora Jana Amosa Komenskog iz 1658. godine; preuzeto s*

https://es.wikipedia.org/wiki/Orbis_sensualium_pictus#/media/File:Orbis-pictus-001.jpg

(20.8.2020.).

Slika 2. *Naslovnica slikovnice Struwwelpeter; preuzeto s*

https://i1.wp.com/www.livhambrett.com/wp-content/uploads/2012/06/3_Struwwelpeter.jpg?w=600&ssl=1 (20.8. 2020.).

Slika 3. *Naslovna stranica najstarije sačuvane slikovnice u Hrvatskoj Domaće životinje. Tekst za slikovnicu napisao je učitelj Josip Milaković, a slike je izradio njemački ilustrator H. Leutemann, 1885. godine; preuzeto iz knjige Batinić, Majhut, 2001: 35. Od slikovnjaka do vragobe.*

Slika 4. *Prva slikovnica hrvatskih autora „Dječja čitanka o zdravlju“ iz 1927. godine; preuzeto iz knjige Batinić, Majhut, 2001: 85. Od slikovnjaka do vragobe.*

Slika 5. *Sami počeci hrvatske slikovnice. Slikovnica Sveti Nikola u Jugoslaviji iz 1922. godine; preuzeto s <https://www.njuskalo.hr/image-w920x690/antikviteti/prva-hrvatska-slikovnica-1922-sv-nikola-jugoslaviji-slika-74639219.jpg> (20.8.2020.).*

Slika 6. *Interaktivna pop-up slikovnica i bojanka Gladijatori – igranj se i uči! u izdanju izdavačke kuće Mara Pula; preuzeto s*

<http://www.wishmama.hr/preporuke/mozaik/predstavljena-interaktivna-pop-up-slikovnica/>

(20.8.2020.).

Slika 7. *Problemska slikovnica Kod zubara; preuzeto s*

https://duckass.net/wp-content/uploads/2017/04/double_web.jpg (20.8.2020.).

Slika 8. *Slikovnice o sreći izdavačke kuće Evenio; preuzeto s*

https://evenio.hr/wp-content/uploads/2017/11/sreca_prednarudzbe_fanovi.jpg (20.8.2020.).

Slika 9. *Slikovnice o ljutnji izdavačke kuće Evenio; preuzeto s*

https://evenio.hr/wp-content/uploads/2016/09/emocije_ljutnja_paket-slikovnica.jpg

(20.8.2020.).

Slika 10. *Slikovnice o strahu izdavačke kuće Evenio; preuzeto s*

https://evenio.hr/wp-content/uploads/2016/09/emocije_strah_paket-slikovnica.jpg

(20.8.2020.).

Slika 11. *Slikovnice o tuži izdavačke kuće Evenio; preuzeto s*

https://evenio.hr/wp-content/uploads/2017/03/emocije_tuga_paket-slikovnica.jpg

(20.8.2020.).

Slika 12. *Slikovnice o krivnji, sramu, poniženju i razočarenju izdavačke kuće Evenio;*

preuzeto s

https://evenio.hr/wp-content/uploads/2020/05/sram_sve-naslovnice.jpg (20.8.2020.).

Slika 13. *Slikovnica Oskar je dostupna u ICDL; preuzeto s*

http://www.childrenslibrary.org/icdl/BookPreview?bookid=husoska_00970002&route=simple_0_0_oscar_English_0&lang=English&msg=&ilang=English (1.9.2020.).

Slika 14. *Oskar na engleskom jeziku; preuzeto s*

https://klinfo.rtl.hr/modules/mod_category/data/oscar1.jpg (1.9.2020.).

Slika 15. *Naslovnica slikovnice Oskar; preuzeto iz osobne kolekcije ilustratorice*

Slika 16. *Mitska bića – digitalna priča - Digitalna slikovnica prepuna mitskih bića; preuzeto s*

<http://www.knjiznica-koprivnica.hr/knjiznica/imagesstatic/Mitska%20bica.jpg> (7.9.2020.).

Slika 17. *Digitalna slikovnica Čarobnjak Gordon preuzeto s;*

<https://api.bookcreator.com/v2/fgzs9wG4DeT8E62INi8yX0THiez2/books/p7Q7PKgQQwCuwQg69nM29w/cover/> (7.9.2020.).

Slika 18. *Digitalna slikovnica Grad u koprivama; preuzeto s*

https://api.bookcreator.com/v2/fgzs9wG4DeT8E62INi8yX0THiez2/books/v_a-A6a4SJ2xg0ZoTj3JoQ/cover/ (7.9.2020.).

Slika 19. *Digitalna slikovnica Dravski vilenjak; preuzeto s*

https://api.bookcreator.com/v2/fgzs9wG4DeT8E62INi8yX0THiez2/books/k6OmCMUNRDeUAY_WfQjTVw/cover/ (7.9.2020.).

Slika 20. *Digitalna slikovnica Slavko na viteškom turniru; preuzeto s*

<https://read.bookcreator.com/fgzs9wG4DeT8E62INi8yX0THiez2/1yEosVP-T7-G-NzMbrXgbQ> (7.9.2020.).

Slika 21. *Digitalna slikovnica Šuma na kraju svijeta; preuzeto s*

<https://api.bookcreator.com/v2/fgzs9wG4DeT8E62INi8yX0THiez2/books/89ax1YiRSsW2ApaCC7i5PA/cover/> (7.9.2020.).

Slika 22. *Digitalna slikovnica Vitez Slavko u knjižnici; preuzeto s*

https://api.bookcreator.com/v2/fgzs9wG4DeT8E62INi8yX0THiez2/books/ZZ-P_joNSN-AZpKFEP9BVw/cover/ (7.9.2020.).

Slika 23. Digitalna slikovnica *Razglednica iz budućnosti*; preuzeto s

<https://api.bookcreator.com/v2/fgzs9wG4DeT8E62INi8yX0THiez2/books/gHdI77TITa6XgnWGjFAPog/cover/> (7.9.2020.).

Slika 24. Digitalna slikovnica *Div Leđan*; preuzeto s

<https://api.bookcreator.com/v2/fgzs9wG4DeT8E62INi8yX0THiez2/books/DJqQXcgFSp6eXtRUWXCmGQ/cover/> (7.9.2020.).

Slika 25. Digitalna slikovnica *Kako sam pobijedio sebe*; preuzeto s

<http://bruno.com.hr/wp-content/uploads/2018/04/NASLOVNA-TIPKA.jpg> (7.9.2020.).

Slika 26. Plakat za promociju digitalne slikovnice *Kako sam pobijedio sebe o vrapčiću Bruni*; preuzeto s;

<https://www.facebook.com/nkppBj/photos/a.457528117642223/2769475076447504/?type=3> (7.9.2020.).

Slika 27. *Tim koji je sudjelovao u pripremi premijere na temelju slikovnice Četiri godišnja doba u formi kamišibaj teatra u Gradskom kazalištu lutaka Rijeka*; preuzeto s

<https://www.novilist.hr/wp-content/uploads/2020/06/Premijera-Cetiri-godisnja-doba-Priscopredstava-u-formi-japanskog-kamisibaj-teatra-717x478.jpg> (3.9.2020.).

Slika 28. *Letci s premijere Četiri godišnja doba u formi kamišibaj teatra Gradskog kazališta lutaka Rijeka*; preuzeto s

<https://radio.hrt.hr/data/album/00019843/eeade065e36fded9c79e.jpg> (3.9.2020.).

Slika 29. Naslovnica slikovnice *Kvakač*; preuzeto s

<http://www.glas-slavonije.hr/Slike/2020/06/477581.jpg> (3.9.2020.).

Slika 30. *Unutrašnjost slikovnice Kvakač*; preuzeto s

<http://www.glas-slavonije.hr/Slike/2020/06/477582.jpg> (3.9.2020.).

Slika 31. *Ovogodišnji Festival slikovnice Čuvari priča u Osijeku*;

preuzeto s *Festivala*

Slika 32. logo bloga *Mali čitači*; preuzeto s

https://3.bp.blogspot.com/PjUgzvUTfOc/XHeaJl5_I3I/AAAAAAAAAJNA/sFUaYpSXkz0pvz0F5aCmk-R1PfnBKg5vgCK4BGAYYCw/s80/20992620_320224545115324_3954280555024718168_n.jpg (3.9.2020.).

Slika 33. logo nagrade *Piširiši*; preuzeto s

<http://www.kgz.hr/userdocsimages/gradska/HCDK/logo%20pisirisi.jpg> (4.9.2020.).

Slika 34. nagrada (skulptura *Ovca u kutiji*); preuzeto s

<https://images.app.goo.gl/FoniMaU3jjBnhQ73A> (4.9.2020.)

Slika 35. Nagrada *Grigor Vitez* (skulptura *Ptica* akademske kiparice Ksenije Kantoci); preuzeto s

<https://savez-dnd.hr/wp-content/uploads/2018/08/ptice-800x450.png> (4.9.2020.).

Slika 36. *Sajmovi na kojima se predstavljaju hrvatski nakladnici*; preuzeto s

<http://hrvatskadjecjknjiga.hr/mreza2.jpg> (14.9.2020.).

Slika 37. *Unutarnji prostor Knjiguljice*

<https://mvinfo.hr/img/articleModule/image/6qyt8o99ido17pckuw9awyxfhsh.jpg> (20.9.2020.).

Popis grafikona

Grafikon 1. Broj nakladnika knjiga za djecu i mladež u Hrvatskoj 1997. – 2008. (Martinović i Stričević, 2011: 44); preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/92392> (14.9.2020.).

Grafikon 2. Broj naslova slikovnica za najmlađe i knjiga za djecu mlađe dobi izdanih u Hrvatskoj 2007. - 2009. godine. (Martinović i Stričević, 2011: 45 prema Martinović, 2011); preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/92392> (14.9.2020.).

Popis tablica

Tablica 1. Popis nakladnika preuzet iz baze podataka Grupacije dječjih nakladnika ZNK HGK za 2020. godinu

Tablica 2. Popis prijavljenih slikovnica i knjiga za djecu i mlade te nakladnika za nagradu Grigor Vitez za 2019. godinu dobiven iz Saveza društava Hrvatske za potrebe diplomskog rada

Popis slika i grafikona (rezultati anketnog istraživanja)

Slika 1. *Upute za popunjavanje anketnog upitnika*

Slika 2. *Broj ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju*

Grafikon 1. *Podjela ispitanika prema dobnoj strukturi*

Grafikon 2. *Podjela ispitanika prema spolu*

Grafikon 3. *Sudjelovanje roditelja u čitanju slikovnica*

Grafikon 4. *Učestalost čitanja slikovnica djeci*

Grafikon 5. *Duljina čitanja slikovnice*

Grafikon 6. *Broj slikovnica koje dijete posjeduje u kućnoj knjižnici*

Grafikon 7. *Način na koji započinje čitanje slikovnice*

Grafikon 8. *Komunikacija roditelja i djeteta tijekom i nakon čitanja slikovnica*

Grafikon 9. *Zastupljenost hrvatskih i stranih autora u slikovnicama koje roditelji čitaju djeci*

Grafikon 10. *Mišljenje ispitanika o užitku čitanja slikovnica djetetu*

Grafikon 11. *Mišljenje ispitanika o vrsti slikovnice koju dijete preferira*

SAŽETAK

Slikovnica pripada pravoj dječjoj književnosti jer zadovoljava određene kriterije. Pisana je za djecu, glavni junaci su djeca, životinje ili nešto njima blisko, te su od nakladnika ili knjižničara deklarirane kao dječje (Crnković i Težak 2002).

Tema ovog rada je hrvatska slikovnica smještena u kontekst dječje književnosti i nakladništva u prošlosti i danas. Povezanost slike i priče, jedinstvo narativnog i likovnog osobitost je slikovnica. Zanimljiva, literarno vrijedna te likovno atraktivna slikovnica pruža čitatelju ili gledatelju posebno estetsko-spoznajno zadovoljstvo. Obzirom da se u Hrvatskoj slikovnica kao žanr zadnjih godina stavlja na margine ili minorizira, cilj ovog rada je osvijestiti postojanje kvalitetne slikovnice zbog svih mogućnosti i dobrobiti koje posjeduje, aktualizirati njezinu ulogu i značajke u dječjoj književnosti, te trenutni položaj u hrvatskom nakladništvu dječje knjige, ali i potaknuti na istraživanja u umjetničkim, književnim i u znanstvenim područjima. Djeca, koja su od najranije dobi okružena slikovnicama i znaju njezine prave vrijednosti, najčešće postanu vrsni samostalni čitatelji. Slikovnice pridonose stvaranju lijepih uspomena, koje će djeca pamti cijeli život.

KLJUČNE RIJEČI: hrvatska slikovnica, dječja književnost, povijesni razvoj slikovnice, slikovnica kao nakladnički proizvod, važnost čitanja slikovnice

SUMMARY

A picture book belongs to true children's literature because it meets certain criteria: it is written for children, the main characters are children, animals, or such, and they are classified as children's books by publishers and librarians (Crnković & Težak, 2002).

The topic of this thesis is past and present Croatian picture book as a part of children's literature and publishing. Picture book is the first book a child is introduced to. The connection between the picture and the story, as well as the narrative and illustration, is what truly characterizes a picture book. Picture book is an interesting literature piece with inviting illustrations, which satisfies aesthetic and cognitive needs as well. Taking into an account that picture books are being marginalized in the past years in comparison to its literature counterparts, it is of significant importance to raise an awareness about the importance of a quality picture book with all its potential to influence children and children's literature and publishing. In order to encourage research of children's books impact from scientific and artistic standpoint, it is a paramount to recognize the importance of picture books in Croatian publishing. Children who are exposed to picture books at an early age, most often become independent readers. Picture books contribute to the creation of beautiful childhood memories, which would be remembered for a lifetime.

KEY WORDS: Croatian picture book, children's literature, historic picture book development, picture book as a publishing product, importance of reading of picture book